

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
THANH TRÁ

GIÁO DỤC
ĐẠO ĐỨC LIÊM CHÍNH
CHO HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

(Tài liệu tham khảo)

Hà Nội, 11/2017

CHỈ ĐẠO XUẤT BẢN

ThS. Nguyễn Huy Bằng
Chánh Thanh tra Bộ Giáo dục và Đào tạo

THAM GIA BIÊN SOẠN

TS. Đinh Văn Minh
Viện trưởng Viện Khoa học thanh tra, Thanh tra Chính phủ

TS. Trần Văn Long
Trưởng phòng Nghiên cứu khoa học,
Viện Khoa học thanh tra, Thanh tra Chính phủ

ThS. Nguyễn Văn Phương
TTrVCC, Trưởng phòng Thanh tra Hành chính,
Thanh tra Bộ Giáo dục và Đào tạo

ThS. Ngô Đức Thắng
TTrVC, Phòng Thanh tra Hành chính,
Thanh tra Bộ Giáo dục và Đào tạo

LỜI NÓI ĐẦU

Phòng, chống tham nhũng là nhiệm vụ của cả hệ thống chính trị, trong đó đòi hỏi phải nâng cao nhận thức và huy động sự tham gia của toàn xã hội. Để đạt được mục tiêu đó, cần phải tuyên truyền, giáo dục nâng cao nhận thức về công tác phòng, chống tham nhũng và giáo dục về đạo đức liêm chính, ý thức trách nhiệm của mỗi công dân đối với xã hội, cộng đồng; đặc biệt việc định hướng giá trị cho thế hệ trẻ ngay từ khi còn trên ghế nhà trường về sự trung thực, liêm chính và nhận thức rõ về tác hại của tham nhũng là vô cùng quan trọng.

Xuất phát từ yêu cầu đó, Đề án đưa nội dung phòng, chống tham nhũng vào chương trình giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng (Đề án 137) đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt với mục tiêu nâng cao nhận thức, trách nhiệm, đạo đức liêm chính và xây dựng thái độ, ý thức tự giác cho cán bộ, công chức, viên chức, học sinh, sinh viên trong cuộc đấu tranh chống tham nhũng. Sau 3 năm triển khai thí điểm Đề án, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Chỉ thị số 10/CT-TTg ngày 12/6/2013 về việc đưa nội dung phòng, chống tham nhũng vào giảng dạy tại các cơ sở giáo dục, đào tạo từ năm 2013-2014. Để tăng cường hiệu quả của việc thực hiện Chỉ thị số 10/CT-TTg phù hợp với đối tượng học sinh trung học phổ thông thì việc lồng ghép, tích hợp nội dung phòng chống tham nhũng vào giảng dạy cần đặt trọng tâm vào việc giáo dục đạo đức liêm chính; kết hợp giảng dạy pháp luật về phòng chống tham nhũng với thời lượng phù hợp; khuyến khích giáo viên các môn khoa học xã hội lồng ghép nội dung giáo dục đạo đức liêm chính và pháp luật về phòng chống tham nhũng vào giáo án và sử dụng phương pháp giảng dạy linh hoạt, hiệu quả là cần thiết.

Với mục tiêu giáo dục nhằm nuôi dưỡng một thế hệ mới có được nhận thức đúng đắn, ứng xử lành mạnh và có bản lĩnh trong cuộc sống góp phần phát triển kinh tế - xã hội đất nước ngày càng bền vững, Bộ Giáo dục và Đào tạo biên soạn cuốn sách **“Giáo dục đạo đức liên chính cho học sinh trung học phổ thông”**. Đây có thể coi là tài liệu tham khảo giúp giáo viên và học sinh trong các cơ sở giáo dục trung học phổ thông có thêm thông tin để nghiên cứu, giảng dạy, học tập về những vấn đề cơ bản của giáo dục đạo đức liên chính.

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách tới bạn đọc!

Phần I
MỘT SỐ VẤN ĐỀ CHUNG VỀ
GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC LIÊM CHÍNH

I. Quan niệm về đạo đức liêm chính và giáo dục đạo đức liêm chính

1. Quan niệm về đạo đức liêm chính

Đạo đức là một hình thái ý thức xã hội bao gồm những nguyên tắc và chuẩn mực xã hội, nhờ đó con người tự giác điều chỉnh hành vi cho phù hợp với lợi ích của cộng đồng, của xã hội trong mối quan hệ giữa cá nhân với cá nhân, giữa cá nhân với xã hội. Liêm chính là một biểu hiện cụ thể của đạo đức; tuy nhiên, đôi khi liêm chính và đạo đức cũng khá tách bạch.

Hiện tại có nhiều cách hiểu, giải thích về liêm chính, khai thác từ các khía cạnh khác nhau trong các lĩnh vực khác nhau:

Theo cách hiểu chung nhất được giải thích trong Từ điển Tiếng Việt thì “Liêm” là “*không tham lam, trong sạch*”¹, “Chính” là “*ngay thẳng, đúng đắn, trái với tà*”², “Liêm chính” là “*trong sạch và ngay thẳng*”³.

Tổ chức Minh bạch Quốc tế (TI) cũng đưa ra khái niệm: “Liêm chính” là những ứng xử và hành động theo các nguyên tắc, chuẩn mực đạo đức hoặc đạo lý được các cá nhân cũng như tổ chức chấp nhận nhằm ngăn chặn tham nhũng⁴. Liêm chính bao gồm các yếu tố sau: Phẩm chất và đạo đức – hiểu biết về khái niệm và các chuẩn mực hành

---

¹Nguyễn Như Ý (Chủ biên), Đại từ điển tiếng Việt, Nxb Văn hóa thông tin, 1998, Hà Nội, trang 1018

²Nguyễn Như Ý (Chủ biên), Đại từ điển tiếng Việt, Nxb Văn hóa thông tin, 1998, Hà Nội, trang 367

³Nguyễn Như Ý (Chủ biên), Đại từ điển tiếng Việt, Nxb Văn hóa thông tin, 1998, Hà Nội, trang 1018

⁴Tài liệu hướng dẫn Ngôn ngữ đơn giản của Tổ chức Minh bạch Quốc tế, 2009.

vi; các nguyên tắc – khả năng phân biệt đúng, sai; tuân thủ pháp luật – mức độ tuân thủ khung pháp lý do xã hội đặt ra.

Theo quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh, liêm là trong sạch, là luôn luôn tôn trọng, giữ gìn của công, của dân, không xâm phạm một đồng xu, hạt thóc của nhà nước, của nhân dân, không tham địa vị, không tham tiền tài, không tham sung sướng, không ham người tăng bóc mình, chỉ có một thứ ham là ham học, ham làm, ham tiến bộ, vì vậy mà quang minh chính đại, không bao giờ hủ hóa.⁵

Do vậy, Bác yêu cầu mỗi người, nhất là cán bộ lãnh đạo phải thực hiện tốt chữ liêm. Chữ liêm và chữ kiệm phải đi đôi với nhau như chữ kiệm phải đi đôi với chữ cần. Có kiệm thì mới có liêm được, bởi xa xỉ ắt sinh tham lam, không giữ được liêm. Bác cũng chỉ rõ ngược lại với chữ liêm là tham ô, là ăn cắp của công làm của tư, đục khoét nhân dân, tiêu ít mà khai nhiều. Tham ô là trộm cướp, là kẻ thù của nhân dân. Muốn liêm thật sự thì phải chống tham ô.

Chính là thẳng thắn, đứng đắn. Đối với mình, không tự cao tự đại, luôn kiểm điểm mình để phát huy điều hay, sửa đổi điều dở; đối với người, không nịnh hót người trên, xem khinh người dưới, luôn giữ thái độ chân thành, khiêm tốn, đoàn kết, không dối trá lừa lọc; đối với việc, để việc công lên trên việc tư, làm việc gì cũng đến nơi, đến chốn, không ngại khó, nguy hiểm cố gắng làm việc tốt cho dân cho nước. Bác còn nhấn mạnh: “Một người phải cần, kiệm, liêm nhưng còn phải chính mới là người hoàn hảo. Trên quả đất có hàng muôn triệu người sống, số người ấy có thể chia thành hai hạng: Người thiện và người ác. Trong xã hội, tuy có trăm công nghìn việc, song những công việc ấy có thể chia làm hai thứ: Việc chính và việc tà. Làm việc chính là người thiện; làm việc tà là người tà. Cần, kiệm, liêm là gốc rễ của chính, như cây cần có gốc rễ và cần có cành, lá, hoa, quả mới là hoàn hảo. Một người cần phải cần, kiệm, liêm nhưng còn phải chính mới là người hoàn hảo”⁶.

⁵Hồ Chí Minh Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia, HN, 2000 Tập 10, tr.636,640.

⁶Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2000, t.5, tr.643

Theo Hồ Chí Minh, cần, kiệm, liêm, chính là “tứ đức” không thể thiếu được của con người. Người viết:

*“Trời có bốn mùa: Xuân, Hạ, Thu, Đông
Đất có bốn phương: Đông, Tây, Nam, Bắc
Người có bốn đức: Cần, kiệm, liêm, chính
Thiếu một mùa thì không thành trời
Thiếu một phương thì không thành đất
Thiếu một đức thì không thành người”⁷*

Bác cũng nhấn mạnh: cần, kiệm, liêm, chính càng cần thiết đối với người cán bộ, đảng viên. Nếu đảng viên mắc sai lầm thì sẽ ảnh hưởng đến uy tín của Đảng, nhiệm vụ của cách mạng. Cần, kiệm, liêm, chính còn là thước đo sự giàu có về vật chất, vững mạnh về tinh thần, sự văn minh của dân tộc. Cần, kiệm, liêm, chính là cái cần thiết để “*làm việc, làm người, làm cán bộ, để phụng sự Đoàn thể, phụng sự giai cấp và nhân dân, phụng sự Tổ quốc và nhân loại*”⁸.

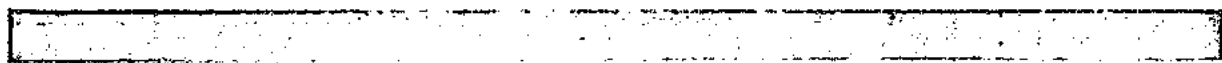
Dựa vào những cách hiểu và lý giải ở trên về liêm chính, có thể hiểu liêm chính từ các góc độ sau:

Về góc độ xã hội, đạo đức liêm chính là những nguyên tắc, chuẩn mực điều chỉnh, chi phối hành vi của con người trong mối quan hệ giữa cá nhân với nhau, giữa cá nhân với xã hội và với chính bản thân mình.

Về góc độ cá nhân, đạo đức liêm chính là nhân cách trong sạch, ngay thẳng, kỷ luật, ý thức trách nhiệm dựa trên nền tảng những nguyên tắc, chuẩn mực xã hội và tuân thủ pháp luật của con người được chứa đựng trong ý thức, tình cảm, ý chí, biểu hiện qua thói quen, hành vi, ứng xử của họ trong mối quan hệ giữa cá nhân với nhau, giữa cá nhân với xã hội và với chính bản thân mình.

⁷Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2000, t.5; tr.631

⁸Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2000, t.5, tr.684

2. Quan niệm về giáo dục đạo đức liêm chính

Từ khi sinh ra, lớn lên và trưởng thành, con người luôn được sống trong ba môi trường chủ yếu là nhà trường, gia đình và xã hội. Để trưởng thành, làm việc nuôi sống bản thân và gia đình, đóng góp cho xã hội, ngoài tri thức, con người còn phải có đạo đức, nhân cách để điều chỉnh mọi hành vi của mình sao cho phù hợp với chuẩn mực chung của xã hội. Nhiệm vụ của nhà trường là giáo dục cho học sinh ở hai mặt chính là đạo đức và trí tuệ. Hai mặt giáo dục đó phải được tiến hành song song nhau để giúp học sinh phát triển toàn diện về cả nhân cách và trí tuệ, trình độ. Giáo dục đạo đức là việc giáo dục cho học sinh nhân cách sống, biết yêu quê hương, đất nước, con người, biết cách cư xử lễ phép với mọi người xung quanh, sống và làm việc theo pháp luật, hiếu và tôn trọng tập tục truyền thống của ông cha, biết điều hay lẽ phải, tránh những thói hư tật xấu, biết yêu thương giúp đỡ người kém may mắn hơn, bảo vệ môi trường sống ... Các nhân cách quan trọng cần được hình thành trong quá trình giáo dục đạo đức được hầu hết các quốc gia trên thế giới coi trọng như trung thực, kỷ luật, trách nhiệm, công bằng, tốt bụng, bốn phần công dân.

Theo nghĩa rộng, giáo dục đạo đức là cả một quá trình hình thành nhân cách, được tổ chức có mục đích, có kế hoạch thông qua các hoạt động và quan hệ giữa người giáo dục với người được giáo dục, nhằm truyền đạt những chuẩn mực của xã hội. Theo nghĩa hẹp, giáo dục đạo đức được hiểu là hoạt động chuyên biệt nhằm hình thành những phẩm chất, quan điểm, niềm tin cho con người về phương diện đạo đức. Như vậy, hiểu một cách chung nhất thì giáo dục đạo đức là hoạt động nhằm tác động một cách có mục đích, có kế hoạch đến sự phát triển thể chất, tinh thần của đối tượng nhất định, làm cho đối tượng được giáo dục dần dần có được những phẩm chất như yêu cầu đề ra.

Giáo dục đạo đức liêm chính là một bộ phận cấu thành của giáo dục đạo đức cho học sinh, nó là quá trình tác động có mục đích, có kế hoạch của chủ thể giáo dục đến học sinh nhằm giúp hình thành, phát triển nhân cách trong sạch, trung thực, ngay thẳng, kỷ luật, ý thức tự

thủ pháp luật của mỗi học sinh, giúp học sinh có những hành vi ứng xử đúng mực trong các mối quan hệ của cá nhân với cá nhân, của cá nhân với xã hội và với chính bản thân mình.

Giáo dục đạo đức liên chính trong nhà trường là một bộ phận của quá trình giáo dục tổng thể. Nó có quan hệ biện chứng với các quá trình giáo dục bộ phận khác như giáo dục trí tuệ, giáo dục thẩm mỹ, giáo dục thể chất, giáo dục hướng nghiệp... Quá trình hình thành và phát triển đạo đức liên chính cho học sinh trong nhà trường được tiến hành dưới những tác động và ảnh hưởng được tổ chức có kế hoạch, có lựa chọn về nội dung, phương pháp, hình thức giáo dục phù hợp với từng lứa tuổi. Giáo dục đạo đức liên chính bao gồm thể giới quan, nhân sinh quan, tư tưởng, các phẩm chất trong sạch, ngay thẳng nên nó có quan hệ chặt chẽ với giáo dục chính trị, tư tưởng, pháp luật. Bản chất của quá trình giáo dục đạo đức liên chính là một chuỗi tác động có tính định hướng của chủ thể giáo dục giúp học sinh chuyển những chuẩn mực, quy tắc từ bên ngoài xã hội vào bên trong thành cái riêng của mình mà mục tiêu cuối cùng là hành vi ứng xử trung thực, ngay thẳng, kỷ luật, ý thức tự giác phù hợp với chuẩn mực đạo đức xã hội và pháp luật.

Như vậy, trọng tâm của giáo dục đạo đức liên chính là việc tạo dựng nhân cách trung thực, ngay thẳng, kỷ luật, ý thức tự giác của học sinh. Điều này có tính chất quyết định đến các nội dung cũng như phương pháp được áp dụng để tiến hành giáo dục đạo đức liên chính trong nhà trường. Mục tiêu mà giáo dục đạo đức liên chính hướng tới là giúp học sinh hình thành các suy nghĩ và thực hành các hành vi ứng xử trong học tập cũng như trong các mối quan hệ với gia đình, bạn bè, nhà trường, tự nhiên phù hợp với các biểu hiện của nhân cách ngay thẳng, trong sạch.—Do đó, giáo dục đạo đức—liên chính cho học sinh không chỉ cung cấp cho học sinh những cách hiểu chung nhất, những biểu hiện của nhân cách ngay thẳng, trong sạch, những tấm gương sáng về nhân cách đó mà còn cần có các hoạt động để hướng dẫn học

sinh cách thức, cung cấp cho học sinh môi trường để thực hành các hành vi ứng xử trung thực, ngay thẳng, kỷ luật, ý thức tự giác; hướng đến tình cảm, niềm tin, hành động thực tế của học sinh. Phương pháp mà giáo dục đạo đức liên chính áp dụng phải hết sức phong phú, gần gũi, nội dung giáo dục phải thiết thực, hấp dẫn, gần gũi, phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý từng lứa tuổi.

II. Mục tiêu và vai trò, ý nghĩa của giáo dục đạo đức liên chính cho học sinh trung học phổ thông

1. Mục tiêu giáo dục đạo đức liên chính

Giáo dục đạo đức liên chính giúp học sinh có nhận thức đúng về các vấn đề liên quan đến tính trung thực, kỷ luật và ý thức trách nhiệm; giáo dục cho các em ý thức, hiểu biết, tích cực hành động ngay thẳng, công bằng, trong sạch và trách nhiệm góp phần phòng chống tham nhũng trong trường học và cộng đồng.

Giáo dục đạo đức liên chính đòi hỏi không chỉ dừng lại ở việc truyền thụ kiến thức, tầm quan trọng của đạo đức liên chính trong cuộc sống hàng ngày, mà quan trọng hơn là kết quả giáo dục phải được thể hiện thành tình cảm, niềm tin, hành động thực tế của học sinh; định hướng giá trị đạo đức cho các em là có lý tưởng, ước mơ tốt đẹp, ý thức công dân và tuân thủ pháp luật.

Giáo dục đạo đức liên chính phải phù hợp với đối tượng học sinh, tác động đến nhận thức giúp các em quyết định được hành vi của mình khi đối diện với những tình huống khó xử và hiểu rõ hơn về những hậu quả mà quyết định của mình có thể gây ra cho người khác.

2. Vai trò, ý nghĩa của giáo dục đạo đức liên chính cho học sinh trung học phổ thông

Lứa tuổi trung học phổ thông ở nước ta là lứa tuổi từ 15-18, đây là độ tuổi mà hoạt động tư duy, hứng thú, khát vọng, ý chí, tình cảm đều phát triển, có nhiều biến đổi lớn so với độ tuổi thiếu niên. Học sinh trung học phổ thông phát triển mạnh về thể chất, về năng lực tư duy và ngôn ngữ, có suy nghĩ và cá tính riêng, lứa tuổi này đã sống có

trách nhiệm hơn, có thái độ tự giác hơn, chủ động hơn, có ý thức trong việc lựa chọn ngành nghề tương lai và nhận thức được ý nghĩa cũng như tích cực tham gia các hoạt động xã hội, nhu cầu giao tiếp, quan hệ với bạn bè chiếm vị trí quan trọng, dần dần hình thành sự tự lập. Lứa tuổi này có nhu cầu xác định vị trí xã hội, được xã hội thừa nhận, đây chính là nhu cầu tự khẳng định mình như được bình đẳng trước pháp luật, tham gia các hoạt động đoàn thể xã hội. Học sinh trung học phổ thông đã ý thức được hình ảnh về bản thân trong mắt mọi người xung quanh, có khả năng đánh giá các sự việc, hiện tượng xảy ra xung quanh. Học sinh trung học phổ thông đã dần cơ bản xác định được niềm tin, lý tưởng, họ có thể xả thân và phấn đấu với niềm lạc quan để đạt được niềm tin và lý tưởng đó.

Tư duy của học sinh trung học phổ thông đã có tính hệ thống, tính phê phán cao, do vậy khi tiếp thu tri thức chính trị, nhất là tri thức lý luận họ thường đòi hỏi phải chứng minh, luận giải chặt chẽ. Vì có sự hiểu biết, họ có khả năng tranh luận, khả năng tìm tòi đọc thêm các nguồn thông tin khác nhau như sách báo, mạng điện tử... để bổ sung cho tri thức của mình. Sự phát triển hoàn chỉnh về tâm sinh lý cũng cho phép họ có khả năng tự tìm hiểu, tự nghiên cứu những vấn đề chính trị, xã hội. Học sinh trung học phổ thông quan tâm đến tương lai, nhiều nhiệt huyết gây dựng tương lai nên họ cũng rất quan tâm đến những vấn đề lớn của đất nước. Chính vì vậy, bên cạnh giáo dục tri thức khoa học, giáo dục đạo đức liêm chính ở lứa tuổi này có vai trò rất quan trọng không chỉ đối với từng cá nhân học sinh mà đối với cả xã hội, đất nước, cụ thể như sau:

- Thứ nhất, giáo dục đạo đức liêm chính có vai trò quan trọng trong quá trình hình thành nhân cách trung thực, trong sạch của học sinh:

Trong tất cả các mặt giáo dục, đạo đức giữ một vị trí hết sức quan trọng, Bác Hồ đã từng dạy “Trong giáo dục không những phải có tri thức phổ thông mà phải có đạo đức cách mạng. Có tài phải có đức. Có tài không có đức, tham ô hủ hoá có hại cho nước. Có đức

không có tài như ông bụt ngồi trong chùa, không giúp ích gì được ai"⁹. Tầm quan trọng của liêm chính đối với một con người cũng từng được thể hiện qua cách diễn đạt của tỷ phú người Mỹ Warren Buffet khi nói về những điều cần lưu ý trong tuyển chọn nhân viên, Warren Buffet lưu ý khi tìm người để thuê cần nhìn vào 03 phẩm chất: liêm chính, trí tuệ và năng lượng; nếu không có liêm chính, thì hai phẩm chất còn lại cũng vô giá trị. Để trở thành một công dân có ích cho gia đình và xã hội, mỗi học sinh không chỉ cần có tri thức khoa học mà cần có đạo đức, có nhân cách, trong đó đạo đức liêm chính hay nhân cách ngay thẳng, trong sạch, ứng xử dựa trên nền tảng những nguyên tắc, chuẩn mực xã hội và tuân thủ pháp luật là rất quan trọng.

Quá trình hình thành và phát triển đạo đức liêm chính của con người chịu sự ảnh hưởng của nhiều yếu tố như bẩm sinh, di truyền, hoàn cảnh sống, việc giáo dục và tự giáo dục. Yếu tố bẩm sinh, di truyền được coi là tiền đề vật chất có ảnh hưởng nhất định đến các yếu tố tâm lý như tính cách, năng lực, trí nhớ. Điều này cũng tác động phần nào đến việc hình thành đạo đức liêm chính của con người. Yếu tố môi trường và hoàn cảnh sống có những ảnh hưởng quan trọng tới việc hình thành đạo đức liêm chính con người. Khi xã hội đang phát triển theo chuẩn mực tốt, mọi người thường suy nghĩ và có hành vi ứng xử theo chuẩn mực trong sạch, ngay thẳng thì học sinh cũng chịu tác động theo các hướng suy nghĩ và hành động ứng xử như vậy. Nếu môi trường và hoàn cảnh sống lại phổ biến những suy nghĩ và hành động ứng xử theo chiều hướng ngược lại - gian dối, lừa lọc, luôn lách, tham tiền tài, địa vị, ... thì suy nghĩ và hành vi của học sinh bị tác động theo hướng đó. Chính bởi vậy, trong môi trường thuận lợi, giáo dục là thành tố quan trọng để hình thành đạo đức liêm chính cho học sinh. Nó cung cấp cho học sinh nhân sinh quan đúng đắn, nền tảng kiến thức và hiểu biết, suy nghĩ đúng đắn để nhận ra những suy nghĩ và hành vi sai trái của môi trường xung quanh, thấy được sự cần thiết phải thay đổi tư duy, hành động và hơn hết là biết cách thực hành các

⁹Bài nói chuyện tại lớp đào tạo hướng dẫn viên các trại hè cấp I, ngày 12 tháng 6 năm 1956

hành vi ứng xử nhằm tạo dựng lại môi trường đạo đức liêm chính cho chính thế hệ của mình.

Nhà trường là nơi mà học sinh được giáo dục đầy đủ nhất và toàn diện nhất về các mặt như: trí tuệ, đạo đức, thẩm mỹ..., hướng tới việc hình thành các phẩm chất: yêu nước, nhân ái, chăm chỉ, trung thực, trách nhiệm và năng lực tự chủ và tự học, giao tiếp và hợp tác, giải quyết vấn đề và sáng tạo. Giáo dục toàn diện học sinh phải đảm bảo đạt được những yếu tố: đức (đạo đức, lễ phép, nhân ái...), trí (kiến thức, trí tuệ, sự hiểu biết), thể (sức khỏe, thể dục, thể thao, năng khiếu), mỹ (đẹp trong trang phục, quan niệm về cái đẹp) và văn (con người hoàn thiện về nhân cách và thể hiện là người có văn hóa). Hiện nay học sinh trung học phổ thông đã có các tiết học giáo dục công dân đóng vai trò chính trong việc giáo dục đạo đức cho học sinh, việc bổ sung giáo dục đạo đức liêm chính vào trong nhà trường sẽ làm phong phú, toàn diện hơn việc giáo dục nhân cách cho học sinh. Giáo dục đạo đức liêm chính hình thành cho các em những hiểu biết về liêm chính, về sự cần thiết phải thực hành liêm chính trong đời sống, về những giá trị vật chất, tinh thần, tác dụng mà liêm chính mang lại, niềm tin vào sự thành công đích thực của những người không chỉ có tri thức mà có cả đạo đức liêm chính, từ đó hình thành nên các hành vi ứng xử tương ứng.

Giáo dục đạo đức liêm chính hình thành cho con người những quan điểm, những nguyên tắc, chuẩn mực trong sáng, trung thực, ngay thẳng, kỷ luật, ý thức tự giác; nhờ đó học sinh có khả năng lựa chọn, đánh giá đúng đắn các hiện tượng xảy ra trong xã hội cũng như tự đánh giá về suy nghĩ và hành vi của bản thân. Nó là quá trình chuyển đạo đức liêm chính của xã hội thành đạo đức liêm chính cá nhân, làm phát triển ý thức, năng lực đánh giá và thực hiện hành vi đạo đức liêm chính, năng lực tham gia vào các quan hệ đạo đức xã hội.

Những hành động sai thường bắt nguồn từ những suy nghĩ sai lệch. Vì vậy, ngay từ đầu chúng ta phải hướng học sinh đến những suy nghĩ, quan điểm đúng đắn dựa trên những nguyên tắc, chuẩn mực đạo

đức xã hội để hình thành nên những thói quen ứng xử tốt. Giáo viên trực tiếp là người uốn nắn những suy nghĩ sai lệch của học sinh, chỉ ra cho các em cái gì là đúng, là phù hợp với quan niệm đạo đức liêm chính của xã hội; điều gì là chưa đúng để các em kịp thời sửa chữa; định hướng cho các em suy nghĩ theo hướng tích cực, có niềm tin vào việc thực hành liêm chính và định hướng cho các em những hành động cụ thể là biểu hiện của đạo đức liêm chính, tùy vào từng độ tuổi của học sinh.

Giáo dục đạo đức liêm chính giúp hình thành ý thức hành động theo chuẩn mực chung trong quan hệ giao tiếp, ứng xử hàng ngày của mỗi người. Các yếu tố cần thiết của môi trường giáo dục đạo đức liêm chính trong nhà trường quyết định việc hình thành đạo đức liêm chính cho học sinh là nội dung, phương pháp giáo dục đúng đắn; người thầy là tấm gương sáng, bạn bè xung quanh là động lực. Học sinh càng được hoạt động hết mình, thực hành hành vi trung thực, ngay thẳng ngay từ việc học tập trong nhà trường sẽ càng dần nâng cao ý thức, thói quen về liêm chính. Thầy cô cần giúp học sinh tự ý thức về những hoạt động của bản thân, yếu tố tự giáo dục ở học sinh càng cao bao nhiêu càng có ý nghĩa quyết định tới sự phát triển nhân cách liêm chính của chính học sinh bấy nhiêu.

Quan điểm của Đảng và Nhà nước ta về giáo dục đào tạo cũng đã chỉ rõ: giáo dục đạo đức cho học sinh, sinh viên là một việc làm rất quan trọng, cần được toàn xã hội, ngành giáo dục và đào tạo quan tâm hàng đầu, do đó công tác này phải được cấp ủy, các nhà quản lý giáo dục quan tâm chỉ đạo và đầu tư nhân lực và vật lực. Việc giáo dục đạo đức liêm chính là hoạt động có ý nghĩa rất quan trọng đối với việc bồi dưỡng lý tưởng, nhận thức chính trị, phẩm chất đạo đức, lối sống lành mạnh và kỹ năng sống cho sinh viên học sinh nhằm hình thành những lớp công dân sống có lý tưởng, có bản lĩnh, nhân cách sống và kỹ năng sống chủ động, tích cực trong xã hội. Công tác giáo dục đạo đức nói chung và đạo đức liêm chính nói riêng là khâu then chốt trong giáo dục mà nhà trường cần đạt đến. Việc các thầy cô truyền đạt tri thức của nhân loại thông qua các môn học trong nhà trường cũng

nhằm để cung cấp cho các em hiểu, nhận thức ra lẽ sống, lý tưởng sống để trở thành một con người sống tích cực và hướng thiện.

- Thứ hai, thông qua việc giáo dục đạo đức liêm chính để hình thành các biểu hiện, các cách thức thực hành liêm chính trong học tập và trong cuộc sống của học sinh:

Tác động của mặt trái kinh tế thị trường và toàn cầu hóa tạo nên sự mất cân bằng giữa tri thức, năng lực thực tiễn với phẩm chất đạo đức cá nhân, tạo môi trường cho lối sống vì bản thân mà bỏ qua sự ngay thẳng, trong sạch, sẵn sàng có các hành vi sai trái để phục vụ cho mục đích cá nhân. Hàng loạt các hành vi gian dối trong học tập, trong thi cử, chạy điểm, chạy bằng cấp, các biểu hiện thiếu tôn trọng thầy cô, bạn bè, nói dối,... có chiều hướng gia tăng trong các nhà trường. Chính vì vậy, việc giáo dục đạo đức liêm chính sẽ giúp học sinh nhận ra mặt trái và hậu quả của các hành vi đó, thấy được giá trị đích thực và những điều tốt đẹp tương lai sẽ mang lại nếu như mình có được các hành vi trung thực, trong sạch, kỷ luật, ý thức tự giác; từ đó hình thành quan niệm sống đúng đắn, tích cực hơn, rèn luyện, xây dựng những phẩm chất đạo đức cá nhân, những phẩm chất ý chí, tính kỷ luật, tạo nền tảng cho học sinh hành động đúng và vươn lên để chiến thắng tác động tiêu cực của môi trường xung quanh.

Nếu quá trình dạy tri thức chủ yếu được tiến hành bằng các giờ học trên lớp thì quá trình giáo dục đạo đức liêm chính không chỉ bó hẹp trong giờ lên lớp mà nó được thể hiện thông qua tất cả các hoạt động trong nhà trường, trong mọi tình huống diễn ra, thông qua tấm gương của chính thầy cô. Chính vì vậy, nó giúp cho học sinh hình thành dần dần suy nghĩ và các cách ứng xử trong học tập, trong cuộc sống theo chuẩn mực ngay thẳng, trong sạch.

Trong bối cảnh mới hiện nay, liêm chính không chỉ được hiểu và quan niệm theo các cách hiểu truyền thống của nước ta trước đây mà được bổ sung cho phù hợp với bối cảnh mới của đất nước và của quốc tế, đó là nhân cách trong sạch, ngay thẳng không chỉ dựa trên nền tảng những nguyên tắc, chuẩn mực xã hội mà còn phải dựa trên sự tuân thủ

pháp luật, tôn trọng pháp luật, coi đó là một chuẩn mực mà mỗi con người cần thực hành trong cuộc sống hàng ngày. Liêm chính trong bối cảnh này cần phải được hiểu và xây dựng theo hướng đó để bồi dưỡng nhân cách cho thế hệ mới thích ứng được với các đặc điểm của xã hội mới, xã hội pháp quyền và thích ứng được với môi trường quốc tế. Đại hội XI của Đảng cũng nhấn mạnh: “*chủ trương xây dựng nhân cách con người Việt Nam về lý tưởng, trí tuệ, đạo đức, lối sống, thể chất, lòng tự tôn dân tộc, trách nhiệm xã hội, ý thức chấp hành pháp luật, nhất là trong thế hệ trẻ*”¹⁰. Do đó, giáo dục đạo đức liêm chính trong nhà trường sẽ có vai trò quan trọng trong cả việc hình thành suy nghĩ và các hành vi ứng xử tôn trọng, tuân thủ pháp luật của học sinh.

Giáo dục đạo đức liêm chính cũng được tiến hành thông qua các tình huống giả định, thông qua các hoạt động ngoại khóa nên sẽ góp phần quan trọng vào việc hình thành suy nghĩ và thói quen hành động của học sinh qua các cấp học, từ từ bồi đắp các hành vi liêm chính.

Công tác giáo dục đạo đức liêm chính, trước hết phải hình thành cho học sinh nhu cầu, niềm tin, ý nghĩa mục đích cuộc sống, động cơ phấn đấu, rèn luyện đúng đắn, làm cho mỗi người có ý thức làm chủ, ham học hỏi, cầu tiến bộ, vươn lên tự khẳng định mình,... Từ đó sẽ tạo môi trường khuyến khích, động viên học sinh tự ý thức, tự giác rèn luyện đạo đức, học tập, nghiên cứu để hình thành niềm tin, hình thành thế giới quan khoa học, xây dựng nhân cách trong sạch, ngay thẳng.

- **Thứ ba**, giáo dục đạo đức liêm chính góp phần xây dựng môi trường học tập công bằng, tiến bộ:

Đưa nội dung giáo dục đạo đức liêm chính vào nhà trường sẽ khiến các nhà quản lý giáo dục phải đứng trước thử thách đổi mới quản lý, không chạy theo thành tích, phản ánh trung thực kết quả học tập và thi đua của học sinh, tạo ra sức ép để các giáo viên phải nêu gương cho học sinh trong việc đánh giá đúng đắn, trung thực kết quả học tập của học sinh, tránh chạy theo thành tích, tránh việc vì lợi ích

¹⁰ Đảng Cộng sản Việt Nam: Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tr.126.

cá nhân mà phản ánh sai kết quả học tập của học sinh. Muốn giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh đạt hiệu quả thì cán bộ, giáo viên cần phải là những người có tư cách đạo đức tốt, không được phép phạm sai lầm về đạo đức và là tấm gương mẫu mực, xử lý các vấn đề kỹ năng trong cuộc sống linh hoạt, hiệu quả, trung thực, ngay thẳng để học sinh noi theo.

Việc dạy liêm chính phải bắt đầu từ những kỹ năng sống gắn với thực tế, tình huống cụ thể và những biểu hiện phù hợp tâm sinh lý lứa tuổi của học sinh trong nhà trường. Trong đó các biểu hiện gần gũi nhất của liêm chính chính là các biểu hiện trung thực, ngay thẳng trong học tập và trong thi cử, không gian dối trong thi cử, chạy điểm, không sao chép ý tưởng, kết quả sáng tạo của người khác biến thành của mình, không quay bài,... Giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh thấy được việc trung thực trong học tập sẽ giúp đánh giá chính xác kết quả học tập, năng lực của bản thân mình; trên cơ sở đó, người học mới có thể xác định chính xác mục tiêu, hướng đi cho tương lai của chính mình. Khi học sinh ý thức được sự trung thực trong học tập, học sinh sẽ chủ động tiếp thu các bài học, thấy được hạn chế của mình trong từng môn học để khắc phục kịp thời. Trung thực trong học tập cũng tạo sự công bằng giữa các cá nhân tham gia các hoạt động học tập và thi cử, là động lực thúc đẩy việc phấn đấu của học sinh trong học tập.

Liêm chính đòi hỏi người học phải có bản lĩnh để đối mặt với những khó khăn trở ngại, có định hướng về mục tiêu phấn đấu và tự biết mình, dám nhìn thẳng vào sự thật để phát huy điểm mạnh, khắc phục điểm yếu. Ví dụ, trong thi cử có ý thức nghiêm túc về ý nghĩa kỳ thi, sẵn sàng đón nhận kết quả tốt song cũng dám đối mặt với kết quả không tốt và những thất bại, biết vượt qua những áp lực mà không dùng thủ đoạn, gian dối.

Giáo dục liêm chính nếu được cụ thể hóa qua các chính sách khen thưởng và kỷ luật cụ thể của nhà trường sẽ giúp tạo ra động cơ hành động và điều chỉnh các hành vi cụ thể của học sinh. Những tấm

gương tốt về tính trung thực cần được biểu dương, khen thưởng kịp thời và cùng với đó là phê phán, kỷ luật nghiêm túc những học sinh có những hành vi tiêu cực, thiếu trung thực trong học tập. Tổ chức các phong trào thi đua, tiến hành đánh giá học sinh một cách thực chất, không nể nang, chạy theo thành tích để tạo ra động cơ phấn đấu thực sự cho học sinh, tạo động lực cho những học sinh nghiêm túc và cố gắng trong học tập, rèn luyện, cho các học sinh khác thấy được rằng kết quả tốt chỉ có thể có được từ những cố gắng thực sự mà không phải nhờ vào các hành vi gian dối nào khác.

- *Thứ tư, giáo dục đạo đức liêm chính là tiền đề hình thành suy nghĩ và hành vi, thói quen chống tiêu cực, tham nhũng của học sinh:*

Giáo dục đạo đức liêm chính cung cấp cho học sinh những hiểu biết cơ bản để hình thành bước đầu cho học sinh nhận thức đầy đủ về một người được coi là liêm chính, một cán bộ, công chức được coi là liêm chính. Khi có nhận thức đúng đắn về các biểu hiện của nó và thấy được liêm chính là một giá trị xã hội cần được trân trọng, học sinh sẽ nhận thức được rằng tham nhũng là hành vi có hại cho sự phát triển của thế hệ trẻ, của một quốc gia. Nhận thức này một mặt thúc đẩy học sinh hành động, phấn đấu trở thành người trung thực, ngay thẳng, trong sạch; một mặt thúc đẩy học sinh lên án hoặc có hành động đấu tranh chống lại các hành vi tiêu cực, tham nhũng trong môi trường học tập cũng như trong cuộc sống hàng ngày.

Tham nhũng trở nên phổ biến ở nước ta hiện nay, diễn biến phức tạp với những biểu hiện tinh vi, khó phát hiện, tham nhũng cũng diễn ra ngay trong cả ngành giáo dục dưới các hình thức chính như tham nhũng trong việc xây dựng trường lớp, cung cấp trang thiết bị giảng dạy và in ấn sách giáo khoa, hối lộ của các trường và giáo viên để nhận được các hình thức khen thưởng và danh hiệu, giáo viên hối lộ ban quản lý nhà trường để được phân dạy các lớp mà họ muốn, phụ huynh và học sinh hối lộ để nhận được điểm tốt và được tuyển sinh vào các trường, lớp theo nguyện vọng, ép buộc học sinh phải đi học thêm bằng cách gây khó dễ cho những học sinh không đi học, thu

những khoản lệ phí không chính thức... Điều này làm méo mó môi trường giáo dục trong sáng, ảnh hưởng đến suy nghĩ, nhận thức và quá trình hình thành nhân cách của học sinh, nhất là lứa tuổi học sinh cấp 1, 2 nếu không được trang bị kịp thời những nhận thức đúng đắn sẽ có những nhận thức và hành vi lệch lạc, thiếu trung thực và ngay thẳng, thậm chí là thực hiện các hành vi tiêu cực, tiếp tay cho tham nhũng, gây thiệt thòi cho những học sinh chính trực, ảnh hưởng đến chất lượng và uy tín của cả một nền giáo dục và nhân cách của nhiều thế hệ học sinh. Vì vậy, để phòng ngừa tình trạng tham nhũng nói chung và tham nhũng trong giáo dục nói riêng, xây dựng nhân cách, đạo đức, lối sống trung thực, ngay thẳng, chống tiêu cực, tham nhũng trong học sinh, sinh viên và đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức các cơ sở giáo dục, đào tạo, bồi dưỡng cần phải đưa nội dung giáo dục liêm chính vào chương trình giảng dạy.

Nghiên cứu công tác giáo dục, bồi dưỡng, đào tạo của một số quốc gia cho thấy, để nâng cao hiệu quả công tác phòng, chống tham nhũng, nhiều nước trong khu vực và trên thế giới đã đưa nội dung liêm chính vào giáo dục trong các nhà trường, như: Thụy Điển, Trung Quốc, Singapore v.v... Qua giáo dục, bồi dưỡng, đào tạo kiến thức về phòng, chống tham nhũng cho cán bộ, công chức, sinh viên, học sinh nhiều quốc gia đã đạt được những thành tựu đáng kể trong đấu tranh chống tệ nạn này, nhất là trong việc phòng ngừa các hành vi tham nhũng. Tùy thuộc vào điều kiện kinh tế - xã hội, truyền thống văn hoá, pháp lý và trình độ nhận thức của học sinh mà mỗi quốc gia có nội dung, phương pháp giáo dục khác nhau.

Thời gian vừa qua việc giáo dục, bồi dưỡng về phòng, chống tham nhũng trong các cơ sở đào tạo, giáo dục ở nước ta đã bước đầu được triển khai thông qua việc triển khai thực hiện Đề án 137. Nội dung phòng, chống tham nhũng đã được đưa vào chương trình đào tạo, bồi dưỡng để giảng dạy, học tập trong một số trường thông qua Đề án này, bước đầu đem lại hiệu quả thiết thực trong việc nâng cao nhận thức cho học sinh về tác hại của hành vi tham nhũng, từ đó, giáo

dục học sinh ý thức tự rèn luyện, tu dưỡng đạo đức của bản thân và tinh thần, trách nhiệm trong đấu tranh phòng chống tham nhũng. Qua quá trình học tập, tìm hiểu, học sinh biết phân biệt đúng, sai trước các thông tin về phòng chống tham nhũng; xác định được hành vi tham nhũng; đồng tình ủng hộ việc xử lý vi phạm đối với người có hành vi tham nhũng, ủng hộ việc công khai các hoạt động của nhà trường; nhận thức được tham nhũng là hành vi xấu, cần đấu tranh loại bỏ và đó là trách nhiệm chung của mọi người. Bên cạnh chương trình chính khóa, một số cơ sở đã đưa nội dung phòng chống tham nhũng vào hoạt động ngoại khóa như thi tìm hiểu pháp luật, hoạt động văn nghệ, nghe báo cáo chuyên đề, tổ chức cho học sinh tham dự các phiên tòa giả định,...

Thủ tướng Chính phủ cũng đã ban hành Chỉ thị số 10/CT-TTg về việc đưa nội dung phòng, chống tham nhũng vào giảng dạy tại các cơ sở giáo dục, đào tạo từ năm học 2013-2014. Ngày 13 tháng 8 năm 2013, Bộ giáo dục và Đào tạo đã ban hành Công văn số 5571/BGDĐT-TTtr hướng dẫn các sở giáo dục đào tạo, các đại học, học viện, trường đại học, cao đẳng, trung cấp chuyên nghiệp (gọi tắt là cơ sở giáo dục - đào tạo) triển khai thực hiện Chỉ thị số 10/CT-TTg. Ngày 24 tháng 8 năm 2016, Bộ giáo dục và Đào tạo ban hành công văn số 4145/BGDĐT-TTtr về việc nâng cao chất lượng thực hiện Chỉ thị số 10/CT-TTg, trong đó yêu cầu đối với cấp trung học phổ thông như sau: Việc lồng ghép, tích hợp nội dung phòng chống tham nhũng vào giảng dạy cần đặt trọng tâm vào việc giáo dục đạo đức liêm chính, kết hợp giảng dạy pháp luật về phòng chống tham nhũng với thời lượng phù hợp, khuyến khích giáo viên các môn khoa học xã hội lồng ghép nội dung giáo dục đạo đức liêm chính và pháp luật về phòng chống tham nhũng vào giáo án và sử dụng phương pháp giảng dạy linh hoạt, hiệu quả. Điều này cho thấy Đảng và Nhà nước ta nhận thức được tầm quan trọng đặc biệt của việc giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh trung học phổ thông.

III. Nội dung giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh trung học phổ thông

Nội dung giáo dục đạo đức liêm chính chủ yếu là cung cấp kiến thức về những giá trị mang tính lịch sử, đạo đức truyền thống; về các tiêu chuẩn đạo đức liêm chính đối với học sinh; về tầm quan trọng của đạo đức liêm chính; về cách thức thực hành đạo đức liêm chính của học sinh.

Những nội dung này được đưa vào dạy tích hợp, lồng ghép với môn học giáo dục công dân, môn giáo dục kinh tế và pháp luật hoặc các môn học xã hội khác phù hợp với điều kiện giảng dạy của từng môn.

a) Giáo dục về giá trị đạo đức truyền thống và những phẩm chất tốt đẹp có tính lịch sử

Thứ nhất, truyền thụ kiến thức cơ bản về những phẩm chất tốt đẹp được truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác của dân tộc Việt Nam:

Giá trị đạo đức truyền thống là toàn bộ những tư tưởng, tình cảm, tập quán, thói quen đạo đức được truyền từ đời này sang đời khác và được mọi người tự giác, tự nguyện noi theo. Các giá trị ấy được lưu truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác tạo nên sức mạnh tinh thần giúp cho dân tộc vượt qua những khó khăn thử thách để tồn tại và phát triển.

Việc đề cao các giá trị đạo đức là đặc điểm nổi bật trong đời sống của dân tộc Việt Nam. Tinh thần yêu nước, lòng thương người, tình đoàn kết, tinh thần lao động cần cù, tiết kiệm và đạo đức trong sạch... là những giá trị đạo đức căn bản và xuyên suốt chiều dài lịch sử của dân tộc. Các giá trị đạo đức truyền thống, trong đó các giá trị đạo đức liêm chính có vai trò quan trọng trong giáo dục nhân cách của học sinh: là cơ sở nền tảng để phát triển nhân cách mới cho thế hệ trẻ; là động lực tạo nên sức mạnh tinh thần và bản lĩnh cho thế hệ học sinh vươn lên; các giá trị đạo đức truyền thống được kế thừa, phát huy trở

thành các phẩm chất mới của học sinh, giúp các em đứng vững trước tác động tiêu cực của xã hội giai đoạn hội nhập và phát triển.

Thứ hai, giáo dục để học sinh học tập và làm theo lời dạy của Hồ Chí Minh về tài và đức; về cần, kiệm, liêm chính:

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng nói: Người có tài mà không có đức thì là người vô dụng; người có đức mà không có tài thì làm việc gì cũng khó. Hiện nay, mối quan hệ giữa đức và tài rất quan trọng, để trở thành một công dân có ích cho xã hội, con người cần rèn luyện cho mình cả hai giá trị cơ bản đó. “Tài” chính là tài năng, là kiến thức, là hiểu biết, là kỹ năng, là kinh nghiệm sống để con người có thể hoàn thành công việc của mình một cách tốt nhất; đặc biệt là trong những hoàn cảnh khó khăn, những tình huống phức tạp. Còn “Đức” là đạo đức, là tư cách tác phong, là lòng nhiệt tình. Người có “đức” biết tôn trọng và bảo vệ chân lý, dám đấu tranh với sai lầm, sẵn sàng hi sinh quyền lợi cá nhân cho quyền lợi của tập thể. Tài và đức là những phẩm chất khác nhau nhưng luôn luôn gắn bó mật thiết không thể tách rời. Có tài mà không có đức là người không trọn vẹn, bởi tài năng đó không phục vụ cái chung mà chỉ mưu cầu lợi ích cho một cá nhân thì cũng trở thành vô giá trị.

Tư tưởng và tấm gương đạo đức cách mạng về cần, kiệm, liêm, chính của Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn là những giá trị đạo đức cao đẹp của thời đại. Học tập tư tưởng và tấm gương đạo đức của Người, về “cần: học sinh cần phải học tập, lao động chăm chỉ, cần cù, siêng năng, làm việc phải có kế hoạch; về “kiệm”, học sinh phải biết sống tiết kiệm, biết lập kế hoạch chi tiêu hợp lý, không phung phí; về “liêm”, học sinh phải có cuộc sống trong sạch, cố gắng phấn đấu học tập tốt, không tham lam, tham tiền của, địa vị, danh lợi; về “chính”, học sinh phải sống thẳng thắn, không gian tà, mưu lợi cá nhân, làm những điều sai trái mà phải luôn đứng về chính nghĩa, đứng về lẽ phải, bảo vệ sự công bằng, tự nhận ra khuyết điểm và sửa chữa sai lầm để hoàn thiện bản thân.

Thứ ba, giáo dục ứng xử cho học sinh khi đối mặt với cái xấu, cái sai cả trong và ngoài nhà trường:

Trong cuộc sống hàng ngày, những hiện tượng tốt - xấu, đúng - sai, cái đạo đức và cái vô đạo đức khi đan xen nhau, khi đối chọi nhau. Thậm chí, những đan xen và đối chọi ấy còn diễn ra ngay trong bản thân mỗi một con người.

Mỗi cá nhân có thể là nạn nhân của tham nhũng nhưng cũng có thể là nhân tố góp phần thúc đẩy tình trạng tham nhũng. Do vậy, giáo dục thông qua các câu chuyện, tình huống, thông tin, học sinh nhận thức được các chuẩn mực hành vi đạo đức, điều gì là đúng, điều gì là sai và giải thích được vì sao đúng, vì sao sai; phân biệt được cái tốt - cái xấu khi được đặt trong hoàn cảnh cụ thể mà tính cơ hội và sẵn sàng thỏa hiệp có thể xảy ra; từ đó, học sinh học tập được đức tính tốt, có hành động tích cực, tránh được hành vi và việc làm sai trái, không tốt.

b) Giáo dục về các tiêu chuẩn đạo đức liêm chính

Giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh chủ yếu giáo dục các tiêu chuẩn về tính trung thực, tính kỷ luật và ý thức trách nhiệm:

Thứ nhất, tiêu chuẩn về tính trung thực:

Trung thực là thật thà, thành thật với bản thân mình, không nói dối, không che giấu những thói xấu, luôn tôn trọng sự thật, tôn trọng chân lí, lẽ phải, sống ngay thẳng. Tính trung thực là đức tính cần thiết nhất ở con người vì nếu không trung thực với chính bản thân mình thì không thể nào trung thực được với xã hội. Sự trung thực nhất thiết đi đôi với lòng can đảm. Sự can đảm ở đây là khả năng nói "không" với điều xấu, với cái sai, khả năng chọn lựa giữa cái thiện và cái ác, khả năng chấp nhận lợi ngược dòng dù có thua thiệt. Như thế, người trung thực là người can đảm; biết thừa nhận những lỗi sai của mình, tự tin và tự lập, biết nhận trách nhiệm và hậu quả do công việc mình đã làm.

trung thực

Mọi người cần trung thực
với chính mình và mọi người.
Trung thực có nghĩa là thể
hiện đúng những gì mình có
và luôn hạnh phúc vì được
đánh giá đúng với năng lực
và khả năng của mình.

(Nguồn: vanonthidaihoc.edu.vn)

Giáo dục về tính trung thực là nhấn mạnh lợi ích của tiêu chuẩn này, đó là: Giúp hoàn thiện nhân cách bản thân, được mọi người yêu mến, tôn trọng; sửa chữa được lỗi sai của bản thân để thành người tốt; có ý thức xây dựng xã hội trong sạch, văn minh. Theo đó, cần xây dựng ý thức trung thực trong từng việc nhỏ hàng ngày đến việc lớn; biểu dương những việc làm trung thực; lên án sự thiếu trung thực, nhấn mạnh hậu quả của việc thiếu trung thực là đánh mất niềm tin và sự tôn trọng của mọi người đối với mình. Ví dụ, trong nhà trường, gian lận trong thi cử làm ảnh hưởng nghiêm trọng đến kết quả thực chất của việc dạy và học.

Thức hai, tiêu chuẩn về tính kỷ luật:

Kỷ luật là sự rèn luyện đặc biệt về tinh thần và tính cách nhằm tạo ra sự tự chủ, tính tuân thủ. Kỷ luật giúp con người tập trung hơn để hướng đến đạt được mục tiêu đề ra. Có hai loại hình kỷ luật: Kỷ luật

bên trong là sự tự kiểm soát bản thân và tuân thủ những chuẩn mực, mục tiêu đã đề ra; kỷ luật bên ngoài là tuân theo những quy tắc xã hội như chấp hành pháp luật, chấp hành nội quy, quy chế của nhà trường...

Giáo dục về tính kỷ luật là nhấn mạnh đến yêu cầu về việc kiểm soát bản thân theo những nguyên tắc nhất định. Trong học tập, kỷ luật là sự tự giác, vượt khó, đi học đúng giờ, làm bài tập đầy đủ, không quay cóp trong kiểm tra, thi cử; biết tự kiểm tra, đánh giá việc lĩnh hội kiến thức, tự giác lập kế hoạch, tự bồi dưỡng, học hỏi để đạt mục tiêu kế hoạch học tập. Trong sinh hoạt ở nhà trường và cộng đồng, kỷ luật là tự giác hoàn thành những công việc được giao, có trách nhiệm đối với các công việc chung và mọi người xung quanh, không bị sa ngã và bị cám dỗ bởi các tệ nạn xã hội, biết điều chỉnh kế hoạch cá nhân khi cần thiết.

(Nguồn: dantri.com.vn)

Giáo dục về tính kỷ luật hướng tới nhấn mạnh lợi ích của tiêu chuẩn này, đó là: dạy học sinh thói quen tôn trọng nội quy và sống có nguyên tắc. Mọi xã hội đều được tạo nên từ những quy tắc. Nếu không có kỷ luật, con người sẽ làm bất cứ điều gì họ muốn và phạm sai lầm mà không quan tâm đến người khác. Đó cũng chính là lý do kỷ

luật thúc đẩy các cách cư xử tốt của con người và tạo nên một xã hội tốt đẹp, trong sạch hơn.

Thứ ba, tiêu chuẩn về ý thức trách nhiệm:

Ý thức trách nhiệm là nhận thức về nghĩa vụ phải hoàn thành, nó chi phối hành động tích cực, tự giác của con người.

Giáo dục về ý thức trách nhiệm là nhấn mạnh học sinh nhận biết có ý thức về sự lựa chọn của mình, trách nhiệm với những gì mà mình đã cam kết. Hình ảnh về một người không giữ lời hứa, không giữ cam kết là một hình ảnh không đẹp, nếu không nói là rất xấu. Nếu mình không có trách nhiệm thì tức là mình đang làm tổn thương lòng tự trọng của chính mình, đang làm hình ảnh của mình xấu đi trước hết là trong mắt mình và sau đó là xấu đi trong mắt người khác.

Ý thức trách nhiệm được thể hiện qua thái độ và hành vi bên ngoài như sau:

- Học tập, làm việc một cách tự giác, có ý thức hoàn thành nhiệm vụ được giao: Là học tập, làm việc mà không cần phải chờ nhắc nhở, đôn đốc, thúc giục mới chịu làm. Chính mình tự giám sát mình, đôn đốc mình và thúc giục mình. Một trong những kết quả và cũng là dấu hiệu của làm việc tự giác là làm việc một cách tận tâm, cẩn thận, chu đáo và vẹn toàn.

- Học tập, làm việc một cách chủ động, linh hoạt và sáng tạo: Là học tập, làm việc không theo một khuôn mẫu cứng nhắc mà biết ứng phó linh hoạt tùy theo tình huống, không chờ việc đến tay mới làm mà có những dự đoán trước, biết nhìn xa, trông rộng.

- Có tinh thần đoàn kết, hợp tác, giúp đỡ trong học tập, làm việc với các thành viên khác trong nhà trường, tổ chức.

- Không đổ thừa hay đùn đẩy trách nhiệm qua cho người khác.

c) Giáo dục về ý nghĩa, vai trò của của đạo đức liêm chính

Thứ nhất, giáo dục đạo đức liêm chính với những nội dung phù hợp sẽ thúc đẩy ý thức tự giác học tập, rèn luyện, làm việc trách

nhiệm và sống trung thực của học sinh. Học sinh phải được giáo dục để nhận diện được những hiện tượng xấu như tham nhũng, tiêu cực...; phải được trang bị những kiến thức, giáo dục về trung thực, kỷ luật và ý thức trách nhiệm vì “học liêm chính, làm trách nhiệm và sống trung thực” sẽ tạo ra sức đề kháng tốt nhất để chống lại tham nhũng, tiêu cực.

Thứ hai, giáo dục về đạo đức liêm chính nhằm hình thành phẩm chất đạo đức, nhân cách con người khi còn trẻ tuổi. Trong môi trường giáo dục, nếu học sinh chưa quan tâm, còn thờ ơ hoặc thiếu kiến thức, kỹ năng nhận diện các vấn đề liêm chính thì các hành vi gian lận trong thi cử, gian lận trong sử dụng quỹ lớp, đoàn hội, các hành vi lãng phí, lối sống buông thả thiếu trách nhiệm... vẫn còn có thể xảy ra. Để có thể trưởng thành hơn và thành công trong cuộc sống sau này, mỗi cá nhân cần phải rèn luyện nhiều đức tính khác nhau; trong đó, đối với thế hệ học sinh ngày nay, học sinh phải được giáo dục để nhận thức được tác hại của tham nhũng, trách nhiệm của cá nhân trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng. Do đó, giáo dục về đạo đức liêm chính có vai trò cốt lõi để ngăn ngừa sự hình thành và giảm thiểu cơ hội cho tham nhũng, tiêu cực xảy ra.

(Nguồn: tuyengiao.vn)

Thứ ba, giáo dục về đạo đức liêm chính nhằm xây dựng môi trường giáo dục lành mạnh, trung thực, dũng cảm đấu tranh với cái xấu. Môi trường giáo dục cho học sinh là yếu tố quyết định hình thành nên quan điểm của các em. Giáo dục đạo đức liêm chính để tạo lập môi trường học tập thích hợp, lành mạnh, đề cao sự liêm chính. Đó là môi trường giáo dục lành mạnh để mỗi cá nhân học sinh được rèn đức, luyện tài, đấu tranh chống lại những cái xấu, cái độc hại xâm nhập từ bên ngoài.

(Ảnh: thanhtra.com.vn)

d) Giáo dục, hướng dẫn cho học sinh cách thức thực hành đạo đức liêm chính

Thứ nhất, thực hành đạo đức liêm chính thì nói phải đi đôi với làm và luôn nêu gương về đạo đức. Nếu người nào nói nhiều mà làm ít, nói mà không làm hay nói một đằng, làm một nẻo thì sẽ đem lại hậu quả phản tác dụng, khiến người khác không tin tưởng. Việc nêu gương

về đạo đức liêm chính cũng có tác động rất lớn đối với sự hình thành nhân cách học sinh. Trong gia đình, đó là tấm gương của ông bà, bố mẹ đối với con cháu, của anh chị đối với các em; trong nhà trường, đó là tấm gương của thầy, cô giáo đối với học sinh; trong tổ chức, tập thể, là tấm gương của những người đứng đầu, phụ trách, lãnh đạo, của cấp trên đối với cấp dưới; trong xã hội, đó là tấm gương của người này đối với người khác.

Thứ hai, thực hành về đạo đức liêm chính phải là thực hành về tính trung thực. Đó là thật thà, thành thật với bản thân mình, không nói dối, không che giấu những thói xấu, luôn tôn trọng sự thật, tôn trọng lẽ phải, sống ngay thẳng. Và điều quan trọng nhất thể hiện đức tính trung thực đó là dũng cảm nhận lỗi khi bị mắc khuyết điểm. Trung thực là yêu cầu cốt lõi, ngoài ra học sinh cần phải có thái độ thẳng thắn và hành động dũng cảm. Thẳng thắn, dũng cảm nhưng phải chân thành, khéo léo. Nếu không trung thực thì sự thẳng thắn và dũng cảm sẽ không có tác dụng hoặc bị hạn chế tác dụng.

Thứ ba, thực hành về đạo đức liêm chính phải bắt đầu từ sự kiên trì, thường xuyên rèn luyện tính kỷ luật, ý thức trách nhiệm trong học tập, lao động, sinh hoạt hàng ngày; trong mọi mối quan hệ xã hội từ hẹp đến rộng, từ nhỏ đến lớn, từ gia đình đến nhà trường, đoàn thể, xã hội. Mỗi học sinh phải có ý thức học tập, tu dưỡng rèn luyện, tự hoàn thiện chính bản thân mình. Mọi sự buông thả, thiếu tự giác trong học tập, rèn luyện, tu dưỡng, xa rời sự quản lý, giáo dục của gia đình, nhà trường và xã hội là con đường dẫn đến hư hỏng, đánh mất chính bản thân mình. Bên cạnh đó, học sinh phải có ý thức xây dựng tinh thần đoàn kết, loại bỏ tính vị kỷ cá nhân; xây dựng thái độ học tập, nghiên cứu khoa học, học thực chất, học suốt đời, chống tiêu cực gian dối, không trung thực...

Thứ tư, thực hành về đạo đức liêm chính phải trên cơ sở xây dựng kế hoạch cụ thể về dự định học tập, công việc cá nhân và đủ kiên nhẫn để thực hiện những gì mình mong muốn. Tôn trọng và tuân thủ nghiêm túc nội quy, quy định của bất cứ nơi nào mình sinh sống, lao

động, học tập; biết tự kiểm chế bản năng để có thể vượt qua được những cám dỗ về vật chất và lợi ích ích kỷ của cá nhân. Việc rèn luyện nếu được bắt đầu sớm thì tính kỷ luật, ý thức trách nhiệm sẽ trở thành thói quen và lâu dần sẽ trở thành bản năng và phản ứng tích cực trước những hiện tượng xấu, sai trái như tham nhũng, tiêu cực.

IV. Các hình thức giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh trung học phổ thông

Giáo dục đạo đức liêm chính không chỉ bó hẹp trong giờ lên lớp mà nó còn được thực hiện thông qua nhiều hoạt động khác trong môi trường sư phạm của nhà trường. Hình thức giáo dục phù hợp sẽ thúc đẩy học sinh thiết lập mối quan hệ với bạn bè trong trường lớp cùng tìm hiểu, trao đổi và quyết định hành động cụ thể mang tính liêm chính, minh bạch; đồng thời, thúc đẩy các ý tưởng về xây dựng tính trung thực, nâng cao kỷ luật, ý thức tự giác ngay trong cuộc sống sinh hoạt đời thường và hoạt động học tập của học sinh.

Trong chương trình giáo dục, đã có nhiều hình thức nhằm giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh như chủ đạo là môn giáo dục công dân hoặc giáo dục kinh tế và pháp luật; kết hợp giảng dạy qua môn ngữ văn, lịch sử,... Những các môn học này ngoài việc cung cấp kiến thức định hướng nghề nghiệp còn giáo dục cho học sinh về tính trung thực, ngay thẳng, kỷ luật và ý thức trách nhiệm với bản thân, gia đình và xã hội. Không thể giao phó nhiệm vụ ấy cho riêng một môn học nào mà cần có sự kết hợp chặt chẽ với nhau, biện chứng với nhau hướng tới một mục đích chung cuối cùng là giáo dục và phát triển toàn diện nhân cách, đạo đức liêm chính cho học sinh.

Giáo dục đạo đức liêm chính có thể lồng ghép trong chương trình phổ biến giáo dục pháp luật cho học sinh thông qua hoạt động ngoại khóa, hoạt động trải nghiệm sáng tạo... góp phần giáo dục đạo đức, lối sống, hình thành nhân cách, rèn luyện hành vi ứng xử cho thế hệ trẻ. Hình thức tổ chức các hoạt động ngoại khóa cần phong phú, hấp dẫn, sáng tạo như tổ chức các cuộc thi tìm hiểu về liêm chính cho học sinh; nói chuyện pháp luật, viết báo tường, sinh hoạt theo chủ đề liêm

chính; áp phích, tờ rơi, băng rôn, khẩu hiệu; tuyên truyền về giá trị liêm chính thông qua các buổi nói chuyện, tổ chức ngày hội, sự kiện, sinh hoạt lớp, sinh hoạt đoàn...

Dù giáo dục cho học sinh dưới hình thức nào đi chăng nữa, thì phần kiến thức cũng phải dựa trên những câu chuyện thực tế, gần gũi với giới trẻ về tính trung thực, kỷ luật, ý thức trách nhiệm; về minh bạch, trách nhiệm giải trình và phòng, chống tham nhũng.... Việc cung cấp kiến thức cơ bản về đạo đức liêm chính cho học sinh góp phần nâng cao nhận thức về tham nhũng và phòng, chống tham nhũng; đồng thời, giáo dục cho thế hệ trẻ suy nghĩ về các giá trị của sự liêm chính, dân chủ và công khai, minh bạch..

Phần kỹ năng lồng ghép trong các môn học chính khóa hay hoạt động ngoại khóa đều hướng đến khuyến khích tư duy phản biện, sáng tạo và trải nghiệm của học sinh; đồng thời hình thành dần khả năng đưa ra các quyết định liêm chính cho bản thân. Khuyến khích học sinh phân tích những tình huống khó xử về đạo đức liêm chính bằng cách nghiên cứu các ví dụ thực tế về hành vi không phù hợp với đạo đức liêm chính và tham gia nhập vai trong các tình huống, từ đó mô tả những khó khăn của quá trình ra quyết định. Thông qua đó, để học sinh phải biết rằng những vi phạm đạo đức được cho là rất nhỏ, nếu bị bỏ qua, sẽ là xuất phát điểm cho những hành động sai trái nghiêm trọng hơn trong tương lai; trong đó, có những vi phạm như hành vi hối lộ, nhận hối lộ, tham ô...

Phần xây dựng giá trị sống trung thực, kỷ luật và ý thức trách nhiệm phải được giảng dạy trong môn chủ đạo là giáo dục công dân, được đề cập đến trong các chủ đề liên quan của môn phối hợp là văn học, lịch sử và các chương trình hoạt động ngoại khóa để giúp học sinh hình thành suy nghĩ và thái độ tích cực về các vấn đề trong xã hội hiện đại; giúp học sinh tự tin trước những vấn đề của cuộc sống qua những câu chuyện về giá trị trung thực, dũng cảm trước cái xấu, ý thức kỷ luật, tự giác và ý thức trách nhiệm cao để chia sẻ và lan tỏa.

V. Nguyên tắc và các yêu cầu trong việc giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh trung học phổ thông

1. Nguyên tắc giáo dục đạo đức liêm chính

Nguyên tắc giáo dục đạo đức liêm chính là những tư tưởng, quan điểm chủ đạo, xuyên suốt quá trình xây dựng nội dung, phương pháp, hình thức tổ chức giáo dục đạo đức liêm chính nhằm đạt mục đích giáo dục đã đề ra.

Kế thừa và phát huy các nguyên tắc giáo dục trong nhà trường trung học phổ thông hiện nay, giáo dục đạo đức liêm chính cần tập chung vào một số nguyên tắc sau:

Thứ nhất, giáo dục đạo đức liêm chính phải bám sát mục tiêu nâng cao nhận thức và hình thành nhân cách của học sinh:

Giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh phải hướng đến việc xây dựng mẫu người trung thực, ngay thẳng, có ý thức kỷ luật, tự giác và tinh thần trách nhiệm; đồng thời, phải thiết lập và định hướng cho học sinh tư tưởng, nhận thức đúng về giá trị liêm chính, đủ hiểu biết để quyết định hành động đúng đắn và tự giác rèn luyện bản thân góp phần xây dựng môi trường liêm chính trong trường học cũng như ngoài cộng đồng.

Thứ hai, giáo dục đạo đức liêm chính phải gắn liền với môi trường sư phạm, gia đình và xã hội:

Việc giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh là một quá trình dài lâu, xuyên suốt trong quá trình giáo dục. Nó đòi hỏi phải có sự chung tay, góp sức của gia đình, nhà trường và toàn xã hội. Trong đó, nhà trường giữ vai trò định hướng, uốn nắn những hành vi của học sinh theo chuẩn mực giá trị chung của xã hội. Gia đình và xã hội là môi trường vun đắp, nuôi dưỡng có ảnh hưởng trực tiếp đến sự hình thành giá trị đạo đức liêm chính cho học sinh.

Tấm gương đạo đức liêm chính của cha mẹ, người thân trong gia đình cũng như tấm gương đạo đức liêm chính của thầy cô giáo luôn có tác dụng giáo dục vô cùng to lớn, hiệu quả hơn ngàn vạn cuốn sách về

đạo đức cho dù học sinh đã được học thuộc. Chỉ có nhân cách mới giáo dục được nhân cách vì đó là môi trường tác động mạnh mẽ đến học sinh.

Trong giáo dục nói chung và giáo dục đạo đức liên chính nói riêng, muốn đạt hiệu quả cao thì ngoài vai trò của giáo viên, nhà trường, gia đình và xã hội ra còn rất cần thiết phải nhắc đến vai trò của học sinh. Học sinh là đối tượng được giáo dục, giáo dục và phát triển, do đó trong môi trường gia đình cần trang bị ngay từ ban đầu cho các em tính lễ phép, chăm chỉ, trung thực, tự lập và có trách nhiệm... để các em đến trường học tập có thể phát huy tốt nhất những đức tính tốt đẹp đó. Do vậy, trách nhiệm phấn đấu học tập và tự rèn luyện nhân cách của học sinh đóng một vai trò quan trọng trong việc giáo dục đạo đức liên chính cho chính các em.

Thứ ba, giáo dục đạo đức liên chính phải phù hợp với lứa tuổi học sinh:

Nội dung, phương thức giáo dục đạo đức cho học sinh phải phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý lứa tuổi của học sinh. Việc hình thành nhân cách, tính trách nhiệm, tính minh bạch, kỷ luật, nếu đến một cách tự nhiên, phù hợp tâm sinh lý học sinh thì các em sẽ dễ dàng tiếp thu hơn.

Để thực hiện nguyên tắc này, người thầy phải hết sức trân trọng những mặt tốt, những thành tích của học sinh dù chỉ là những thành tích nhỏ, dùng những gương tốt của học sinh trong trường và những tấm gương người tốt, việc tốt khác để giáo dục các em. Đồng thời, phải luôn đề ra giả thiết lạc quan về sự hoàn thiện nhân cách của học sinh; biết đòi hỏi các em có những cố gắng hơn, tích cực hơn; biết đề ra những tiêu chuẩn, những mục tiêu phấn đấu hợp lý, vừa sức; có thái độ nghiêm khắc, đúng mức đối với những thiếu sót, sai lầm; có thái độ đúng mức, tế nhị, có lý, có tình; dựa vào những mặt tốt, mặt tích cực trong nhân cách của học sinh để khắc phục cái tiêu cực, cái yếu kém trong các em.

2. Các yêu cầu trong việc giáo dục đạo đức liêm chính

Thứ nhất, việc giáo dục đạo đức liêm chính cần trang bị cho học sinh những kiến thức cơ bản để học sinh nhận thức được, từ đó có thái độ và hành động theo chuẩn mực đạo đức liêm chính.

Các kiến thức cơ bản về quan niệm, ý nghĩa, mục tiêu, nội dung, phương thức thực hiện đạo đức liêm chính và các tấm gương tiêu biểu về đạo đức liêm chính... được lĩnh hội thông qua giáo dục về đạo đức liêm chính phải hình thành nên kỹ năng sống cho học sinh trong việc làm chủ bản thân, thích ứng và biết cách ứng phó trước những tình huống khó khăn trong cuộc sống hàng ngày; rèn cách sống có trách nhiệm với bản thân, gia đình, cộng đồng; giáo dục các em tự phân tích, tổng hợp và giải quyết tình huống nào đó cụ thể; từ đó, thiết lập hướng suy nghĩ tích cực và tự tin, tự quyết định và lựa chọn những hành vi đúng đắn, trung thực và có trách nhiệm.

Thứ hai, việc giáo dục đạo đức liêm chính cần mang tính liên tục, thường xuyên.

Giáo dục đạo đức liêm chính là một quá trình lâu dài, phức tạp, đòi hỏi phải kiên trì, liên tục và lặp đi lặp lại nhiều lần. Dựa vào những tri thức, kỹ năng, thói quen của học sinh, việc giáo dục phải thực hiện theo từng bước, từng cấp và tiến hành liên tục, thường xuyên. Trong suốt quá trình giáo dục, mỗi tiêu chuẩn về tính trung thực, kỷ luật và ý thức trách nhiệm phải luôn luôn được củng cố, tập luyện, thực hiện ở mọi nơi, mọi lúc và do mọi người, qua mọi việc, kết hợp chặt chẽ trên lớp và ngoài lớp, trong trường và ngoài trường, gia đình và xã hội. Nếu học sinh được giáo dục và thực hành thường xuyên tính trung thực, trách nhiệm, kỷ luật từ khi học ở Tiểu học rồi được tiếp nối lên Trung học cơ sở, Trung học phổ thông thì nhận thức và cách hành xử đó của các em có thể sẽ đi theo suốt cuộc đời. Bởi lẽ, dấu ấn khi học ở Tiểu học (5 năm), học ở Trung học cơ sở (4 năm) và ở Trung học phổ thông (3 năm) luôn tạo ấn tượng ban đầu và nếu được nối tiếp những năm tiếp theo thì kết quả mới vững chắc.

Thứ ba, việc giáo dục đạo đức liên chính cần tác động đến cách hành xử tích cực của học sinh.

Giáo dục đạo đức liên chính là quá trình tác động có mục đích đến đối tượng giáo dục là học sinh để hình thành trong các em những yếu tố về tình cảm, niềm tin, lý tưởng và từ đó, thể hiện ở dưới dạng hành vi đạo đức. Thông qua việc giáo dục đạo đức liên chính, các quy tắc, chuẩn mực đạo đức được học sinh nhận thức một cách đúng đắn, đầy đủ hơn, góp phần điều chỉnh hành vi của bản thân phù hợp với những chuẩn mực đạo đức xã hội.

Giáo dục đạo đức liên chính trong nhà trường một cách rộng rãi, toàn diện giúp học sinh có kỹ năng bộc lộ suy nghĩ riêng, có chính kiến rõ ràng, có trách nhiệm đóng góp cho trường học, cho những người xung quanh. Giáo dục đạo đức liên chính cũng tác động đến học sinh, kích thích tự tìm hiểu qua nhiều kênh tiếp cận thông tin hữu ích để hiểu thêm về những quy định của pháp luật về phòng, chống tham nhũng, ý nghĩa của liên chính trong việc phòng ngừa tham nhũng...

(Nguồn: muctim.com.vn)

Giáo dục đạo đức liên chính phải tác động đến ý thức trách nhiệm của học sinh, giúp học sinh tăng cường tính trách nhiệm với môi trường các em đang học tập và sinh hoạt - nơi các em đến hằng ngày, quan sát các hành vi, ứng xử, giao tiếp; nơi có thể bắt chước, làm theo điều tốt đẹp; nơi có thể giúp học sinh hình thành tính trung thực, minh bạch, kỷ luật và trách nhiệm.

Phần II
GIỚI THIỆU MỘT SỐ TẤM GƯƠNG
ĐẠO ĐỨC LIÊM CHÍNH

Từ quan niệm về đạo đức liêm chính; vai trò, ý nghĩa của giáo dục đạo đức liêm chính; mục tiêu, nội dung, phương thức và nguyên tắc, yêu cầu của giáo dục đạo đức liêm chính trong nhà trường, chúng ta có thể thấy rằng bên cạnh những khung lý thuyết giảng dạy về liêm chính cho học sinh thì những tấm gương đạo đức liêm chính là cơ sở thực tiễn để học sinh gắn với việc thực hành trong cuộc sống. thông qua các tấm gương những giá trị đạo đức truyền thống, những phẩm chất tốt đẹp có tính lịch sử được học sinh cảm nhận, đánh giá và noi gương và xác định được hành động để thực hiện đạo đức liêm chính. Đồng thời, qua từng tấm gương cụ thể sẽ hướng cho học sinh biết những việc làm cụ thể, tương tự về người liêm chính để có thể học tập, noi theo.

Những tấm gương liêm chính gắn liền với những con người cụ thể, những việc làm cụ thể thể hiện được đạo đức liêm chính. Có những tấm gương chỉ là những suy nghĩ, việc làm rất đời thường của những con người bình thường, có những tấm gương là đạo đức, là trách nhiệm của người đang thực thi nhiệm vụ, quyền hạn của các cơ quan nhà nước, có những tấm gương là thể hiện trách nhiệm của người dân đối với nhà nước và nhân dân. Những tấm gương là những việc làm của những con người cụ thể trong mọi tầng lớp của xã hội, góp phần làm nên một bức tranh muôn màu về đạo đức liêm chính trong xã hội của chúng ta.

Khi nói về liêm chính, người mà chúng ta phải học tập, noi gương đó chính là Chủ tịch Hồ Chí Minh, người anh hùng của dân tộc Việt Nam. Người đã dành cả cuộc đời mình cho công cuộc giải phóng dân tộc, giải phóng đất nước ta khỏi ách nô lệ, đi lên chủ nghĩa xã hội. Những việc làm, những tư tưởng của người luôn là ánh sáng soi

đường cho mọi thế hệ chúng ta, đó là những đức tính về cần, kiệm, liêm, chính mà Bác đã thực hiện để toàn dân noi gương. Và việc học tập, làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh luôn được Đảng, Nhà nước đẩy mạnh thực hiện.

Tấm gương 1. Chủ tịch Hồ Chí Minh

Sinh thời, Bác sống rất giản dị, từ lời nói đến việc làm, phong cách làm việc, từ cách ăn mặc cho đến những sinh hoạt hàng ngày, ngay cả khi Người đã là Chủ tịch nước. Tác phong giản dị ấy mang lại sự gần gũi, ấn tượng khó quên với những ai đã được gặp Bác dù chỉ một lần. Bác ăn mặc rất giản dị và tiết kiệm. Quần áo Bác mặc chỉ có vài bộ, may cùng kiểu. Có cái áo của Bác rách, vá đi vá lại, thay cổ mà Bác vẫn không cho đổi. Có lần Bác nói với một đồng chí lãnh đạo cấp cao của Đảng một cách chân tình: “Này chú! Chủ tịch Đảng, Chủ tịch nước mặc áo vá vai thế này là cái phúc của dân đấy. Đừng bỏ cái phúc ấy đi”. Đôi dép cao su của Bác, bộ quần áo ka-ki sờn Bác vẫn dùng hàng ngày, khi biết các đồng chí phục vụ định thay, Bác không đồng ý. Chiếc bút chì mòn vẹt Bác dùng để theo dõi tin tức trên báo. Những trang bản thảo được Bác viết ở mặt sau của những tờ tin tham khảo của Việt Nam Thông tấn xã. Chiếc ô tô Bác đi công tác hay đi thăm đồng bào và chiến sĩ trong cả nước cũng chỉ là loại xe bình thường. Bác không dùng chiếc điều hoà nhiệt độ do các đồng chí cán bộ ngoại giao đang công tác ở nước ngoài biếu, mà đề nghị chuyển chiếc điều hoà ấy cho các đồng chí thương bệnh binh đang điều trị tại trại điều dưỡng hoặc quán y viện, mặc dù lúc đó Bác đang ở trong ngôi nhà của người thợ điện (nhà 54) rất nóng. Những bữa ăn thanh đạm của Người “thường là dưa cà, đôi khi có thịt”. Những lần đi thăm các địa phương, Bác thường không báo trước và mang theo com nôm để tránh sự đón rước linh đình, gây phiền hà và tốn kém tiền của nhân dân.

Trong cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp, trên chiến khu Việt Bắc, Bác ở trong ngôi nhà sàn đơn sơ, giản dị; đến khi cách mạng thành công, trở về Thủ đô, Bác cũng chỉ ở trong ngôi nhà nhỏ của người thợ điện, sau đó chuyển sang nhà sàn, chứ không ở ngôi nhà to, sang trọng của Toàn quyền Đông Dương. Bác dành ngôi nhà sang trọng đó làm nơi đón tiếp khách của Đảng và Nhà nước ta.

Những lời nói, hành động của Bác về cần kiệm liêm chính, chí công vô tư cho đến nay vẫn còn nguyên giá trị. Đặc biệt là tấm gương của Bác về thực hành cần kiệm liêm chính vẫn mãi để cán bộ, đảng viên và nhân dân noi theo.

(Nguồn: khcncaobang.gov.vn)

Khi bước vào lớp 1, từ những bài học đầu tiên, các thầy, cô giáo đã dạy bảo, dìu dắt học sinh từng bước làm người với những câu thơ:

"Trẻ em như búp trên cành

Biết ăn, biết ngủ, biết học hành là ngoan"

Học hành luôn là nhiệm vụ hàng đầu với mỗi chúng ta. Học không chỉ là những kiến thức về tự nhiên, khoa học xã hội mà chúng ta còn được học, được dạy về đạo đức làm người... Từ những bài học đó, đạo đức trong mỗi con người từ khi còn bé được phát triển, in dấu trong từng suy nghĩ, việc làm của mỗi cá nhân. Và trong cuộc sống, có nhiều tấm gương về những em học sinh khi nhận được của rơi đã đem trả lại tài sản cho người đánh rơi, dù hoàn cảnh gia đình còn nhiều khó khăn. Đây là những tấm gương có suy nghĩ tích cực, nghĩ cho người khác, không tham lam thể hiện sự liêm chính trong các em. Bên cạnh đó, việc làm của các em cũng cho chúng ta thấy rằng, các em được nhà trường, được các thầy, các cô, được gia đình, được cha mẹ giáo dục tốt. Đây là nền tảng, là hành trang cho các em bước vào đời sau này. Thông qua những tấm gương này các em học sinh có thể nhận thức được một cách rõ ràng hơn về ý thức trách nhiệm, tính trung thực và có ý thức kỷ luật để thực hiện những việc làm có đạo đức liêm chính.

Tấm gương 2. Những tấm gương học sinh trung thực, có trách nhiệm

1. Học trò nghèo chờ 2 tiếng để trả lại 30 triệu đồng

Em Bùi Duy Nhất (học sinh lớp 6, trường THCS Đoàn Lập, Tiên Lãng, Hải Phòng) trên đường đi học về nhặt được chiếc ví màu đen trong đó có 30 triệu đồng. Với hy vọng người đánh rơi sẽ quay lại tìm, cậu học trò đứng chờ gần 2 tiếng ở chỗ ví rơi để trả lại, nhưng không thấy ai đến. Về nhà, Nhất kể cho bố mẹ nghe chuyện nhặt được ví. Lần theo địa chỉ trên giấy tờ, bố mẹ đưa cậu bé tìm tới nhà anh Trần Ngọc Tín, người cùng huyện Tiên Lãng, để trả lại ví tiền.

Ở trường, Nhất học khá và rất ngoan ngoãn. Khi được trả lại ví tiền, anh Tín tặng Nhất 1 triệu đồng mua đồ dùng học tập, nhưng cậu bé nhất quyết không nhận.

Hành động của cậu học trò khiến nhiều người phải suy nghĩ. "Có lẽ tôi sẽ phải thay đổi quan điểm khi cho rằng trong thế gian chật hẹp đầy giả dối và tranh đua vụ lợi này, người tốt không còn. Cảm ơn bố mẹ các em đã dạy dỗ nên những người trẻ có đạo đức tốt", anh Hoàng (Đống Đa, Hà Nội), chia sẻ trên Facebook sau khi đọc câu chuyện về Nhất.

2. Nam sinh lớp 8 trả lại tiền nhặt được giữa đường

Chiều ngày 5/1, Nguyễn Công Minh (học sinh lớp 8C, trường THCS Bình Thịnh, huyện Đức Thọ, Hà Tĩnh) trên đường đi học về nhặt được một cuốn sổ lương, bên trong có 5,4 triệu đồng cùng nhiều giấy tờ.

Thấy con trai mang về, gia đình Minh mở ra kiểm tra và đã liên lạc với người có tên trong đó, trú cùng huyện. Người nhận lại tài sản bị mất có thiện ý cảm ơn bằng vật chất nhưng cậu học trò và gia đình từ chối nhận.

Minh bảo: "nghĩ người mất tiền sẽ buồn vì đó là bao công sức lao động nên phải nhất định tìm cách trả lại".

3. Nam sinh vô tình làm vỡ gương của một chiếc ô tô đỗ bên đường và để lại lời xin lỗi

Trưa ngày 11/11, em Nguyễn Thế Tùng (học sinh lớp 11 trường THPT Trần Nguyên Hãn, quận Lê Chân, TP.Hải Phòng) đi xe đạp điện từ trường về nhà, qua con phố quá nhỏ, em lại không chú ý nên đã đâm phải một chiếc ô tô đang đỗ bên đường. Lúc ấy, giờ nghỉ trưa nên đường như không ai chú ý đến cú va chạm của em.

Sau khi dựng xe đạp lên thì em thấy một bên gương ô tô đã gãy và mặt gương cũng vỡ. Chờ mà mãi không thấy chủ ô tô đâu nên em đành viết một tờ giấy có ghi số điện thoại của em để họ liên lạc và em sẽ đền tiền chiếc gương gãy ấy.

Đến chiều có một người đàn ông gọi điện cho em và hỏi em có phải là người làm vỡ gương ô tô và viết giấy để lại. Em đã xin lỗi người đó và nói đó là lỗi của em nên em sẽ đền tiền. Thế nhưng, người đó không những không lấy tiền mà còn hỏi thăm em ngã có sao không và khen hành động của em đáng quý.

Hành động đẹp, dũng cảm và có trách nhiệm của em đã được Bộ Giáo dục và Đào tạo tuyên dương.

(Nguồn: vnexpress.net)

Với những tấm gương của các em học sinh về hành động trung thực, sống có trách nhiệm, chúng ta cũng thấy được vai trò của việc giáo dục đạo đức đối với các em học sinh. Song hành cùng với việc dạy dỗ đạo đức cho các em thì các thầy, các cô phải là những người nêu gương đầu tiên cho các em học tập và làm theo vì không chỉ truyền dạy kiến thức về khoa học, văn hóa, xã hội... mà còn trang bị cho các em một điều vô cùng quan trọng - đó là cách làm người. Trong thực tế có nhiều tấm gương của các thầy, các cô khi nhặt được của rơi đã tìm cách trả lại người đã mất. Sự trung thực, có trách nhiệm của các thầy, các cô là tấm gương sáng cho các em học sinh noi theo, là hành trang mà các thầy cô trang bị cho các em khi được giáo dục cũng như thực hành đạo đức liêm chính trong cuộc sống.

Tấm gương 3. Những tấm gương thầy cô giáo trung thực

1. Ông giáo nhờ công an tìm chủ nhân 100 triệu đồng bỏ quên

Ông Nguyễn Tuấn Kiệt (62 tuổi, giáo viên về hưu, bán tạp hóa và sinh sống tại phường 2, TP Sa Đéc, tỉnh Đồng Tháp), nhìn thấy trên bàn tính tiền túi nylon màu đen. Ông nghi là của khách mua hàng bỏ quên nên ông cất vào tủ.

Chờ hơn một giờ sau vẫn không ai đến nhận, ông Kiệt lấy ra kiểm tra thì thấy 100 triệu đồng và hơn 200 tờ vé số chưa xổ. Ông vội vã đến Công an phường 2 (TP Sa Đéc) nộp lại số tài sản, nhờ tìm chủ nhân.

Ông cho biết: "Hôm đó tôi bán hàng cho hai, ba người nên không biết ai bỏ quên. Nếu hô lên giữa chợ nhớ có người mạo nhận nên tôi nhờ công an đánh giá chắc chắn, của ai thì trả cho người ta".

Công an xác định những tờ vé số của một đại lý ở địa phương nên mời đến làm việc. Sau khi có đầy đủ chứng cứ, cảnh sát đã trả lại tài sản cho họ.

Khi được hỏi về lý do sao ông trả lại tài sản thì ông cười trả lời: "Tôi chỉ nghĩ mình giúp ai được trong khả năng thì nên làm. Với số tiền lớn như thế, chắc người bị mất sẽ khổ lắm. Thành ra mình thấy có bổn phận giao lại cho chủ nhân".

2. Thầy giáo trả lại 60 triệu đồng cho người đánh rơi

Trong lúc đi chấm thi học sinh giỏi về, thầy Nguyễn Khánh Nam (giáo viên dạy toán, trường THPT Nghèn, huyện Can Lộc, tỉnh Hà Tĩnh) nhặt được chiếc ví có 60 triệu đồng ở bên đường Nguyễn Công Trứ (thành phố Hà Tĩnh, tỉnh Hà Tĩnh).

Qua giấy tờ bên trong, đặc biệt là tờ hóa đơn mua hàng cùng số điện thoại, thầy Nam đã liên lạc xác minh. Chiếc ví sau đó được trả về cho chủ nhân. Và người đó đã viết thư cảm ơn đến thầy Nam: "Tôi rất trân trọng, cảm phục và ngưỡng mộ thầy Nam. Khi đến tận nhà, tôi mới biết điều kiện cuộc sống của thầy đang khó khăn, gia đình đang ở tập thể, trong phòng chỉ có một chiếc giường, 2 cái ghế và chiếc bàn học của con".

Thầy Nam chia sẻ: "Khi nhặt được của rơi thì việc liên hệ để trả lại cho chủ nhân, giúp họ bớt lo lắng là việc nên làm".

(Nguồn: vnexpress.net)

3. Vợ chồng giáo viên nhặt được 36 triệu đồng trả lại cho người đánh rơi

Khoảng 6h sáng ngày 24-11, thầy Dương Quang Thành cùng vợ là cô giáo Phạm Thị Nhung, trường Mầm non Lục Dạ (Con Cuông, Nghệ An) trên đường từ thị trấn vào trường dạy học, khi đến trước cổng Trung tâm văn hóa huyện thì tình cờ thấy 1 chiếc cặp nằm giữa đường.

Khi mở ra kiểm tra xem, thầy Thành cùng vợ thấy một bọc tiền với nhiều tờ mệnh giá 500.000 đồng cùng 1 điện thoại di động, thẻ ngân hàng và nhiều giấy tờ giao án mang tên cô giáo Lương Thị Thùy Linh, giáo viên Trường THPT Con Cuông.

Lập tức, vợ chồng thầy Thành tìm đến trường THPT Con Cuông để trả lại tiền cho người đánh rơi.

Cô Lương Thị Thùy Linh, giáo viên Trường THPT Con Cuông, người bị rơi cặp tiền chia sẻ: "Sáng hôm đó, tôi mang theo số tiền trên để gửi trả nợ qua ngân hàng nhưng không may bị đánh rơi. Sau đó, tôi không nghĩ mình sẽ được người nhặt được trả lại tiền. Không ngờ khoảng 15 phút sau, thầy Thành cùng vợ đã tìm đến và trả lại cho tôi".

(Nguồn: baonghean.vn)

— Khi còn ngồi trên ghế học sinh, các em luôn được các thầy cô giảng dạy, khuyến khích học tập để sau này thi đỗ vào các trường đại học để thực hiện những ước mơ thời học sinh. Do đó, trong quá trình giảng dạy về đạo đức liêm chính, việc nêu những tấm gương về các anh chị sinh viên trung thực thật thà, có trách nhiệm với xã hội luôn là những chủ đề được các em học sinh chú ý, lắng nghe và khơi dậy trong tâm hồn các em ý thức về việc làm của mình khi đứng vào hàng ngũ những tân sinh viên. Khi rời ghế trường phổ thông và vào các trường đại học, cao đẳng, hành trang của các tân sinh viên là

những kiến thức đã được các thầy cô giáo trang bị cùng với sự giáo dục về đạo đức trong 12 năm học. Đây là nơi các em bắt đầu cuộc sống tự lập, vận dụng những kiến thức, bài học đạo đức về liêm chính trong 12 năm học đã qua.

Tấm gương 4. Những tấm gương sinh viên trung thực

1. Sinh viên trường Đại học xây dựng Hà Nội trả lại của rơi

Ngày 3/11/2013, sinh viên Nguyễn Trọng Khánh, sinh năm 1995 sinh viên Trường Đại học Xây dựng Hà Nội nhặt được một chiếc ví. Bên trong đó có một số giấy tờ tùy thân và số tiền là 16.920.000 đồng.

Trọng Khánh cùng bạn là Đình Văn Hiếu đã mang chiếc ví và toàn bộ số tiền đến cơ quan Công an để trả lại cho người bị mất.

(Nguồn: vnexpress.net)

2. Tân sinh viên nghèo nhặt được của rơi trả lại người mất

Nguyễn Trọng Nghĩa sinh năm 1997 tại xã Đại Sơn (Đô Lương, Nghệ An). Tháng 5 vừa qua, mẹ Nghĩa là chị Nguyễn Thị Quyên trên đường lừa trâu về, đã bị trâu điên lao thẳng vào người và nằm viện gần 2 tháng với số tiền viện phí trên 100 triệu đồng. Trong khi bạn bè cùng lứa đang ôn thi THPT Quốc gia thì Nghĩa phải cùng bố chạy vạy tiền chữa bệnh và chăm sóc mẹ.

Nhìn mẹ nằm trên giường bệnh, thương bố vất vả ruộng nương, Nghĩa quyết tâm thi vào trường Đại học Kỹ thuật - Hậu cần Công an nhân dân để đỡ tiền học phí cho mẹ. Vừa chăm mẹ, vừa tranh thủ ôn bài, em đã thi đậu vào ngôi trường em mong ước.

Ngày 12/9, Nghĩa bắt xe bus Khanh Quỳnh để chuyển hồ sơ Đăng ra trường đại học, em nhặt được một chiếc ví. Mở ra thấy có nhiều tiền và giấy tờ, chẳng kịp đếm xem bao nhiêu, Nghĩa lập tức em gọi điện cho đường dây nóng của xe bus, báo với công ty để trả lại cho người mất.

Nhờ đó, anh Nguyễn Trọng Đại ở xóm 10, xã Hiến Sơn (Đô Lương, Nghệ An) – người đánh rơi ví, đã nhận được lại đầy đủ giấy tờ và 12,5 triệu đồng. Anh Đại cho biết: “Thật sự tôi rất vui mừng khi nhận được lại đầy đủ tiền và giấy tờ. Tôi còn cảm phục Nghĩa hơn khi tôi gửi tiền hậu tạ mà Nghĩa lại từ chối”.

Nói về hành động của mình, Nghĩa chia sẻ: “Không phải tiền của mình nên em không lấy, với lại người làm mất cũng sẽ rất lo lắng, hẳn số tiền đó cũng rất quan trọng đối với họ mà”.

Ông Đặng Bá Hảo – xóm trưởng xóm 10, xã Đại Sơn cho biết: “Trong xóm, Nghĩa cũng là một người rất ngoan ngoãn, hiền lành và tích cực tham gia các hoạt động của địa phương. Dù hoàn cảnh gia đình rất khó khăn, mẹ vừa bị trâu điên húc phải nằm viện mấy tháng trời, nhưng mà Nghĩa vẫn trả lại một số tiền khá lớn nhất được. Chúng tôi sẽ nêu gương em nghĩa trong các cuộc họp của xóm để mọi người biết, noi theo”.

(Nguồn: baonghean.vn)

3. Hồ Đại Nghĩa - sinh viên nghèo nhất được 20 triệu đồng đã trả lại cho người bị mất

Ngày 15/6/2013, hai sinh viên Trường ĐH Quy Nhơn (tỉnh Bình Định) là Hồ Đại Nghĩa, năm 2 lớp Sư phạm Anh K34B và em Phạm Nữ Thục Đoan, năm 2, lớp Sư phạm Anh K34A, khoa Ngoại ngữ khi đang đi trên đường Nguyễn Thị Định thì thấy tiền rơi vãi trên đường. Sau đó, cả hai dừng xe nhặt tiền và phát hiện chiếc ví nam, bên trong có giấy chứng minh nhân dân-phô tô, giấy phép lái xe mang tên L. M. T. (20 tuổi) ở phường Thị Nại, TP Quy Nhơn.

Sau khi nhặt hết tiền kiểm tra được 20 triệu đồng nhưng không có cách nào để liên lạc với người mất, hai em bỏ tiền vào ví rồi đem đến Công an phường Ngô Mây giao nộp để trả lại người bị mất.

Nghĩa kể lại: “Lúc đó em và bạn đang đạp xe trên đường thì thấy một người chạy xe máy chạy nhanh qua, tiền trong ví rơi bay vương vãi khắp đường mà không biết. Lúc tụi em đang nhặt thì có hai anh chị thấy vậy cũng dừng lại nhặt hộ rồi anh chị ấy bảo các em cầm lại tiền rồi tìm cách liên lạc với người bị mất trả lại. Nhưng tụi em có biết ai đâu nên em và bạn nghĩ mang đến công an phường Ngô Mây giao nộp”.

Qua tìm hiểu, cả hai em Nghĩa và Đoan đều quê ở tỉnh Khánh Hòa ra Quy Nhơn theo học. Em Thục Đoan có ba mẹ làm giáo viên. Còn Nghĩa sinh ra trong gia đình nghèo có 2 anh em trai, ba thì mất sớm còn mẹ làm nông. Vì hoàn cảnh gia đình khó khăn, bản thân Nghĩa vừa học lại vừa phải đi dạy thêm để kiếm tiền trang trải cuộc sống. “Nhà có 3 mẹ con, anh thì cũng mới ra trường đi làm tiền chưa có, mẹ ở nhà làm nông nên em tranh thủ thời gian rảnh đi dạy kèm, tháng cũng được 1 triệu đồng trả tiền phòng mát 400 trăm ngàn, còn lại ăn uống và học tập. Chỉ khi nào bí lắm mới xin mẹ gửi ít chứ không dám xin mẹ nhiều”, Nghĩa chia sẻ.

Nghĩa vui vẻ nói thêm: “Tuy số tiền 20 triệu đồng đó rất lớn với một sinh viên nhưng em nghĩ số tiền đó không phải em làm ra, có dùng cũng không xứng đáng. Hơn nữa, nếu là mình mất tiền mình sẽ rất buồn và tiếc nhưng có ai trả, mình sẽ rất cảm ơn. Em nghĩ có lẽ các bạn trong hoàn cảnh em cũng làm như vậy thôi”.

(Nguồn: daihocpccc.edu.vn)

Bên cạnh những tấm gương về sự liêm chính của học sinh, sinh viên, của các thầy giáo, cô giáo vẫn còn rất nhiều tấm gương của những người lao động với nhiều nghề khác nhau. Họ cũng có gia đình, công việc vất vả, khó khăn, nhưng vẫn là những con người liêm khiết “đói cho sạch, rách cho thơm”. Sự trung thực, thật thà của những người lao động nghèo sẽ làm cho các em học sinh thấy được đạo đức

liêm chính luôn có ở mọi người, dù có khó khăn thế nào thì đạo đức liêm chính luôn được đề cao, được xã hội tôn trọng. Và để các em học sinh thấy cảm nhận được, ý thức được việc thực hiện đạo đức liêm chính luôn cần thiết trong mọi hoàn cảnh.

Tấm gương 5. Những tấm gương người lao động nghèo trung thực, trả của rơi cho người bị mất

1. Vợ chồng người buôn đồng nát trả lại 10 cây vàng

Trong lúc thu mua đồng nát, vợ chồng anh Nguyễn Tiến Bắc và chị Nguyễn Thị Thuật (thôn Du Nghệ, thị trấn Quốc Oai, huyện Quốc Oai, Hà Nội) vô tình thấy lẫn 10 cây vàng đựng trong túi nylon. Trên mỗi cây vàng đều có ký hiệu của nhà sản xuất kèm giấy tờ mua bán viết tay. Vợ chồng bàn cách đem trả. Họ chia số vàng ra làm hai gói cất hai nơi kín đáo, không dám đánh tiếng sợ nhiều người nổi máu tham nhận vợ hoặc lưu manh tới cướp.

Ít ngày sau, có đôi vợ chồng lạ đến nhà anh Bắc, xin được tìm trong đồng đồng nát 10 cây vàng bị bỏ lẫn vào phế liệu đem bán. Anh Bắc hỏi chuyện và kiểm tra đủ bằng chứng vợ chồng ấy là chủ nhân của số vàng trên. Anh trả lại vàng trong sự ngỡ ngàng của đôi vợ chồng trẻ. Người vợ cảm kích rút chiếc nhẫn vàng ở tay tặng cho chị Thuật, nhưng chị đã từ chối.

Ở thôn Du Nghệ, vợ chồng anh chị Bắc - Thuật gần như nghèo nhất làng. Anh chị mưu sinh nhờ nghề chẻ tre đan sọt, rồi buôn đồng nát. Lúc đầu, cả nhà kiếm được vài chục nghìn mỗi ngày, sau mở rộng buôn bán mới dần thoát khỏi cái nghèo. Sách giáo khoa, sách nâng cao cho lũ trẻ trong nhà, anh chị cũng nhặt nhạnh từ đồ thu mua phế liệu.

— 2. Nhân viên sân bay, bảo vệ trả lại tiền cho khách

Giữa tháng 6, hành khách Phạm Hữu Phú (quận 3, TP HCM) đánh rơi chiếc ví có số tiền 250 triệu đồng khi bay từ TP HCM ra Đà Nẵng. Đội trưởng đội phục vụ chuyến bay Trần Hòa Bình (39 tuổi) nhặt được, tra số điện thoại gọi cho hành khách bỏ quên đồ đến nhận lại tài sản.

Thu nhập của hai vợ chồng chỉ đủ sống nhưng mỗi lần nhặt được tài sản khách bỏ quên, anh Bình đều tìm cách trả lại. Khoảng 3 năm trước, có lần anh trả lại chiếc ví chứa 5.000 USD và 50 triệu đồng của khách đánh rơi.

3. Bảo vệ siêu thị trả lại tiền cho khách bỏ quên

Bảo vệ siêu thị Đào Quang Quốc (trú tại phường Mỹ An, quận Ngũ Hành Sơn, Đà Nẵng) trả lại 50 triệu đồng cho khách mua hàng bỏ quên tại siêu thị.

Người bảo vệ 19 tuổi cho biết đã định cất số tiền ấy đi, nhưng nghĩ mình mất 20.000 đồng còn tiếc huống chi người ta mất 50 triệu đồng. Anh Quốc quyết định liên hệ với công ty để trả lại cho ông Phạm Anh Tuấn toàn bộ tài sản trên.

Anh Quốc mới làm bảo vệ siêu thị ở quận Hải Châu được 4 tháng. Hoàn cảnh gia đình khó khăn, anh đã phải nghỉ học khi mới hết lớp 10. Anh học được đức tính không tham của rơi từ cha làm nghề phụ hồ. Ông từng nhặt được chiếc ví có 15 triệu đồng nhưng cũng cố gắng tìm trả lại người bị mất.

Hành động của cha con anh Quốc khiến nhiều người xúc động. Hành động của người đi trước làm gương cho những người trong gia đình và thế hệ sau. Các bậc cha mẹ lại càng có vai trò quan trọng trong việc dạy dỗ con cái trở thành người tốt.

4. Người đàn ông trả lại gần một tỷ đồng của rơi

Trong căn nhà cấp bốn chật chội ở xã Gio Việt (Gio Linh, Quảng Trị), anh Nguyễn Văn Dũng, 34 tuổi cho biết vợ chồng anh có 3 người con, con đầu học lớp 7, con thứ ba mới chập chững tập đi. Trước khi chuyển qua nghề lái xe dịch vụ, anh đã làm rất nhiều nghề, song vẫn không thoát khỏi cảnh túng quẫn.

Nhắc lại chuyện nhặt của rơi, anh Dũng kể hôm đó lái xe vào sân bay Phú Bài (TP Huế) để đón khách. Đang lúc đứng chờ thì phát hiện

túi xách nhưng không biết của ai nên nhặt, mở ra xem có 4 nhẫn hột xoàn, một đôi bông tai, một cặp vàng tây, vàng trắng, một sợi dây chuyền bạch kim, 18.000 USD tiền mặt và một tờ hoá đơn thuế giá trị gia tăng có con dấu của Cục Thuế TP HCM.

Thấy tên và địa chỉ nhà của người có tên trên tờ hóa đơn, anh Dũng liền điện cho tổng đài 1080 để xin số điện thoại nhà riêng nhưng liên lạc không được. Cuối cùng anh liên hệ trực tiếp với Cơ quan Thuế TP HCM trình bày sự việc rồi nhờ tìm địa chỉ, số điện thoại của người nộp thuế (là chủ của số tài sản trên) và để lại địa chỉ nhà, số di động của anh để liên lạc lại khi có thông tin.

Sau đó một ngày, vợ chồng anh Việt (trú tại 145, đường Nguyễn Huệ, TP Huế) đã liên lạc với anh Dũng và ra Quảng Trị xin nhận lại số tài sản vừa thất lạc tại sân bay. Anh Dũng đã hỏi cẩn thận, xác định thông tin anh Việt chính là người bị mất túi xách này.

“Thú thật, với tài sản lớn như vậy thì có làm cả đời tôi cũng không được. Nhưng nghĩ người mất của phải khổ cực để kiếm tiền, mất số tài sản lớn thế này chắc gia đình sẽ lâm vào cảnh điêu đứng nên tôi quyết tâm tìm cho bằng được người mất giao lại. Sau khi trả lại tài sản cho đúng chủ nhân, tôi thấy rất vui vẻ và thanh thản”, anh Dũng tâm sự.

Với hành động cao đẹp, anh Dũng đã được tặng danh hiệu “Total - Hiệp sĩ Giao thông” tháng thứ 3/2012.

(Nguồn: vnexpress.net)

Thấm nhuần lời dạy của Chủ tịch Hồ Chí Minh về “cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư”, đội ngũ cán bộ, công chức không ngừng học tập, phấn đấu rèn luyện theo tư tưởng phong cách Hồ Chí Minh, rất nhiều tấm gương liêm khiết trong cuộc sống, trong công việc của người cán bộ, công chức đã được ghi nhận. Họ thẳng thắn, liêm khiết, tiết kiệm của công, bởi biết rằng đó là tiền do nhân dân đóng góp cần phải biết sử dụng, chi tiêu hợp lý phục vụ cho lợi ích của nhân dân. Đội ngũ cán bộ có đạo đức liêm chính là những tấm gương sáng cho

các em học sinh, qua đó thúc đẩy các em, gieo cho các em những hạt giống tâm hồn, những mơ ước về những công việc tương lai, góp phần xây dựng quê hương giàu mạnh và gắn liền với công việc đó chính là đạo đức liêm chính mà các em đã được rèn rũa, được học tập từ khi ngồi trên ghế nhà trường để làm phương hướng cho hành động của mình.

Có thể kể đến một vài tấm gương sau:

Tấm gương 6. Những tấm gương cán bộ liêm khiết

1. Một cựu bí thư TƯ Đảng từng trả lại biệt thự

Ông Trần Kiên - dân Quảng Ngãi, huyện Tư Nghĩa. Cả cuộc đời trai trẻ của ông gắn liền với cuộc chiến đấu ở miền Trung và Tây Nguyên. Sau khi đất nước thống nhất, ông làm bí thư tỉnh ủy một loạt tỉnh Quảng Ngãi, Nghĩa Bình, Gia Lai, Kon Tum, Đắk Lắk và mấy năm làm Bộ trưởng Lâm nghiệp. Tại Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ VI lịch sử, ông được bầu vào Ban bí thư TƯ Đảng, giữ chức Chủ nhiệm Ủy ban Kiểm tra TƯ.

Khi hết nhiệm kỳ Đại hội VI, mặc dù được nhiều người tín nhiệm, ông kiên quyết xin nghỉ vì tuổi đã cao. Ngay khi nghỉ hưu, Bí thư Trung ương Đảng Trần Kiên đã trả lại cho nhà nước ngôi biệt thự hai tầng ở khu Trung Tự (Hà Nội), trả lại hết mọi chế độ ưu đãi dành cho cán bộ lãnh đạo cấp cao. Ông xin trung ương được trở về quê hương Quảng Ngãi sinh sống.

Trong cuốn sách *Đồng chí Trần Kiên* (NXB Chính Trị Quốc Gia, 2005) có đoạn: “Gia tài của cả một đời làm cán bộ theo ông về quê tất tât gồm cả giường tủ, sách vở, lọ tương cà mắm muối chất chưa đầy một chiếc xe chở hàng nhỏ. Trong đó, giá trị nhất có lẽ là chiếc xe đạp được phân phối từ thời bao cấp”.

Cuốn sách trích dẫn lời ông Dương Quang Phái (Vụ trưởng, Ủy ban Kiểm tra TƯ Đảng): “Lúc đó, đồng chí Nguyễn Thanh Bình, thường trực Ban bí thư, đã giao cho Văn phòng Trung ương, Ban Tài

chính quản trị trung ương và Tỉnh ủy Quảng Ngãi phải lo việc xây dựng nhà ở cho đồng chí Trần Kiên tại Quảng Ngãi. Nhưng đồng chí Trần Kiên đã xin phép trung ương là không chấp hành quyết định này vì ngân sách nhà nước còn hạn hẹp, còn nhiều đồng chí, đồng bào đang gặp khó khăn. Ông nói số tiền đó nên dùng vào việc chung thì có ích lợi hơn. Đồng chí Trần Kiên chỉ xin địa phương một mảnh đất nhỏ, rồi dùng tiền tiết kiệm của hai vợ chồng để xây dựng nhà ở mà không đòi hỏi một thứ quyền lợi nào khác”.

Gọi là nghỉ hưu, nhưng thật ra ông chưa bao giờ ngừng làm việc. Với chiếc xe đạp cọc cạch, cựa bí thư Trung ương Đảng Trần Kiên vẫn có mặt đây đó trên các huyện miền núi, đến với đồng bào nghèo khó để sau đó cùng tỉnh ủy bàn cách xóa đói giảm nghèo cho bà con.

Khi Thủ tướng Phạm Văn Đồng về thăm Quảng Ngãi, thấy ông Trần Kiên đi xe đạp, Thủ tướng đề nghị trung ương cấp cho ông một chiếc xe hơi. Nhưng ông từ chối, xin được đi xe đạp để gần dân hơn, thấu hiểu dân chúng hơn. Ông Nguyễn Tiến Năng, nguyên trợ lý của Thủ tướng Phạm Văn Đồng, kể: “Người ta thường thấy một ông già ăn bận như một lão nông với chiếc xe đạp cà tàng cùng mo com, khi thì lên Ba Tơ, lúc lại đến Trà Bồng, Sơn Hà... Ông bớt đi một phần tiền lương hưu của mình để mua cây giống, phân bón... giúp đồng bào. Khi chúng tôi đến thăm, thấy ông sống trong một căn nhà cấp 4 ở hẻm nhỏ thuộc thị xã Quảng Ngãi. Căn nhà nhỏ, thấp, chỉ vài chục mét vuông, phòng khách với những tiện nghi hết sức bình thường. Ông sống đạm bạc nhưng luôn lạc quan yêu đời”.

“Tể tướng Trần Kiên” (nhiều người gọi ông như vậy) từ chối mọi ưu đãi mà một cán bộ lãnh đạo cấp cao có quyền được hưởng, thậm chí từ chối mọi sự “hỗ trợ” mà ông cho là không đúng. “Trong 5 năm công tác tại văn phòng Tỉnh ủy Quảng Ngãi, mỗi lần đến căn nhà nhỏ, đơn sơ của chú Kiên, tôi lại chạnh lòng nghĩ sao mà chú sống đơn giản và thiếu thốn cả những tiện nghi tối thiểu. Một lần, được sự đồng ý của thường trực tỉnh ủy, chúng tôi mang đến “trang bị” cho chú một tủ lạnh và một máy giặt. Chú đồng ý nhận một cách rất vui vẻ...”

Nhưng không ngờ độ mười ngày sau, chủ đi xe ôm đến cơ quan tìm gặp tôi và đưa cho tôi một bọc tiền. Chủ nói hôm trước các cháu mua hộ cho chú, chú rất ưng ý, hôm nay đến hạn rút tiền tiết kiệm, chú gửi lại tiền để cháu trả lại cơ quan”.

Ông đã dành phần lớn tiền lương và tiền tiết kiệm của mình để mua cây giống, rồi đưa lên Tây Nguyên giúp đồng bào thiếu số, hướng dẫn bà con cách trồng. Chiếc xe đạp cũ kỹ chở gạo, muối, cây giống lại theo ông ra bến xe. Có lần vì tuổi già và vì chở quá nặng, ông té ngã. Có lần do đêm quá khuya, nhớ dọc đường, ông bảo lái xe cho đỗ cạnh nhà khách một cơ quan lớn. Ông vào nhà khách mượn manh chiếu cũ, rồi trải xuống thêm ngủ một giấc ngon lành. Khi những người trong nhà khách và các đồng chí tình ủy phát hiện ra đó chính là cựu bí thư Trung ương Đảng thì ông đã đi rồi...

Ông sống như thế cho đến khi từ giã cõi đời, vào năm 2004. Trước khi mất, ông đã có dịp quay trở lại Hà Nội. Và trên chuyến xe trở về phương Nam, một người bạn đồng hành đã hỏi: “Anh sống như thế sau này có sợ người ta chê cười là đại không?”. Cựu bí thư Trần Kiên cười nói: “Ngay trong lúc này đã có người chê trách mình rồi đây. Trong dịp ra Hà Nội lần này (năm 2003), mình có đến thăm ông bạn cùng thời. Ông ấy đang sống trong một cơ ngơi đáng hoàng mà ai thấy cũng phải thém muốn. Ông bạn ấy bảo mình đại, vì nếu mình không trả cái nhà ở khu biệt thự Trung Tự thì bây giờ đã có hàng nghìn cây vàng. Hiện nay không ít vị được cấp cơ ngơi lên tới hàng nghìn mét vuông đất, mà mỗi mét vuông không dưới chục cây”.

Ông kể tiếp: “Anh nói đúng, tôi quả là người đại tiền thật đấy, bởi vì nếu có trong tay hàng nghìn cây vàng tôi cũng chẳng biết làm gì. Nhưng chỉ với một mảnh vườn nhỏ và một ngôi nhà cấp 4 ở cái thị xã Quảng Ngãi bé nhỏ nhất nước này, tôi cảm thấy đầy đủ hơn bao đồng chí cùng thời và trước tôi. Anh thấy đấy, hiện nay có bao đồng chí, kể cả những đồng chí vào Đảng thời 1930-1935, vẫn phải sống với mảnh vườn tự tậu xác xơ, cũng chỉ được cấp 50 triệu đồng, có lẽ chỉ vừa đủ tu sửa ngôi nhà cấp 4 xiêu vẹo khỏi quy sụp, bảo đảm đứng được mà không cúi đầu trước sức mạnh của bão tố”.

(Nguồn: vnexpress.net)

2. Kính trọng một con người vô cùng liêm khiết (theo lời kể của Đại tá Trần Văn Xuân)

Tôi là cán bộ miền Nam ra miền Bắc tập kết năm 1954. Khi làm Phó Thủ tướng, ông Đỗ Mười, đã giao cho tôi nhiệm vụ tổ chức sơ tán hàng hóa ở các nhà ga tuyến đường từ Hà Nội vào Khu 4. Lúc đó, tôi công tác ở Bộ Tổng tham mưu.

Khi miền Nam hoàn toàn giải phóng, tôi được trở về công tác ở Thành phố Hồ Chí Minh, làm Phó ban Tổ chức Thành ủy.

Ông Đỗ Mười khi đó vẫn là Phó Thủ tướng, được cử vào miền Nam làm Trưởng ban Cải tạo Trung ương; ông Mai Chí Thọ, Bí thư Thành ủy làm Phó ban; tôi cũng được cử sang làm Phó ban.

Ông Đỗ Mười hiểu biết sâu sắc các giai cấp bóc lột ở miền Nam. Ông chỉ đạo sát sao, loại trừ Việt gian, phản động để bảo vệ chính quyền cách mạng còn mới mẻ.

Đối với giai cấp tư sản, ông phân thành hai loại: một là, tư sản yêu nước ủng hộ cách mạng; hai là, tư sản phản động nổi giáo, làm tay sai cho Mỹ và chính quyền Sài Gòn.

Ông biết rất rõ đời sống của người công nhân và nông dân, có nhiều cách giải quyết ổn định đời sống cho nhân dân. Thời kỳ đầu cán bộ tham gia Ban Cải tạo còn yếu và thiếu. Trong quá trình cải tạo, ông mạnh dạn bổ sung một số cán bộ cốt cán tham gia cải tạo. Cũng có người sau này cho là ông quá cứng rắn, nhưng thực ra tình hình mới giải phóng phức tạp lắm, không mạnh tay thì sẽ rất khó khăn, vì bọn phản động rất ngoan cố, có âm mưu lật đổ chính quyền cách mạng. Tôi là người gần ông, giúp việc trực tiếp cho ông, tôi thấy ông có công.

Ông là con người có tâm lòng nhân đạo, ông góp ý kiến với Thành ủy để giáo dục, giúp đỡ những người lầm đường, lạc lối thành công dân tốt.

Bà Thanh, vợ ông trước đây làm ở Bệnh viện C (nay là Bệnh viện Phụ sản Trung ương - BT) - Hà Nội, sau này do bị bệnh hen nên chuyển vào công tác ở miền Nam. Hai ông bà sống rất hạnh phúc. Ông không coi trọng địa vị mà coi trọng tình nghĩa. Ông có hai người con là cháu Trung và cháu Thủy. Cháu Thủy ở ngoài Hà Nội để chăm ông, còn cháu Trung vào miền Nam ở. Đám cưới cháu Trung tổ chức rất gọn gàng, đơn giản, giống như dân thường. Khi bà Thanh mất, ông trả nhà cho Nhà nước nhờ tôi mua căn hộ trả chậm cho cháu Trung.

Nhiều đêm tôi nằm suy nghĩ, chỉ cần có những cán bộ gương mẫu, liêm khiết như ông Mười thì đất nước ta không đến nỗi.

Tôi cũng đã 85 tuổi, có 60 năm tuổi Đảng. Bây giờ tôi bị thoái hóa cột sống, lại bị di chứng nặng nên cũng ít đi lại. Lương hưu của tôi hơn mười triệu đồng một tháng nhưng ốm đau có Thành ủy lo, hằng năm còn được đi an dưỡng, cũng thấy rất vui.

Ông Đỗ Mười rất quan tâm đến tôi. Năm 2000, tôi đi nước ngoài trị bệnh về, ông từ Hà Nội còn vào thăm tôi: Tôi luôn học tập ông Đỗ Mười, phải luôn luôn giữ gìn danh dự cho Đảng. Những vấn đề bức xúc hiện nay báo chí đăng tải thì cũng là những vấn đề ông Đỗ Mười đã nói từ lâu rồi. Nói là một chuyện nhưng rồi phải làm được mới quan trọng hơn.

Ở đời đã là con người ai cũng có khuyết điểm, nhưng có người ưu điểm nhiều mà khuyết điểm rất ít. Tôi phục ông Đỗ Mười chịu khó đọc sách, Điều lệ Cương lĩnh của Đảng ông thuộc lòng.

Tôi kính trọng ông Đỗ Mười lắm vì ông là người rất liêm khiết.

(Nguồn: dangcongsan.vn)

3. Trương Đình Tuyển, Nguyên Bộ trưởng Bộ Thương mại (nay là Bộ Công thương)

Trước khi được bổ nhiệm làm Bộ trưởng Bộ Thương mại (nay là Bộ Công thương) vào tháng 7-1997, ông Trương Đình Tuyển từng làm Tổng Giám đốc Tổng Công ty Xăng dầu (Petrolimex).

Tháng 8-2002, ông Tuyên lại được bổ nhiệm làm Bộ trưởng Bộ Thương mại thay cho ông Vũ Khoan được bổ nhiệm làm Phó Thủ tướng và ông đã đóng vai trò quan trọng, có nhiều đóng góp trong quá trình đàm phán để Việt Nam gia nhập Tổ chức Thương mại thế giới (WTO) vào năm 2006, đánh dấu mốc kết thúc 11 năm với trên 200 cuộc đàm phán và 28 đối tác đàm phán song phương của Việt Nam.

Ông Tuyên là người thẳng thắn và liêm khiết, rất tiết kiệm của công. Khi Ông còn là Bí thư tỉnh Nghệ An, lãnh đạo tỉnh bàn nhau định phân phối đất đai và xây nhà cho ông theo tiêu chuẩn chung. Khi hỏi ông, ông bảo: “Tôi đã có nhà ở Hà Nội rồi!”.

Một lần, dịp Đại hội Đảng bộ các huyện, Văn phòng tỉnh ủy bố trí xe con cho Bí thư, các Phó bí thư, các Trưởng ban. Còn anh em chuyên viên thì đi chung xe 16 chỗ. Đó là thông lệ xưa nay, nên họ không cần hỏi ý kiến Bí thư mới. Đến giờ xuất phát, thấy xe con, xe ca đỗ san sát trong sân, ông Tuyên ngạc nhiên hỏi: “Xe đi đâu mà nhiều thế này?”. Một ông văn phòng báo cáo: “Thưa anh, xe đi Đại hội huyện”. Ông nghiêm mặt nói: “Các xe con về. Còn tất cả lên xe ca. Tiền đâu mà xe cộ rầm rầm thế”.

Một lần lên dự Đại hội Đảng bộ một huyện miền núi, sau khi bầu bán xong, kết thúc hội nghị, huyện ủy chiêu đãi rất thịnh soạn. Cuối bữa tiệc, Bí thư tỉnh ủy hỏi Bí thư huyện ủy mới được bầu: “Ông làm sao có nhiều tiền mà chiêu đãi nhiều người thịnh soạn thế này?”. Ông Bí thư huyện tái mặt: “Dạ thưa anh, bốn năm năm mới có một lần”. Ông Tuyên nói: “Tiền là tiền thuế của dân, miền núi lại nghèo, dân đang đói, ông không xót sao?”.

(Nguồn: laodong.com.vn)

Sự liêm khiết của mỗi cán bộ, công chức sẽ đẩy lùi được các hành vi tham nhũng, bởi khi người cán bộ sống liêm khiết thì sẽ không bao giờ thực hiện các hành vi tham nhũng. Tham nhũng có tác hại vô cùng nghiêm trọng, tham nhũng trở ngại lớn đối với quá trình đổi mới đất nước và làm xói mòn lòng tin của nhân dân đối với Đảng, Nhà nước; gây thiệt hại rất lớn về tài sản của Nhà nước, của tập thể và của công dân; xâm phạm, thậm chí làm thay đổi, đảo lộn những chuẩn

mục đạo đức xã hội, tha hoá đội ngũ cán bộ, công chức nhà nước. Chính những tác hại nghiêm trọng như vậy, đội ngũ cán bộ, công chức cần phải tự nhận thức được việc làm của mình, thái độ của mình đối với các hành vi tham nhũng để đảm bảo sự liêm khiết của chính bản thân mình, cũng như làm gương cho tất cả mọi người noi theo. Với những tấm gương liêm khiết, không nhận hối lộ của đội ngũ cán bộ, công chức nhà nước sẽ góp phần cho các em học sinh thấy được những hành vi thể hiện được đạo đức liêm chính trong khi thực hiện nhiệm vụ được giao của đội ngũ cán bộ, công chức nhà nước. Không ít các em học sinh khi ngồi trên ghế nhà trường, mơ ước được làm các đồng chí cảnh sát, các chú bộ đội để bảo vệ nhân dân khỏi những người xấu, để được giúp đỡ nhân dân khó khăn như những chú bộ đội, do đó những tấm gương liêm khiết, không nhận hối lộ sẽ giúp các em cảm nhận, có những nhận thức đúng đắn hơn về đạo đức liêm chính trong hành trang vào đời của mình.

Tấm gương 7. Những tấm gương liêm khiết, không nhận tiền hối lộ

1. Đồng chí Thượng úy Vương Văn Vương - cán bộ Đội CSGT Rạch Chiếc (Công an Thành phố Hồ Chí Minh) được phân công thực hiện nhiệm vụ tuần tra kiểm soát, điều hòa giao thông tại các các tuyến đường, giao lộ trong điều kiện môi trường làm việc khó khăn (nắng, mưa, khói bụi) nhưng đồng chí Vương luôn thể hiện tinh thần, thái độ làm việc trách nhiệm, nghiêm túc trong công tác; đoàn kết, phối hợp với các đồng chí trong đơn vị thực hiện có hiệu quả công tác xử lý vi phạm hành chính, hoàn thành xuất sắc các chỉ tiêu công tác đề ra, góp phần kéo giảm tai nạn giao thông trên địa bàn đảm trách trên cả 3 mặt về số vụ, số người chết, số người bị thương; là một tấm gương sáng về thực hành tiết kiệm, chống quan liêu, tham nhũng, không nhận hối lộ của người vi phạm. Từ năm 2012 đến 2014, đồng chí Vương được nêu gương liêm khiết không nhận hối lộ 132 lượt với tổng số tiền trên 25 triệu đồng. Với những thành tích đạt được trong thời gian qua, đồng chí Vương vinh dự được nhận 12 Giấy khen của CATP, 01 Bằng khen của Bộ Công an.

2. Đồng chí Thượng úy Nguyễn Hồng Tiến – cán bộ Đội CSGT Bình Triệu (Công an Thành phố Hồ Chí Minh) là cán bộ gương mẫu trong việc chấp hành nội quy, quy định của đơn vị; chuẩn mực về tư thế tác phong, ngôn phong, ứng xử văn minh, lịch sự khi tiếp xúc với quần chúng nhân dân; đã tham mưu cho Cấp ủy - Ban chỉ huy đơn vị các phương án bố trí lực lượng tại một số điểm phức tạp về trật tự an toàn giao thông để đảm bảo công tác phân luồng, điều hòa giao thông có hiệu quả. Đồng thời, đồng chí Tiến còn là cán bộ luôn đi đầu trong các mặt công tác tại đơn vị, trong thực hiện học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh, là tấm gương liêm khiết không nhận hối lộ. Từ năm 2012 đến năm 2014, đồng chí Tiến được nêu gương liêm khiết không nhận hối lộ 44 lượt với tổng số tiền gần 13 triệu đồng. Với những thành tích đạt được trong thời gian qua, đồng chí Tiến vinh dự được nhận 11 Giấy khen của CATP.

3. Thượng úy Nguyễn Thái Hùng (Công an thị xã Bến Tre): là cảnh sát giao thông liêm chính, nhiều lần không nhận hối lộ khi thi hành công vụ.

4. Trung úy Võ Thành Long (Công an quận 12 - TPHCM): có nhiều thành tích trong công tác, được cấp trên công nhận nhiều lần không nhận hối lộ khi thi hành công vụ.

5. Đại úy Trương Văn Tuyên (Phòng CSGT Đường bộ, Công an TPHCM): nhiều lần không nhận hối lộ khi thi hành công vụ.

(Nguồn: catphcm.bocongan.gov.vn)

Gắn liền với công cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng, không thể không nhắc đến những con người đã không ngừng đấu tranh, phát hiện các hành vi tham nhũng để báo cho các cơ quan nhà nước có thẩm quyền xử lý các hành vi vi phạm thu hồi nhiều tiền, tài sản cho nhà nước. Qua đó, đảm bảo mọi hành vi vi phạm đều phải được xử lý. Nhà nước đã ban hành nhiều quy định nhằm bảo vệ những người tố cáo các hành vi tham ô, tham nhũng, khen thưởng đối với người có thành tích trong việc phát hiện, tố cáo hành vi tham nhũng

nhằm tạo điều kiện cho người dân, xã hội không ngừng tham gia vào công cuộc phòng, chống tham nhũng hiện nay. Những tấm gương điển hình về đấu tranh chống tham nhũng sẽ là những cái nhìn, những cảm nhận ban đầu của các em học sinh về những cái xấu trong xã hội những hành vi không đúng với đạo đức liêm chính. Qua đó, đề cao những con người có đạo đức liêm chính, luôn đấu tranh với cái xấu, đẩy lùi những hành vi xấu đang tồn tại trong xã hội. Qua đó, các em sẽ có ý thức, có mong muốn mình sẽ là tấm gương cho những người khác noi theo, và được nêu gương như những người điển hình có đạo đức liêm chính trong xã hội.

Dưới đây là một số tấm gương tiêu biểu, điển hình về đấu tranh chống tham nhũng đã được Đảng và Nhà nước ta ghi nhận:

Tấm gương 8. Những tấm gương điển hình về đấu tranh chống tham nhũng

1. Ông Đinh Đình Phú (Phường Ngọc Xuyên, thị xã Đồ Sơn, Thành phố Hải Phòng) từng được nguyên Thủ tướng Phan Văn Khải biểu dương vì tinh thần trách nhiệm, dũng cảm tố cáo những hành vi sai trái, tham ô đất đai của một số quan chức ở địa phương trong vụ tham nhũng đất tại thị xã Đồ Sơn (nay là quận Đồ Sơn, thành phố Hải Phòng). Cuộc hành trình hơn 4 năm đấu tranh bền bỉ, liên tục gửi đơn tố cáo và cuối cùng, Thanh tra Chính phủ đã có kết luận về những sai phạm trong việc quản lý đất đai ở thị xã Đồ Sơn, đồng thời khẳng định đơn tố cáo của Đại tá Phú hoàn toàn đúng sự thật. Theo kết luận của Thanh tra Chính phủ, những vi phạm của lãnh đạo thị xã Đồ Sơn trong việc quản lý đất đai là đặc biệt nghiêm trọng. Phần sau của vụ việc cũng đã được Thủ tướng Chính phủ chỉ đạo, yêu cầu xử lý.

(Nguồn: nld.com.vn)

2. Ông Lê Xuân Mậu (nguyên Trưởng phòng Kế hoạch, trợ lý Tổng Giám đốc Tổng Công ty Dầu tầm tơ Việt Nam) tố cáo ông Dương Xuân Túy, nguyên Tổng Giám đốc Tổng Công ty Dầu tầm tơ

Việt Nam về nhiều sai trái tại doanh nghiệp này. Cơ quan tố tụng đã vào cuộc. Ngày 28-5-2009, TAND tỉnh Lâm Đồng đã tuyên phạt ông Túy 10 năm tù vì gây thiệt hại 4,3 tỷ đồng.

3. Ông Nguyễn Văn Hiếu, Chủ tịch Công đoàn các KCX-KCN Cần Thơ tố cáo sai phạm của lãnh đạo Liên đoàn lao động Tp. Cần Thơ đã giữ lại 435 triệu đồng từ khoản góp nhân đạo, từ thiện ủng hộ nạn nhân vụ sập đường dẫn cầu Cần Thơ và “ăn chặn” tiền quà cho công nhân lao động nghèo ăn tết. Ủy ban Kiểm tra Thành ủy Cần Thơ kết luận có nhiều sai phạm và yêu cầu thu hồi 1,46 tỷ đồng. Hai cán bộ Liên đoàn lao động Tp. Cần Thơ bị kỷ luật...

4. Ông Nguyễn Văn Phước, Giám đốc Công ty Văn hóa Sáng tạo Trí Việt (TPHCM) tố cáo đường dây sản xuất, kinh doanh sách lậu tại Công ty cổ phần In (tỉnh Thái Nguyên) tiêu thụ tại TPHCM, thu hồi trên 100.000 cuốn sách lậu. Cơ quan điều tra khởi tố vụ án, bóc dỡ toàn bộ đường dây sản xuất, kinh doanh sách lậu liên tỉnh, xử lý kỷ luật giám đốc và phó giám đốc Công ty cổ phần In Thái Nguyên, truy nã chủ nhân các lô hàng in lậu.

5. Ông Nguyễn Bá Hiền (thị xã Bạc Liêu) tố cáo đường dây tham nhũng trong chạy điểm, nâng điểm thi trong ngành giáo dục và đào tạo tỉnh Bạc Liêu. Từ nguồn tin do ông Hiền cung cấp, cơ quan điều tra đã khởi tố điều tra vụ án với 260 người liên quan và 26 người bị xử lý.

(Nguồn: sggp.org.vn)

Phần III

LỰA CHỌN MỘT SỐ PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC LIÊM CHÍNH

I. Giáo dục đạo đức liêm chính trong giờ lên lớp

1. Phương pháp thảo luận nhóm

a) Mục đích, ý nghĩa

Thảo luận nhóm là một phương pháp dạy học hiện đại, lấy người học làm trung tâm. Với phương pháp này, người học được làm việc cùng nhau theo các nhóm nhỏ và mỗi một thành viên trong nhóm đều có cơ hội tham gia vào giải quyết các nhiệm vụ học tập trong một khoảng thời gian nhất định dưới sự hướng dẫn của giáo viên. Thảo luận nhóm là một trong những phương pháp dạy học tích cực được sử dụng thường xuyên trong quá trình đổi mới phương pháp dạy học hiện nay. Để khắc phục lối truyền thụ tri thức một chiều, lối học thụ động, máy móc, cần phải sử dụng nhiều phương pháp, phương pháp dạy học truyền thống và phương pháp dạy học hiện đại, trong đó có phương pháp thảo luận nhóm. Phương pháp này giúp người học tự giác, tích cực, chủ động tiếp thu kiến thức. Với phương pháp này, học sinh có nhiều điều kiện bộc lộ những suy nghĩ của mình, tạo không khí học tập sôi nổi, khuyến khích tất cả học sinh tham gia vào quá trình học tập.

Vận dụng phương pháp thảo luận nhóm trong giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh THPT có ý nghĩa quan trọng, tác động trực tiếp đến chất lượng, hiệu quả của việc dạy học. Vì trên thực tế, giáo dục đạo đức liêm chính là môn học ít gây hứng thú cho học sinh, được xác định là môn học phụ nên người dạy và người học đều chưa quan tâm đầu tư đến việc dạy và học. Nếu dạy học theo phương pháp truyền thống – giáo viên giảng và học sinh nghe một cách thụ động thì sẽ rất khó để lôi cuốn học sinh tham gia vào việc học, khó đạt được mục tiêu của việc đưa nội dung phòng, chống tham nhũng vào giảng dạy tại các

cơ sở giáo dục, đào tạo, mà trọng tâm là giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh THPT. Với tính chất trừu tượng, mới mẻ của môn học; giáo viên chưa được bồi dưỡng thường xuyên về kiến thức, kinh nghiệm giảng dạy môn học này; cùng với đó là những hiện tượng tiêu cực đang diễn ra hàng ngày trong xã hội thì việc sử dụng phương pháp thảo luận nhóm sẽ giúp lôi kéo được học sinh tham gia, quan tâm đến môn học; giúp các em học sinh thể hiện quan điểm của mình về các hiện tượng tiêu cực trong xã hội, đồng thời nhân rộng, phát huy những tấm gương, những việc làm tốt mà chính bản thân các em làm hoặc được chứng kiến trong cuộc sống.

b) Cách thức thực hiện

- Lựa chọn chủ đề: Trước khi tiến hành thảo luận nhóm, giáo viên cần chuẩn bị các vấn đề thảo luận. Vấn đề phù hợp với phương pháp thảo luận nhóm là vấn đề có tính chất tranh luận. Một vấn đề có tính tranh luận là vấn đề có nhiều cách lí giải, suy tưởng, đôi khi có mâu thuẫn. Sự thành công của thảo luận nhóm là giáo viên đưa ra được các vấn đề thú vị, thách thức học sinh trả lời, buộc học sinh cùng nhau hợp tác để tìm ra câu trả lời. Chủ đề thảo luận nên tập trung vào vấn đề chính của bài học. Chủ đề thảo luận cũng có thể bắt đầu từ các luận điểm, tình huống, câu chuyện nhưng thường được cụ thể hóa qua các câu hỏi chủ chốt. Việc lựa chọn và diễn đạt vấn đề cần phù hợp, không quá đơn giản nhưng cũng không nên quá khó đối với học sinh.

Kinh nghiệm cho thấy, nên lựa chọn những vấn đề thảo luận hấp dẫn, dễ chia sẻ, dễ thu hút được nhiều ý kiến khác nhau, có tính chất kích thích tính tích cực, chủ động làm việc của học sinh. Trong quá trình chuẩn bị nội dung câu hỏi thì câu hỏi thảo luận nên là câu hỏi mở, không bao giờ là một câu hỏi đóng. Để lôi cuốn học sinh tham gia thảo luận, việc lựa chọn chủ đề nên tập trung vào những vấn đề nóng của xã hội, những vấn đề đang được thảo luận nhiều trên các diễn đàn, trên các phương tiện truyền thông trong thời gian gần nhất.

Ví dụ: Chủ đề liên quan đến trải nghiệm về tham nhũng của bản thân hoặc gia đình khi sử dụng các dịch vụ như cấp giấy tờ, giấy

phép; chăm sóc y tế; tránh rắc rối với cảnh sát giao thông; để có việc làm; để đỗ một kỳ thi;...

Trong việc lựa chọn nội dung thảo luận, giáo viên cần chọn những câu chuyện, những vấn đề mang tính xã hội, mang tính nhân văn để hướng học sinh suy nghĩ, đặt mình vào những hoàn cảnh, tình huống đó để đưa ra hành động cụ thể, qua đó là một cách để giáo dục cho học sinh về những điều hay, lẽ phải; không nên lựa chọn những nội dung, tình huống có tính chất bạo lực, những vấn đề đang bị xã hội lên án, không phù hợp với lứa tuổi học sinh.

- Chia nhóm thảo luận: Mỗi nhóm cần phải có cơ cấu tổ chức chặt chẽ để phân công trách nhiệm cho từng thành viên. Ngoài các thành viên, cơ cấu của nhóm gồm 2 vị trí quan trọng nhất là Nhóm trưởng và thư ký. Nếu nhóm trưởng có năng lực, nhiệt tình, có uy tín, kỹ năng điều hành nhóm, được các thành viên tin tưởng, yêu mến, chắc chắn nhóm đó sẽ hoạt động hiệu quả.

Việc bố trí chỗ ngồi cũng ảnh hưởng tới chất lượng cuộc thảo luận. Nên bố trí các thành viên trong nhóm ngồi quay mặt vào nhau, vị trí ngồi đủ gần để có thể trao đổi, chia sẻ với nhau một cách thuận lợi. Nên có khoảng cách giữa các nhóm để sự trao đổi của các nhóm không bị ảnh hưởng tới nhau.

Giao nhiệm vụ và giới hạn thời gian thảo luận: Trước khi tiến hành thảo luận, giáo viên phải giao nhiệm vụ cụ thể, rõ ràng cho từng nhóm, phải có hướng dẫn cụ thể và định hướng cách thức thảo luận và trình bày. Thời gian thảo luận cần được giới hạn và phải tương ứng với nội dung, yêu cầu của vấn đề đặt ra. Thời gian giới hạn phải đủ để học sinh suy nghĩ, trao đổi. Nếu thời gian quá ít, thảo luận nhóm sẽ sơ sài, không đi vào cốt lõi vấn đề, có thể mang tính đối phó. Nếu thời gian quá dài sẽ tạo sự lơ đãng, phân tán và làm loãng không khí thảo luận.

- Trình bày kết quả thảo luận: Khi kết thúc thời gian thảo luận, giáo viên cần yêu cầu các nhóm trình bày kết quả thảo luận với nhiều hình thức phong phú. Nhóm có thể tự cử đại diện hoặc giáo viên yêu

cầu ngẫu nhiên bất cứ một học sinh nào trong nhóm lên thuyết trình. Tùy từng vấn đề, giáo viên có thể cho các nhóm tham gia phản biện, tương tác lẫn nhau. Giáo viên giữ vai trò là trọng tài làm nhiệm vụ dẫn dắt, định hướng cuộc phản biện. Giáo viên cần điều khiển khéo léo, tránh sự tranh luận của học sinh dẫn đến phản bác nhau một cách thù địch, không thân thiện. Một điều cần chú ý, giáo viên cần sắp xếp thời gian để tất cả các nhóm được trình bày kết quả thảo luận một cách công bằng.

- Tổng kết đánh giá: Đây là khâu cuối cùng nhưng rất quan trọng của hoạt động thảo luận. Giáo viên phải là người nắm vững tri thức lý luận và thực tế, công tâm, linh hoạt... thì việc đánh giá mới đảm bảo khách quan, công bằng, chính xác. Giáo viên là người chịu trách nhiệm đánh giá, nhưng trước khi kết luận, có thể yêu cầu các học sinh tự đánh giá kết quả làm việc của nhóm và các nhóm đánh giá kết quả làm việc của nhau. Giáo viên tổng kết lại các vấn đề đã thảo luận, đánh giá những ý kiến giải quyết mọi câu hỏi của học sinh xung quanh vấn đề đó. Qua việc kết luận, chốt lại vấn đề sẽ giúp học sinh nắm bắt, ghi nhớ được nội dung cơ bản, cần thiết.

Việc đánh giá chủ yếu tập trung vào những nội dung đã đạt được, nhưng bên cạnh đó cần đánh giá ý thức, thái độ, năng lực làm việc của học sinh. Giáo viên nên nhận xét cụ thể và cho điểm để khích lệ tinh thần học tập của học sinh. Khi cho điểm có căn cứ, tiêu chí rõ ràng. Với những trường hợp đặc biệt, khi cho điểm cần phân tích rõ lý do, tránh tình trạng gây băn khoăn, thắc mắc.

Trong những nội dung cụ thể, giáo viên có thể kết luận về tính đúng, sai của các nhóm và đưa ra quan điểm của mình. Tuy nhiên, trong giáo dục đạo đức liên chính thì mục tiêu quan trọng là hướng học sinh vào việc học những điều tốt đẹp, những giá trị nhân văn của cuộc sống, qua đó xây dựng nhân cách con người nên việc kết luận tính đúng, sai về một chủ đề thảo luận là không quan trọng và cần thiết. Điều quan trọng là qua các tình huống, câu chuyện đó giáo viên muốn mang thông điệp gì cho học sinh và học sinh đón nhận với tình

thần, thái độ như thế nào, đó mới là là điều quan trọng trong giáo dục đạo đức liêm chính trong nhà trường.

2. Phương pháp đàm thoại gợi mở

a) Mục đích, ý nghĩa:

Đàm thoại (hay nêu câu hỏi gợi mở) là kỹ thuật đặt câu hỏi để khơi gợi vấn đề nhằm tăng tính chủ động, kích thích tư duy, và phần nào tránh nhàm chán. Đây là kỹ thuật ~~được tận dụng triệt để~~ trong phương pháp truy vấn. Nó cũng được sử dụng nhiều trong phương pháp thuyết giảng. Ngoài ra, trong quá trình làm việc nhóm, khi sử dụng phương pháp giảng dạy theo vấn đề và nghiên cứu tình huống, giáo viên cũng có thể dùng kỹ thuật đàm thoại để giúp gợi mở vấn đề hoặc hướng dẫn tiến trình giải quyết vấn đề trong từng nhóm nhỏ.

Có ba dạng câu hỏi dùng trong đàm thoại: Câu hỏi tái hiện, nhằm kiểm tra kiến thức đã học; Câu hỏi giải thích, nêu vấn đề để người học làm sáng tỏ vấn đề đặt ra; Câu hỏi khám phá, bao gồm một hệ thống câu hỏi theo trình tự hợp lý để người học từng bước phát hiện và giải quyết vấn đề. Nếu hệ thống câu hỏi giúp giải quyết hoàn chỉnh một vấn đề lớn hoặc toàn bộ vấn đề của bài học trong một buổi giảng thì kỹ thuật đàm thoại trở thành một phương pháp giảng dạy: Phương pháp truy vấn.

Trong giáo dục đạo đức liêm chính, yêu cầu đặt ra là việc dạy và học phải được thực hiện theo hướng mở, có tính tương tác giữa người dạy và người học, có thể kích thích khả năng tư duy, tìm tòi sáng tạo của học sinh, gắn dạy học sinh về hành vi ứng xử trong các mối quan hệ xã hội để góp phần hình thành người công dân tốt của đất nước. Với đặc thù của môn học này là thường không có đáp án đúng cho những tình huống, những vấn đề cụ thể được đưa ra tranh luận mà nhằm định hướng cho học sinh cách ứng xử trước mỗi tình huống cụ thể mà các em có thể gặp phải trong cuộc sống. Chính vì vậy, khi áp dụng phương pháp này, giáo viên phải sử dụng nhuần nhuyễn cả 3 dạng câu hỏi nhằm kiểm tra những kiến thức đã học, đồng thời nêu những vấn đề mới để học sinh tự khám phá, tự giải quyết.

b) Cách thức thực hiện:

- Giáo viên dẫn dắt học sinh vào tình huống có vấn đề: Tình huống có vấn đề là trở ngại về trí tuệ của con người xuất hiện khi chủ thể chưa biết cách giải quyết, giải thích hiện tượng, sự vật, quy trình thực tế, khi chưa đạt tới mục đích bằng cách thức quen thuộc. Tình huống này kích thích con người tìm tòi cách giải quyết mới hay phải có hành động mới. Tình huống có vấn đề là quy luật của hoạt động có nhận thức sáng tạo có hiệu quả. Ta có thể diễn tả tình huống có vấn đề trong học tập đạo đức liêm chính của học sinh như xuất hiện một tình huống trong thực tế mà học sinh không biết cách giải quyết như thế nào. Tình huống có vấn đề có thể là toàn bộ nội dung bài học hoặc là nội dung một mục. Cụ thể là về nội dung học sinh chưa biết một kiến thức nào đó, có thể là nguyên nhân, bản chất của các sự kiện, hiện tượng lịch sử, nhưng cũng có thể là những kiến thức về pháp luật (pháp luật hình sự, kinh tế, dân sự...).

- Nêu vấn đề: Khi có tình huống có vấn đề, giáo viên phải biết cách biểu đạt vấn đề sao cho hiệu quả. Trước hết, đặt học sinh vào trạng thái tâm lý đặc biệt – một trong các điều kiện để có dạy học nêu vấn đề, khiến học sinh tò mò, xuất hiện nhu cầu nhận thức cái chưa biết nhưng cần phải biết. Điều quan trọng là giáo viên phải khéo léo đặt ra vấn đề và gợi được sự hứng thú nhận thức ở học sinh. Học sinh chỉ hứng thú nghe giảng khi bài giảng cung cấp cho những kiến thức mới, khi giáo viên có phương pháp giảng dạy sinh động sẽ lôi cuốn, kích thích các em tìm tòi, học hỏi thêm ngoài những điều đã lĩnh hội trên lớp. Chú ý “vấn đề” trong tình huống có vấn đề cần phải đảm bảo tính vừa sức đối với học sinh. Giáo viên có thể đặt ra những tình huống có vấn đề phải tạo ra được bầu không khí sáng tạo, sinh động trong lớp học, từ đó các em sẽ hứng thú, say mê trong tìm tòi, lĩnh hội kiến thức mới.

- Tổ chức, hướng dẫn học sinh tích cực, chủ động giải quyết các vấn đề trong tình huống có vấn đề: Giáo viên cần kết hợp khéo léo việc tổ chức hoạt động nhận thức của học sinh với kiến thức khoa học,

phong phú, tạo điều kiện gợi mở, cung cấp tài liệu... nhằm giúp học sinh tự giác, tích cực giải quyết các vấn đề từng bước, từng phần. Giáo viên từ vai trò là người truyền đạt kiến thức có sẵn trở thành người hướng dẫn, tổ chức, điều chỉnh con đường cho học sinh tìm đến tri thức mới bằng việc giải quyết các tình huống có vấn đề. Sau khi đặt vấn đề, nếu thấy học sinh gặp khó khăn, giáo viên phải biết cách chia nhỏ vấn đề, tổ chức cho học sinh thảo luận, tranh luận với nhau để bổ sung, khẳng định kết quả nhận thức. Sau đó thầy là người đưa ra kết luận đúng nhất để làm cơ sở cho học sinh tự hoàn thiện những điều các em vừa nhận thức.

Trong giáo dục về đạo đức liêm chính nói riêng và phòng chống tham nhũng nói chung, kiến thức mà giáo viên truyền đạt cho học sinh là rất rộng lớn, là kiến thức của nhiều ngành khoa học khác nhau, có tính trừu tượng cao và đòi hỏi một tư duy logic của người học. Áp dụng phương pháp đàm thoại gợi mở đòi hỏi giáo viên phải hiểu biết sâu rộng về các vấn đề xã hội, có kiến thức về pháp lý, chính trị, xã hội, từ đó phân chia ra các vấn đề cụ thể theo nhóm nội dung hoặc theo quá trình hình thành các vấn đề.

Ví dụ, khi giảng dạy về các tội phạm tham nhũng, giáo viên cho thể phân chia nội dung thành các vấn đề: Chủ thể thực hiện hành vi tham nhũng (phân tích cụ thể thể nào là người có chức vụ quyền hạn? lớp trưởng trong lớp có phải là người có chức vụ, quyền hạn không?); Hành vi lấy tiền quỹ lớp được cho là hành vi gì, có phải là hành vi tham nhũng không; Tài sản tham nhũng (gợi ý học sinh đưa ra các loại tài sản tham nhũng là lợi ích phi vật chất)... qua từng câu hỏi, giáo viên hướng đến câu trả lời của học sinh để đánh giá khả năng nhận thức của học sinh về nội dung thảo luận; đưa học sinh vào những tình huống cụ thể để biết được cách ứng xử, giải quyết vấn đề; đồng thời đưa ra những gợi mở gần nhất, phù hợp nhất để học sinh tiếp tục tư duy.

Để lựa chọn phương pháp đàm thoại gợi mở trong giáo dục đạo đức liêm chính đòi hỏi giáo viên phải chuẩn bị tình huống, hệ thống

câu hỏi đàm thoại (câu hỏi gợi ý, câu hỏi khám phá, câu hỏi giải thích...) phù hợp đến nội dung thảo luận, theo một trình tự nhất định với chủ đích của giáo viên. Trong quá trình thực hiện, giáo viên cần chú ý sắp xếp các câu hỏi bảo đảm tính logic về nội dung, tính liên quan của vấn đề, tính liên tục về thời gian, từ cụ thể đến bao quát... để giúp học sinh tích cực trong tư duy, khám phá về chủ đề đàm thoại.

3. Phương pháp tranh luận

a) Mục đích, ý nghĩa

Tranh luận theo cách hiểu thông thường là một cuộc bàn cãi để tìm hiểu về phải trái, đúng sai giữa các bên. Nhưng tranh luận không có nghĩa là một cuộc đấu khẩu không luật lệ giữa các bên vốn có niềm tin vững chắc vào quan điểm riêng của mình. Trái lại, tranh luận có những quy tắc nghiêm ngặt và các kỹ năng tranh cãi khá phức tạp và đôi khi bạn phải đứng vào vị trí phản đối điều mà ngày thường bạn vẫn luôn tin tưởng là đúng.

Nếu tranh luận là một dạng của bàn cãi, thì phải có chủ đề để bàn cãi. Mỗi tranh luận có một chủ đề riêng, từ những vấn đề nóng trong xã hội (Liệu có nên hạn chế phương tiện cá nhân? Liệu có nên bắt buộc tất cả mọi người phải đi hiến máu?) hoặc các tư tưởng hoặc khái niệm triết học (Liệu cái đẹp có hay hơn trí tuệ không?). Trong giáo dục đạo đức liên chính, giáo viên nên lựa chọn các chủ đề gần gũi với học sinh, với cuộc sống thường ngày để hiểu và nhận biết cách ứng xử của học sinh trước mỗi tình huống, mỗi vấn đề của cuộc sống. Ví dụ: Liệu vấn đề vệ sinh an toàn thực phẩm có trở thành mối đe dọa đến cuộc sống của mọi người dân hay không? Liệu học đại học ra trường có xin được việc làm phù hợp không? Liệu tiền thuế của nhân dân có được sử dụng đúng mục đích, tiết kiệm, hiệu quả không?

Mỗi chủ đề là một câu hỏi bắt đầu với chữ "Liệu", và hai đội tranh cãi xung quanh hai mặt của câu hỏi đó. Đội đồng ý với chủ đề được gọi là đội "Khẳng định", đội phản đối chủ đề là đội "Phủ định". Khi tổ chức một cuộc tranh luận, điều quan trọng là phải tìm chủ đề thích hợp với lứa tuổi và trình độ của những người tham gia tranh

luận. Chủ đề thường lấy từ những khu vực mà người tranh luận có mối quan tâm đặc biệt, hoặc nếu là tranh luận ở trường hoặc trong lớp, học sinh có thể lấy những vấn đề trong bài giảng hoặc các vấn đề trên báo chí để làm chủ đề tranh luận.

b) Cách thức thực hiện

Trước khi tiến hành tranh luận, hai bên phải thống nhất rằng mình sẽ tranh luận về cái gì. Như vậy, cần phải có sự thỏa thuận: Chủ đề đó có ý nghĩa cụ thể là gì. Có những chủ đề có vẻ khá rõ nghĩa (ví dụ: Liệu có nên hạn chế phương tiện cá nhân tại các thành phố lớn), nhưng cũng có những chủ đề tranh luận cần phải được làm rõ trước khi tiến hành, như (Liệu tham nhũng có ảnh hưởng đến cuộc sống của tất cả người dân?). Quyết định và giải thích ý nghĩa chủ đề là quá trình "định nghĩa chủ đề tranh luận".

Nhiệm vụ định nghĩa chủ đề là của nhóm "Khẳng định". Nhóm khẳng định phải giải thích bằng từ ngữ rõ ràng họ nghĩ chủ đề có nghĩa gì. Nếu vấn đề quá trừu tượng và phức tạp để hy vọng một người bình thường có thể hiểu được, thì đội "Khẳng định" phải dùng bài kiểm tra "liệu có hợp lý": Người trong đội phải tự hỏi mình câu hỏi "Liệu định nghĩa này có hợp lý? Liệu một người bình thường có trông đợi một định nghĩa như thế? Liệu định nghĩa có hai mặt để tranh luận không?". Nếu bạn có thể trả lời "có" cho tất cả các câu hỏi trên, thì có lẽ định nghĩa đã "hợp lý". Nếu không trả lời "có" được hết, thì đội phải đi tìm một định nghĩa hợp lý hơn. Trong quá trình thực hiện, nên cố gắng không dùng đến từ điển, trừ trường hợp có từ nào đó bạn không chắc chắn về nghĩa. Trong định nghĩa chủ đề của mình, hãy giải thích ý nghĩa của toàn bộ chủ đề, thay vì giải nghĩa từng từ trong đó.

Đội "Phủ định" có thể đồng ý với định nghĩa, hoặc không thừa nhận nó. Trong trường hợp định nghĩa không hợp lý, hoặc nó quá thiên vị hoặc khép kín tới mức phía đối lập không thể tranh luận, thì đội phủ định có quyền không thừa nhận định nghĩa do bên khẳng định

đưa ra. Họ sẽ phải vạch ra những lý do tại sao mình không chấp nhận định nghĩa này, và đề cử một định nghĩa khác tốt hơn để thay thế.

Tranh luận là hoạt động nhóm, do đó những người tham gia phải làm việc chặt chẽ với nhau. Phương châm của nhóm là một tuyên bố đơn giản kiểu "Tại sao chủ đề lại đúng" (đối với đội Khẳng định) và "Tại sao chủ đề lại sai" (đối với đội Phủ định). Nó phải là một câu ngắn gọn, được trình bày bởi người trình bày thứ nhất của mỗi đội và được những người trình bày phía sau dùng để nhấn mạnh trọng tâm tranh luận.

Với câu hỏi "Trong lớp học của bạn có hiện tượng tiêu cực trong thi cử không?", "Tham nhũng có thâm nhập vào học đường của bạn không? Những hành vi nào bạn đã thấy và cho là tham nhũng?"... nhận về nhiều câu trả lời "có" thẳng thắn với những biểu hiện nêu ra như việc xin, "chạy" điểm để có được tấm bằng đẹp hơn, các khoản thu chi quỹ chung chưa được rõ ràng, minh bạch...

Trong giáo dục đạo đức liên chính, phương pháp tranh luận nhằm phát huy tối đa sự tham gia của các thành viên trong nhóm, yêu cầu tất cả mọi người cùng phải suy nghĩ về chủ đề tranh luận, phát huy tính sáng tạo, độc lập trong tư duy của học sinh và qua đó giúp học sinh tiếp thu được bài học được dễ dàng hơn. Tuy nhiên, hạn chế của phương pháp này là trong một buổi học khó có thể đưa ra nhiều nội dung tranh luận nên phạm vi kiến thức, thông điệp mà giáo viên muốn truyền tải tới học sinh không nhiều. Chính vì vậy, bên cạnh các phương pháp truyền thống, tranh luận là phương pháp bổ trợ giúp cho giáo viên muốn nhấn mạnh đến một chủ đề nào đó có tính lan tỏa, tác động sâu rộng đến nhận thức và hành động của học sinh.

4. Phương pháp đóng vai

a) Mục đích, ý nghĩa

Đóng vai là phương pháp tổ chức cho học sinh thực hành "làm thử" một số cách ứng xử nào đó trong một tình huống giả định. Đây là phương pháp giảng dạy nhằm giúp học sinh suy nghĩ sâu sắc về một

vấn đề bằng cách tập trung vào một sự kiện cụ thể mà các em quan sát được. Việc đóng vai không phải là phần chính của phương pháp này mà điều quan trọng nhất là vấn đề được thảo luận sau phần đóng vai.

Sử dụng phương pháp này giúp học sinh được rèn luyện thực hành những kỹ năng ứng xử và bày tỏ thái độ trong môi trường an toàn trước khi thực hành trong thực tiễn; Gây hứng thú và chú ý cho học sinh; Học sinh hình thành kỹ năng giao tiếp, có cơ hội bộc lộ cảm xúc; Phát triển óc sáng tạo của học sinh; Khích lệ sự thay đổi thái độ, hành vi của học sinh theo hướng tích cực; Có thể thấy ngay tác động và hiệu quả của lời nói hoặc việc làm của các vai diễn.

Trong giáo dục đạo đức liêm chính, sử dụng phương pháp đóng vai sẽ giúp giáo viên truyền đạt được những thông điệp đến học sinh một cách chân thực nhất, sâu sắc nhất thông qua những trải nghiệm thực tế từ những tình huống mà các em đảm nhận. Để phát huy tối đa hiệu quả của phương pháp này, các tình huống được lựa chọn để đóng vai cần phải đa dạng, nhiều sắc thái, thậm chí đối lập nhau về tính cách để các em có cơ hội thể hiện quan điểm của mình, bộc lộ cảm xúc một cách chân thực nhất.

b) Cách thức thực hiện

- Giáo viên nêu chủ đề, chia nhóm, giao tình huống và yêu cầu đóng vai cho từng nhóm, trong đó có quy định rõ thời gian chuẩn bị, thời gian đóng vai của mỗi nhóm.

- Các nhóm thảo luận chuẩn bị đóng vai: phân vai, dàn cảnh, cách thể hiện nhân vật, diễn thử.

- Các nhóm thực hiện đóng vai.

- Lớp thảo luận, nhận xét: Thường thì thảo luận bắt đầu về cách ứng xử của các nhân vật cụ thể (phù hợp hay chưa phù hợp, nêu cụ thể chỗ chưa phù hợp) hoặc tình huống trong vở diễn, nhưng sẽ mở rộng phạm vi thảo luận những vấn đề khái quát hơn hay những vấn đề mà vở diễn chứng minh.

- Giáo viên kết luận, giúp học sinh rút ra bài học cho bản thân.

Để thực hiện có hiệu quả phương pháp này, yêu cầu tình huống đóng vai phải phù hợp với chủ đề giáo dục (chủ đề bài học), phù hợp với lứa tuổi, trình độ học sinh và điều kiện, hoàn cảnh lớp học; Tình huống nên để mở, không cho trước “kịch bản”, lời thoại; Phải dành thời gian phù hợp cho các nhóm chuẩn bị đóng vai.

- Yêu cầu sư phạm: Người đóng vai phải hiểu rõ vai của mình trong tình huống của bài tập đóng vai để không lạc đề; Nên khích lệ cả những học sinh nhút nhát cùng tham gia, giáo viên không làm thay khi học sinh chưa thực hiện được; Nên có hoá trang và đạo cụ đơn giản để tăng tính hấp dẫn của trò chơi đóng vai (nếu có điều kiện).

Trong giáo dục đạo đức liên chính, phương pháp đóng vai có thể sử dụng khi giáo viên muốn tổng kết, đánh giá về toàn bộ nội dung, chương trình giảng dạy, qua đó nhằm đánh giá xem học sinh có nhận thức đầy đủ, đúng đắn về môn học hay không. Việc lựa chọn chủ đề và xây dựng kịch bản, hình thức thể hiện phải sáng tạo, phong phú, gần gũi với cuộc sống và môi trường học tập. Đó có thể là những câu chuyện về giáo dục văn hóa truyền thống (tặng quà, nhận quà ngày lễ, tết); có thể là trực tiếp về những vấn đề liên quan đến tham nhũng, tiêu cực (mở phiên tòa xét xử một vụ án tham nhũng giả định); hay một vở kịch nói ca ngợi về tấm gương học giỏi, vượt khó của một học sinh...

II. Giáo dục đạo đức liên chính trong hoạt động ngoại khóa

1. Tổ chức tham quan Trụ sở các cơ quan có chức năng chống tham nhũng

a) Mục đích, ý nghĩa

- Là phương pháp được nhiều quốc gia trên thế giới áp dụng đối với học sinh, sinh viên nhằm giúp các em có thêm những trải nghiệm trong thực tiễn, hiểu được những khó khăn, thách thức của cán bộ, công chức làm công tác đấu tranh chống tham nhũng, qua đó góp phần nâng cao nhận thức của học sinh về tác hại của tham nhũng và hậu quả khi thực hiện hành vi tham nhũng.

- Góp phần nâng cao ý thức, trách nhiệm của học sinh trong công tác phòng, chống tham nhũng. Qua hoạt động này, từng học sinh sẽ tự nhận thức được các hành vi của bản thân, cân nhắc kỹ lưỡng trước khi làm những điều chưa tốt và có thái độ rõ ràng đối với những hành vi sai trái trong học tập cũng như trong cuộc sống.

- Là hình thức tuyên truyền pháp luật có tác động trực tiếp đến nhận thức của học sinh, qua đó góp phần nâng cao ý thức chấp hành pháp luật của các em học sinh.

b) Cách thức tiến hành

- Nhà trường kết hợp với các cơ quan (Công an, Viện kiểm sát, Tòa án, Thanh tra, Ban Nội chính, Ủy ban kiểm tra...) tổ chức cho học sinh đến tham quan trụ sở cơ quan. Tùy theo hoàn cảnh địa lý, cơ sở vật chất mà nhà trường tổ chức tham quan cho phù hợp. Nếu ở trung tâm tỉnh, thành phố thì nên tổ chức cho học sinh tham quan Trụ sở các cơ quan cấp tỉnh (hoặc cấp Trung ương) để học sinh có nhiều cơ hội trải nghiệm, có nhiều thông tin hơn để chia sẻ với học sinh, tạo nên sự nghiêm trang khi đến tham quan.

- Các cơ quan có chức năng chống tham nhũng cần chuẩn bị bài giới thiệu về chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của cơ quan; giới thiệu những văn bản pháp luật có liên quan; giới thiệu những vụ án tham nhũng điển hình mà cơ quan từng giải quyết; phân tích những khó khăn, thách thức của công việc hàng ngày phải đối mặt; làm rõ vai trò của cá nhân công dân, của học sinh để qua đó học sinh nhận thức đúng đắn về vai trò, trách nhiệm của mình trong cuộc chiến chống tham nhũng.

- Các cơ quan có chức năng chống tham nhũng cần giới thiệu về chủ trương, đường lối, chính sách của Đảng và Chính phủ về chống tham nhũng. Đó là việc đấu tranh chống tham nhũng không có vùng cấm, không loại trừ bất cứ ai, tuy nhiên pháp luật có cũng cơ chế khoan hồng thỏa đáng cho những người phạm tội biết ăn năn hối cải, tích cực hợp tác với cơ quan chức năng trong công tác điều tra, truy tố, xét xử các vụ án tham nhũng.

- Các cơ quan có chức năng chống tham nhũng cần có nội dung giới thiệu về quyền và nghĩa vụ của công dân trong đấu tranh chống tham nhũng. Đó là các quyền tố cáo, tố giác tội phạm; Nhà nước có cơ chế bảo vệ người tố cáo; có các hình thức khen thưởng phù hợp cho cá nhân có thành tích trong phát hiện tham nhũng; các chế tài xử lý (hành chính, hình sự) nếu vi phạm pháp luật.

- Giới thiệu một số vụ án tham nhũng điển hình mà các cơ quan chức năng đã phát hiện, xử lý; giới thiệu những thành tích đạt được của cơ quan; tham quan các Phòng truyền thống và các phương tiện kỹ thuật (nếu có).

- Đại diện lãnh đạo cơ quan cần dành thời gian trả lời một số câu hỏi của học sinh về những điều mà các em quan tâm; hoặc cho học sinh trải nghiệm một số công việc cụ thể của cơ quan mình để các em có ấn tượng sâu đậm về chuyên tham quan.

- Sau mỗi hoạt động, nhà trường cần tổ chức đánh giá lại kết quả đạt được (qua phiếu thăm dò ý kiến của học sinh), tổ chức rút kinh nghiệm những việc làm chưa tốt để phối hợp với các cơ quan có thẩm quyền tổ chức các hoạt động sau được tốt hơn.

2. Tổ chức các buổi đối thoại giữa học sinh với người đứng đầu các cơ quan có chức năng chống tham nhũng

a) Mục đích, ý nghĩa:

- Đối thoại là hình thức trao đổi trực tiếp về một vấn đề nào đó mà học sinh quan tâm. Mục đích là giải đáp những thắc mắc, nguyện vọng của học sinh, giúp học sinh nhận thức đúng, có cái nhìn toàn diện hơn, khách quan hơn về một vấn đề nào đó, đồng thời cũng giúp học sinh rèn luyện lập trường tư tưởng, xây dựng cho mình một lý tưởng sống cao đẹp, có ý chí, hoạt động tự giác, tích cực và có trách nhiệm. Đối thoại chính là cách thức người nói và người nghe "trao đi đổi lại" một cách trực tiếp. Người nghe không còn đóng vai trò thụ động mà phát huy được tính chủ động, chính kiến, sáng tạo riêng của mình.

- Sử dụng phương pháp đối thoại trong giáo dục đạo đức liên chính giúp học sinh có cách nhìn toàn diện, bao quát và thực tế hơn về những vấn đề mà các em quan tâm; các cơ quan quản lý, nhà trường hiểu rõ hơn tâm tư, tình cảm, sở thích, nguyện vọng của học sinh; thông qua các hoạt động này, nhà trường và các cơ quan chức năng thực hiện việc tuyên truyền, phổ biến pháp luật. Ngược lại, học sinh có điều kiện tự thể hiện quan điểm cá nhân của mình về những vấn đề mà mình quan tâm; đưa ra những thắc mắc, những khó khăn với người đối thoại để hiểu rõ hơn vấn đề mà mình quan tâm.

- Sự thống nhất của chủ đề ở phương pháp đối thoại đều phải tập trung vào một hoặc một số vấn đề cụ thể. Nói cách khác, đó là sự thống nhất về mục đích cần đạt tới một chân lý cụ thể nào đó, đưa ra một giải pháp hiện thực nào đó để xử lý vấn đề đã đặt ra. Đây cũng là một cách thức giúp đỡ học sinh tự giáo dục theo chủ đề về đạo đức liên chính mà nhà trường hướng tới.

b) Cách thức thực hiện

- Chuẩn bị về nội dung:

+ Xác định các vấn đề học sinh quan tâm, như: Nhóm vấn đề liên quan đến tính trung thực, kỷ luật, ý thức tự giác trong học tập; nhóm vấn đề liên quan đến các vấn đề xã hội (mạng xã hội, hoạt động từ thiện...); nhóm vấn đề liên quan đến trách nhiệm của công dân trong phòng, chống tham nhũng; nhóm vấn đề liên quan đến vai trò của nhà trường, gia đình và học sinh trong phòng, chống tham nhũng; nhóm vấn đề về chủ trương, đường lối, chính sách của Đảng, Nhà nước về phòng chống tham nhũng...

+ Thu thập những thắc mắc, những vấn đề mà học sinh quan tâm. Có hai cách thu thập: Thu thập trực tiếp: Thông qua phản ánh trực tiếp của học sinh, các chi đoàn, chi hội, tổ thăm dò dư luận; Thu thập gián tiếp: Thông qua thư từ, kiến nghị của học sinh hoặc qua các phương tiện truyền thông đại chúng.

+ Phân loại các ý kiến: Mỗi vấn đề, mỗi nội dung thường sẽ được nhiều người quan tâm và đặt những câu hỏi, phân loại các ý kiến nhằm tránh cuộc đối thoại bị trùng lặp hoặc các ý thảo luận không tuân theo trình tự logic.

+ Dự kiến người đối thoại với học sinh, trao đổi với người đối thoại về nội dung đối thoại.

- Chuẩn bị các điều kiện để tổ chức đối thoại:

+ Về cán bộ: phân công cán bộ phụ trách nội dung, cán bộ phụ trách các công việc hành chính, hậu cần.

+ Về địa điểm tổ chức: Chọn thời điểm tổ chức phù hợp để thu hút đông đảo người tham gia. Tổ chức trong hội trường hay ngoài trời; số lượng người tham gia tối đa là bao nhiêu; vị trí sân khấu và bàn chủ tọa có đảm bảo yêu cầu không. Thông thường một buổi đối thoại nên tổ chức trong hội trường, với số lượng người tham gia không quá lớn (khoảng trên dưới 200 người).

+ Về khách mời tham gia đối thoại: bao gồm chủ trì đối thoại và học sinh tham gia (chuẩn bị những câu hỏi).

c) Một số kinh nghiệm khi lựa chọn chủ đề tổ chức đối thoại

Một trong những kinh nghiệm của Singapore là Cơ quan điều tra hành vi tham nhũng (CPIB) thường xuyên tổ chức các buổi nói chuyện, các diễn đàn về cam bẫy của tham nhũng cho học sinh, sinh viên, đồng thời tiến hành tư vấn để giúp họ biết cách phòng tránh việc dính líu vào tham nhũng. Ngoài ra, CPIB cũng tiến hành các buổi trao đổi với tên gọi: "Hành trình học hỏi" cho học sinh các trường trung học nhằm giúp cho thế hệ trẻ có những nhận thức đúng đắn về tham nhũng.

Trong buổi trao đổi, tập huấn, nhiều phiếu câu hỏi hướng đến kỹ năng nhận diện tham nhũng, đấu tranh với những hành vi tiêu cực được đặt ra. Và những phiếu điều tra (khuyết danh) thu về rất đáng để suy nghĩ. Thông qua các hoạt động này góp phần giải quyết vấn đề tâm lý cho học sinh như một giải pháp để giúp các hoạt động phòng,

chống tham nhũng trong nhà trường hiệu quả hơn. Để thay đổi hành vi, bên cạnh việc cung cấp kiến thức thì tác động tâm lý cũng là việc làm quan trọng. Trên thực tế, việc thiếu tìm hiểu các thông tin về các vấn đề liên quan đến tham nhũng, đến đạo đức liêm chính có nguyên nhân sâu xa từ bản chất quá trình giáo dục trong nhà trường mà vị thế của người thầy là tuyệt đối, học sinh thường nhút nhát trong bày tỏ quan điểm, ý kiến của mình và thậm chí là đấu tranh cho quyền lợi của cá nhân. Vì vậy, cần khắc phục tâm lý, giúp các em nhận thức được sự cần thiết và đúng đắn của việc giáo dục đạo đức liêm chính trong nhà trường.

3. Phát động các cuộc thi để lắng nghe những sáng kiến phòng, chống tham nhũng của học sinh

a) Mục đích, ý nghĩa

- Các bạn trẻ/thanh niên luôn mong muốn xây dựng xã hội, giúp đỡ cộng đồng nhưng nhiều bạn chưa có cơ hội được trang bị kiến thức và kỹ năng đúng đắn. Thanh niên là đối tượng có khả năng thay đổi tích cực nhanh nhất từ bản thân để trở thành những tác nhân lan tỏa tạo tác động lớn tới xã hội hơn bất kỳ đối tượng nào khác. Thanh niên cũng là những người làm chủ các phương tiện truyền thông xã hội, nhân tố lan tỏa thông tin nhanh nhất và sáng tạo nhất trong các thành phần xã hội hiện nay.

- Thông qua việc phát động các cuộc thi, nhiều học sinh có cơ hội thể hiện mình, bày tỏ quan điểm của mình về những vấn đề mà mình quan tâm, có các hình thức tổ chức phù hợp với lứa tuổi học sinh, với môi trường học đường và khả năng tổ chức của các tổ chức đoàn, đội trong trường.

- Việc phát động các cuộc thi để lắng nghe những sáng kiến phòng, chống tham nhũng có sức lan tỏa lớn trong nhà trường và xã hội vì có sự tham gia của các thầy, cô giáo, các tổ chức đoàn, đội và toàn thể học sinh. Bên cạnh những phần thưởng được trao cho những tập thể, cá nhân đoạt giải, việc phát động sáng kiến chống tham nhũng còn giúp các cơ quan có thẩm quyền lựa chọn những ý tưởng hay,

những sáng kiến có tính khả thi để xây dựng Đề án và tổ chức triển khai trên thực tế.

- Học sinh sẽ được nâng cao nhận thức về tham nhũng, đạo đức liêm chính, đồng thời được nâng cao năng lực thúc đẩy và lan tỏa giá trị sống trung thực bởi vì những sáng kiến của học sinh rất gần gũi với cuộc sống, với học đường, đơn giản nhưng độc đáo và cá tính. Khi các em suy ngẫm đưa ra ý tưởng, sáng kiến cũng là cơ hội để các em học sinh được thảo luận, tham vấn ý kiến của những người xung quanh, qua đó góp phần nâng cao nhận thức của học sinh về đạo đức liêm chính.

b) Cách thức thực hiện

- Nhà trường phối hợp với các tổ chức đoàn, đội xây dựng Quy chế cuộc thi, chủ đề phát động, đối tượng tham gia, hình thức thể hiện, việc tổ chức chấm điểm, phần thưởng cho các sáng kiến đoạt giải, lựa chọn những ý tưởng hay để xây dựng Đề án tham gia ở các cấp cao hơn.

- Phân công cho giáo viên, cán bộ Đoàn, tổng phụ trách Đội có trách nhiệm tuyên truyền, vận động học sinh tham gia.

- Giới thiệu một số sáng kiến của các trường khác, địa phương khác đã đoạt giải trong các cuộc thi về sáng kiến phòng, chống tham nhũng.

- Tổ chức cuộc thi theo Quy chế đã ban hành.

c) Một số sáng kiến, kinh nghiệm tốt

Qua nhiều năm phát động, Chương trình sáng kiến phòng, chống tham nhũng Việt Nam (VACI) do Thanh tra Chính phủ và Ngân hàng Thế giới (WB) phối hợp tổ chức, đã có rất nhiều sáng kiến và cách thức tổ chức phát động học sinh, sinh viên đóng góp ý tưởng về phòng, chống tham nhũng. Có thể kể đến một số sáng kiến sau:

- Sáng kiến "Xây dựng hệ thống trò chơi tập thể giúp nâng cao nhận thức về phòng, chống tham nhũng" (nhằm 03 mục tiêu: BIẾT:

Thông qua các trò chơi tập thể với nội dung tăng cường minh bạch, phòng chống tham nhũng, người chơi bước đầu sẽ có những nhận thức cơ bản về chủ đề này; HIỂU: Thông qua việc nắm được ý nghĩa các tình tiết trong luật chơi, người chơi sẽ hiểu một số vấn đề pháp lý liên quan đồng thời nhận thức được quyền, nghĩa vụ của mình cũng như trang bị cách ứng xử cho bản thân trước vấn đề tham nhũng; VẬN DỤNG: Thông qua trò chơi tập thể kết hợp với việc tự tìm hiểu thêm của mỗi cá nhân, sáng kiến hướng đến việc mỗi cá nhân có thể tự mình đưa ra cách ứng xử phù hợp đối với các tình huống tham nhũng thực tế trong đời sống hằng ngày.

- Sáng kiến “Mầm xanh minh bạch” (với ý tưởng đưa những kiến thức về minh bạch và chống tham nhũng vào giảng trong các trường từ lớp 6 đến lớp 9. Các em có những ý tưởng rất thú vị như in những biếm họa về tham nhũng trong trường học như “tiết dạy ma” - thầy cô không giảng bài mà vẫn thanh toán hay “không công khai quỹ lớp vào mặt sau của vé xe buýt để phổ cập đến mọi học sinh, sinh viên”¹¹.

- Xây dựng và tổ chức chơi bộ trò chơi “Đánh tham nhũng”: Bộ trò chơi là tập hợp các trò chơi dân gian được chuyên hóa với ý nghĩa thúc đẩy liêm chính, đẩy lùi tham nhũng như: Đập niêu đập tiêu tham nhũng, vật tay thổi bay tham nhũng, ai là tham nhũng (trò trốn tìm)... “Bộ trò chơi đánh tham nhũng” là hoạt động chủ đạo của CLB được tổ chức thường kỳ trong các buổi sinh hoạt giúp các thành viên hào hứng tham gia. Học liêm chính và phòng, chống tham nhũng từ các trò chơi dân gian (Đề án “Thanh niên học liêm chính, làm trách nhiệm và sống trung thực” - VACI 2014).

Ngoài ra, một số hoạt động khác đã được tổ chức thành công trên thực tế có thể tham khảo như:

- Hình thành 1 hộp thư “Em mong muốn điều gì?”. Đây là hộp thư có khóa, chỉ người có trách nhiệm mới được mở khóa lấy thư. Đó là Hiệu trưởng, là Cán bộ Đoàn, Tổng phụ trách Đội được Hiệu trưởng

---

¹¹ Cuộc thi hùng biện về sáng kiến chống tham nhũng của Trường Đại học Ngoại thương (Đề án P40 VACI 2014).

phân công và cả các thành viên Câu lạc bộ Minh bạch (học sinh) để cùng tham gia giải quyết các ý kiến của học sinh. Những ý kiến trong hộp thư này thường là những điều khó nói, khó trình bày tại bảng Điều tôi muốn nói.

- Tổ chức ngày hội học sinh. Thông qua việc tổ chức, các em được trình bày tiểu phẩm, qua vẽ tranh biếm họa, qua viết thông điệp, qua làm báo tường. Ngày hội này được tổ chức một lần/năm học do học sinh tự đứng ra tổ chức dưới sự hướng dẫn của Đoàn Thanh niên, Liên đội Thiếu niên Thành phố Hồ Chí Minh, Hội Liên hiệp Thanh niên Việt Nam và CLB Minh bạch. Đây là nơi giúp học sinh xác lập hành vi chuẩn mực của giáo dục liên chính và cũng là nơi tuyên truyền giúp nâng cao nhận thức về việc áp dụng đúng luật pháp, bày tỏ thái độ đúng, sai rõ rệt nhất. Những đề tài sẽ được CLB Minh bạch gợi ý sát với tình hình thực tế của lớp học, của trường học hay cộng đồng chung quanh trường. Hoạt động khuyến khích sự tham gia của tất cả học sinh hay tạo cơ hội cho nhiều học sinh tham gia cũng là mục tiêu hướng tới của đề án. Đây là hoạt động mới nhằm phù hợp với học sinh THPT có nhu cầu về tiếp cận thông tin¹².

Trên thực tế, đã có một số ý tưởng hay được phát hiện thông qua các cuộc thi sáng kiến phòng, chống tham nhũng như: “Chuyển tải các trò chơi dân gian thành trò chơi tuyên truyền phòng chống tham nhũng”; “Chúng em nói về sự trung thực trong học tập”, “Trà chanh tâm sự”... Các ý tưởng trên nhằm tăng cường chia sẻ, thu thập thông tin phản hồi về các vấn đề liên quan đến học tập, thi cử của học sinh. Một số ý tưởng khác như: “Thi làm báo tường tuyên truyền đạo đức ngành nghề”; “Thi vẽ tranh tuyên truyền”; “Thi giải ô chữ tuyên truyền”; “Lấy ý kiến phản hồi của học sinh về vai trò của Giáo viên chủ-nhiệm”. Một số ý tưởng được tổ chức nhằm thu hút mọi người tham gia chống tham nhũng qua việc làm “Cây Đoàn kết chống tham nhũng”; tổ chức “Lấy chữ ký ủng hộ của giáo viên, cán bộ và học sinh về chống tiêu cực trong thi cử”; “Thiết kế tờ rơi tuyên truyền về

¹² Đề án: “Tăng thông tin, nâng trách nhiệm, tạp minh bạch cho học sinh” thuộc chương trình VACI 2014 - Tăng cường minh bạch, liên chính và trách nhiệm giải trình.

sống đẹp, chống tham nhũng”; “Đề xuất các biện pháp ngăn ngừa tham ô, bớt xén quỹ lớp”.

Một trong những sáng kiến được đánh giá là sáng tạo, hiệu quả từ thực tiễn thời gian qua là Mô hình “Ki-ốt thông tin” được đặt tại mỗi trường học. Đây là nơi cung cấp những thông tin cụ thể nhất về các chính sách hiện đang được thực hiện dành cho học sinh thiết thời ở mỗi trường. Bằng hình thức này, học sinh thiết thời sẽ trực tiếp tham gia giám sát việc thực hiện chính sách và bản thân những người thực hiện chính sách cũng ý thức được trách nhiệm, minh bạch và liêm chính hơn khi luôn luôn có người giám sát. Ki-ốt thông tin có hình thức của một phòng triển lãm với các thông tin chủ yếu về chính sách và vấn đề tham nhũng được chuyển tải một cách nhẹ nhàng dưới hình thức báo tường, tranh vẽ, thơ,... của giáo viên và cả học sinh (nếu có). Ki-ốt sẽ được xây dựng sau khi giáo viên và học sinh đã được cung cấp những thông tin ban đầu về phòng, chống tham nhũng và những chính sách giáo dục cụ thể để đảm bảo người tham gia có nhận thức đúng đắn và thay đổi hành vi. Ki-ốt thông tin phải đảm bảo thu hút về mặt hình thức. Bên cạnh đó, thay đổi hành vi cần một quá trình, vì vậy, trước tiên hoạt động này cần mang tính bắt buộc giáo viên và học sinh tham gia để dần hình thành thói quen giúp cho Ki-ốt được duy trì sau này. Mỗi giáo viên và học sinh khi có đóng góp thông tin cho Ki-ốt sẽ được tính điểm thi đua vào năm học và được tuyên dương trong các buổi sinh hoạt dưới cờ. Trong suốt quá trình hoạt động của chương trình, các thông tin được trình bày trong Ki-ốt hướng đến chủ đề thông tin về chính sách giáo dục và phòng chống tham nhũng. Các hoạt động lồng ghép giáo dục về phòng chống tham nhũng sẽ được dạy kết hợp qua tìm hiểu về Ki-ốt thông tin. Sau đó, tùy nhu cầu thực tế ở mỗi trường, Ki-ốt có thể cung cấp thêm những thông tin khác nhau về hoạt động dạy – học của nhà trường nhằm hướng đến tạo ra môi trường giáo dục công khai, minh bạch. Đây là cơ sở để đảm bảo cho Ki-ốt được duy trì sử dụng và phát huy hiệu quả của nó khi dự án kết thúc. Cán bộ chính sách của trường sẽ là người trực tiếp theo dõi, ghi nhận số lượt người tham dự và đóng góp cho Ki-ốt hàng ngày

hoặc hàng tuần (qua bảng theo dõi) cũng như trả lời cụ thể ý kiến thắc mắc được gửi vào thùng thư đặt tại Ki-ốt.

Các mô hình truyền thông nói trên được xác định là công cụ hữu hiệu nhất để thay đổi nhận thức, thái độ, hành vi của con người về một vấn đề được xem là nhạy cảm như vấn đề phòng chống tham nhũng. Những mô hình này không mang tính giáo điều (theo kiểu truyền thông thường áp dụng trong nhà trường hiện nay) mà nhẹ nhàng, vui tươi và đặc biệt mới mẻ với trẻ em vùng sâu, vùng xa. Các mô hình này hoàn toàn được xây dựng và vận hành bởi cơ quan đối tác ở địa phương; đặc biệt là có sự tham gia của chính giáo viên và học sinh. Điều đó sẽ giúp thông tin đến gần hơn với họ, thấm thấu và tạo ra sự thay đổi từ bên trong cộng đồng địa phương.

4. Thảo luận, chia sẻ về những trải nghiệm của học sinh về tham nhũng

a) Mục đích, ý nghĩa

- Việc tổ chức các diễn đàn để thảo luận, chia sẻ về những quan điểm, trải nghiệm của học sinh về liêm chính, về phòng chống tham nhũng nhằm trao trách nhiệm cho học sinh góp phần tăng cường trách nhiệm, sự sáng tạo và hành động lan tỏa đến đối tượng học sinh. Khi được tin tưởng giao nhiệm vụ, học sinh sẽ có những nỗ lực để thực hiện với trách nhiệm cao nhất, giúp học sinh sống có trách nhiệm hơn với bản thân, với gia đình và với những người xung quanh, sẵn sàng đấu tranh với cái xấu, cái tiêu cực và bảo vệ, phát huy những điều tốt đẹp trong cuộc sống hiện tại.

- Thông qua những chia sẻ từ chính những trải nghiệm thực tế của học sinh sẽ tạo sức hút với bạn bè cùng trang lứa với ngôn ngữ, cách thức truyền tải thông tin phù hợp; những thông điệp gần gũi. Khi chính học sinh là những diễn giả trực tiếp chia sẻ, trực tiếp thực hiện những hành động, những việc làm cụ thể sẽ giúp cho khoảng cách giữa người nghe và người truyền tải thông điệp không có khoảng cách, thu hút sự tham gia của nhiều học sinh trong trường.

- Học sinh được bày tỏ thẳng thắn những suy nghĩ của các em về lối sống của giới trẻ hiện tại, về môi trường giáo dục, về cách ứng xử trước những vấn nạn của xã hội, các tình huống cụ thể mà các em gặp phải trong gia đình và ngoài xã hội. Thông qua đó giúp các thầy, cô và gia đình hiểu được những trải nghiệm, suy nghĩ của học sinh về cách nhìn nhận, đánh giá về những vấn nạn của xã hội, về cách ứng xử trước những tình huống phát sinh từ thực tiễn, qua đó hình thành hành vi ứng xử chuẩn mực trước những tình huống cụ thể.

b) Cách thức thực hiện

- Tổ chức các diễn đàn, cuộc thi vào những ngày lễ trong năm với những chủ đề, nội dung cụ thể để các em chia sẻ, thảo luận, bày tỏ suy nghĩ của bản thân. Ví dụ, tổ chức thảo luận về các chủ đề: Làm thế nào để học sinh sống đẹp; thế nào là "sống đẹp", "sống có ích"; những hành vi, lối sống của học sinh trong nhà trường; làm thế nào để học sinh tích cực hơn trong đấu tranh phòng, chống tham nhũng trường học và cộng đồng.

- Lựa chọn một số học sinh làm diễn giả trong các buổi thảo luận. Cần lựa chọn những bạn được chọn là những học sinh tham gia tích cực trong các hoạt động phong trào của nhà trường; có nhiều thành tích trong học tập; có những trải nghiệm thực tế trong các hoạt động hướng về cộng đồng; có kiến thức, kỹ năng thuyết trình, phản biện; có quan điểm, mục đích rõ ràng trước các hiện tượng tiêu cực trong cuộc sống...

- Nội dung chia sẻ dựa trên những câu chuyện thực tế, gần gũi với giới trẻ. Có thể mời một số chuyên gia (những tấm gương về lãnh đạo, quản trị và phòng chống tham nhũng...) tới nói chuyện và đối thoại cùng với học sinh để thu hút sự quan tâm, làm phong phú thêm nội dung thảo luận và trả lời trực tiếp những câu hỏi của học sinh về những vấn đề có liên quan.

5. Tổ chức các hoạt động tình nguyện hướng về cộng đồng

a) Mục đích, ý nghĩa:

- Nhằm giúp học sinh tăng cường sự hiểu biết, giác ngộ sâu sắc về trách nhiệm công dân và tinh thần xung kích của tuổi trẻ, từ đó không vụ lợi, hoạt động không đặt điều kiện, không vì mục đích kinh tế hay lợi ích cá nhân khác, mà mục đích là được cống hiến, tạo ra sức lan tỏa rộng rãi trong xã hội.

- Việc tổ chức các hoạt động tình nguyện không chỉ giúp ích cho cộng đồng mà đó còn là môi trường để thanh niên rèn luyện, học tập. Tình nguyện là một phương thức, cơ hội để học sinh khám phá bản thân, phát triển những kỹ năng mới và củng cố những gì đã có. Tham gia hoạt động tình nguyện góp phần tạo thêm động lực và giúp các bạn trẻ cảm thấy cuộc sống có ý nghĩa hơn; giúp thanh niên có dịp phát triển các mối quan hệ cá nhân, hiểu thêm về mọi người ở nhiều tầng lớp xã hội, môi trường khác nhau. Đây là một trong những cách tốt nhất để thanh niên có thêm những trải nghiệm quý giá.

- Các hoạt động tình nguyện tạo sự tin cậy với gia đình, thầy cô và bạn bè. Thông qua việc tham gia hoạt động tình nguyện, giúp các em học sinh có cách nhìn toàn diện, đầy đủ hơn trong cuộc sống, biết yêu thương những người xung quanh, có cách nhìn bao dung, thấu hiểu hơn với bạn bè, thầy cô. Học sinh sẽ cảm nhận được trong cuộc sống có rất nhiều người quanh chúng ta bị thiệt thòi và chúng ta cũng có thể nằm trong số đó. Do vậy, việc giúp đỡ lẫn nhau là điều rất quan trọng.

b) Cách thức thực hiện:

- Xác định nội dung: Hoạt động tình nguyện cần căn cứ trên một số yếu tố cụ thể sau đây:

+ Được tiến hành trong thời gian nào: Thường xuyên hàng ngày (ngoài giờ học của học sinh), trong các nghỉ ngày cuối tuần hoặc các đợt cao điểm... từ đó xác định nhiệm vụ cụ thể được phân công tới

từng thành viên để không gây ảnh hưởng tới việc học tập của học sinh và phát huy hiệu quả cao trong từng công việc.

+ Nội dung hoạt động cần thiết thực, phù hợp với học sinh và nhu cầu của địa phương, như: Vệ sinh môi trường; Tuyên truyền, phổ biến pháp luật; Chăm sóc y tế, phổ cập giáo dục, phát triển văn hoá; Chăm sóc gia đình thương binh, liệt sĩ, gia đình chính sách, các em thiếu niên nhi đồng; Xoá đói, giảm nghèo, phổ cập Tin học và Internet; Củng cố, xây dựng tổ chức Đoàn, Hội...

+ Các hoạt động cần được tổ chức với nhiều hình thức phong phú, đa dạng, phát huy tính tích cực sáng tạo của học sinh, kết hợp giữa việc ra quân đồng loạt với việc duy trì thường xuyên các hình thức tổ, nhóm, phối hợp giữa các lực lượng của đội với các lực lượng quần chúng trên địa bàn để tiến hành điều tra cơ bản nắm tình hình kinh tế, văn hoá - xã hội trên địa bàn; kết hợp giữa việc tuyên truyền thường xuyên trên các phương tiện thông tin với việc tiến hành vận động tới từng hộ gia đình, từng thành phần đối tượng dân cư để tạo dư luận ủng hộ cổ vũ, lôi cuốn nhiều người cùng tích cực hưởng ứng tham gia.

- Lựa chọn thời gian và địa bàn triển khai: Căn cứ vào tình hình hình thực tế của nhà trường và học sinh để lựa chọn thời gian và địa bàn triển khai hoạt động cho phù hợp. Thông thường đối với lứa tuổi học sinh THPT nên tổ chức các hoạt động tình nguyện tại chỗ liên tục, mỗi đợt từ 1-2 ngày.

- Khảo sát thực tế:

+ Đối với các hoạt động tình nguyện tại chỗ: Lựa chọn các địa điểm ở gần địa bàn học sinh sinh sống và học tập.

+ Đối với các hoạt động theo đội hình: Cần tổ chức khảo sát kỹ trước khi tổ chức hoạt động, như: Điều kiện đi lại, điều kiện ăn, ở, sinh hoạt, phong tục tập quán, những công việc cần làm...

- Tổ chức tập huấn, quán triệt nội quy, quy chế khi tham gia các hoạt động tình nguyện để các em thực hiện.

- Mời các bậc phụ huynh tham gia cùng đề hỗ trợ, chia sẻ cùng các em.

- Sau mỗi hoạt động, cần tổ chức họp rút kinh nghiệm, đánh giá kết quả đạt được, cũng như đóng góp ý tưởng cho các hoạt động dự kiến tổ chức lần sau.

III. Một số kinh nghiệm tốt về giáo dục đạo đức liêm chính

1. Kinh nghiệm trong nước

Từ năm 2011, Thanh tra Chính phủ và Ngân hàng Thế giới đã phối hợp, đồng chủ trì tổ chức 02 năm một lần Chương trình sáng kiến phòng, chống tham nhũng Việt Nam (VACI) với mục tiêu khuyến khích các cơ quan, tổ chức, đơn vị, nhất là các tổ chức xã hội, cộng đồng dân cư ở cấp cơ sở tham gia vào công tác phòng, chống tham nhũng thông qua việc xây dựng và tổ chức thực hiện các đề án sáng tạo về phòng, chống tham nhũng với sự hỗ trợ của Chương trình. Sau 6 năm và triển khai thực hiện, Chương trình đã đạt được những kết quả tốt, rút ra được những bài học kinh nghiệm cũng như các tác động tích cực của Chương trình đối với công tác phòng, chống tham nhũng của Việt Nam. Sự tham gia của cộng đồng, xã hội và mọi tầng lớp nhân dân cũng như các cấp, các ngành vào cuộc chiến chống tham nhũng là điều hết sức quan trọng và có sức lan toả trong xã hội.

Việc tham gia thực hiện Chương trình là cơ hội để mỗi người dân có thêm những sáng kiến, ý tưởng tốt phục vụ cho cộng đồng, cho công việc và góp phần quan trọng kết nối giữa người dân và chính quyền. Một số Đề án gắn liền với công tác PCTN ở cấp cơ sở, thiết thực với đời sống dân sinh. Nhiều đề án đã lồng ghép các chủ đề, kỹ năng PCTN thông qua các “bài tập tình huống” vào chương trình đào tạo chính khóa; phát triển các bộ công cụ để đo lường, ghi chép chứng minh thay đổi về nhận thức và hành vi của học sinh, sinh viên trước và sau khi thực hiện. Riêng trong năm 2013, với chủ đề “Tăng cường minh bạch, liêm chính và trách nhiệm giải trình, giám tham nhũng” đã lựa chọn trao giải cho 24 Đề án trong tổng số 130 đề án tham dự.

Qua đánh giá kết quả thực hiện, một số Đề án có kết quả tốt, có sức lan toả trong cộng đồng, đặc biệt là trong việc nâng cao nhận thức của học sinh, sinh viên về tham nhũng, giúp các em có cơ hội bày tỏ quan điểm, ý kiến của mình trước những hành vi sai trái trong nhà trường và trong cuộc sống.

Trong khuôn khổ tài liệu này, chúng tôi giới thiệu một số Đề án đã được triển khai có kết quả tốt, có nội dung phù hợp với giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh THPT, cụ thể như sau: - - - - -

a) Đề án “Tôi trung thực và bạn cũng thế”

- Đề án mở rộng giai đoạn 2 VACI 2013 (VACI 2014 - “Tăng cường minh bạch, liêm chính và trách nhiệm giải trình”).

- Chủ trì thực hiện: Nhóm Đen hay Trắng dưới sự bảo trợ của Trung tâm Sống và Học tập vì Môi trường và Cộng đồng.

Một trong những nhiệm vụ của Dự án là tìm kiếm các sứ giả minh bạch từ đại diện các tổ chức thanh niên (Đoàn, hội, Câu lạc bộ, Nhóm tình nguyện) quan tâm đến chủ đề phòng, chống tham nhũng, quản trị minh bạch và mong muốn thực hiện các sáng kiến minh bạch tại địa phương. Dự án tìm kiếm và tuyển chọn ít nhất 30 bạn là những thủ lĩnh trong các phong trào thanh niên tại địa phương, có khả năng lan toả và tác động với nhóm của mình và cộng đồng. Để được tuyển chọn, các bạn cần thể hiện được sự quan tâm tới chủ đề bằng việc tìm hiểu, chia sẻ và trao đổi với những người xung quanh về tình trạng tham nhũng tại cộng đồng. Các bạn thanh niên xuất sắc sẽ được bồi dưỡng thêm kiến thức, kỹ năng về chủ đề này thông qua các khoá tập huấn và diễn đàn kết nối.

Bên cạnh đó, Dự án còn có mục tiêu xây dựng “đám đông” (NETWORK) liên kết các cá nhân, tổ chức thanh niên, học sinh, sinh viên cùng quan tâm, cùng hiểu và sống trung thực, nâng cao tính minh bạch. Dự án sẽ thu hút, thúc đẩy sự tham gia của các cá nhân, tổ chức, các Câu lạc bộ để tạo thành một mạng lưới hợp tác, liên kết và hoạt

động “đông hơn, mạnh hơn, phổ biến hơn” về chủ đề sống trung thực, nâng cao tính minh bạch và giảm thiểu tham nhũng.

Với cách thức tổ chức các buổi chia sẻ, kết nối do chính các bạn sử giả minh bạch được tổ chức tại địa phương nhằm tạo điều kiện cho các bạn thanh niên trao đổi và trình bày quan điểm về các vấn đề trong xã hội, đồng thời khuyến khích những ý tưởng mới cho việc minh bạch hóa cuộc sống. Hình thức cafe chia sẻ có ưu điểm là tạo được sự cởi mở ở người tham gia, từ đó sự trao đổi sẽ gần gũi, có được nhiều chia sẻ và câu chuyện sâu sắc. Giai đoạn 2 sẽ phát huy ưu điểm từ các buổi cafe chia sẻ ở giai đoạn 1, sẽ tận dụng mối liên hệ với các khách mời tới từ các doanh nghiệp, các cơ quan nhà nước cùng tham gia. Tuy nhiên, chính các sử giả minh bạch sẽ là người chia sẻ và trình bày quan điểm của mình tới các bạn trẻ khác.

Dự án thông qua các hình thức kết nối online, website chia sẻ các tài liệu “Tôi trung thực và bạn cũng thế” với mục đích cung cấp các kiến thức về minh bạch, về tham nhũng, tạo cách tiếp cận mới mẻ cho giới trẻ cũng như thúc đẩy sự tương tác cao giữa các thành viên trong cộng đồng của website để đưa ra các kiến thức về tham nhũng, minh bạch và định hướng trong hoạt động. Đồng thời, đây sẽ là một kênh trao đổi thường xuyên, cập nhật các thông tin hữu ích, điểm nóng về tham nhũng, liên tục, tránh sự nhầm lẫn. Các kênh thông tin này sẽ là không gian mở khuyến khích sự tham gia và kết nối các cá nhân quan tâm ở nhiều địa phương khác. Với lợi thế của kênh truyền thông xã hội, sẽ thúc đẩy khả năng trao đổi, thu thập ý kiến của các bạn thanh niên về các chủ đề tham nhũng, minh bạch.

b) Đề án “Nâng cao tính chiến đấu của tranh biếm họa về đề tài công khai, minh bạch”

- Chủ trì: Trung tâm Truyền thông Giáo dục cộng đồng - MEC (VACI 2014 - “Tăng cường minh bạch, liêm chính và trách nhiệm giải trình”) thuộc Hội đồng Trung ương Liên hiệp các Hội Khoa học & Kỹ thuật Việt Nam (VUSTA).

Đề án tổ chức 02 hội thảo sáng tác tranh biếm tập trung dành cho các Cây cọ xuất sắc, tâm huyết với một chủ đề được đông đảo người dân quan tâm nhưng khó tiếp cận, đó là phòng chống tham nhũng và công khai minh bạch (gọi tắt là Hội thảo sáng tác 2014). Tại các hội thảo này, Ban tổ chức mời một số diễn giả là các nhà báo, nhân vật chống tham nhũng tiêu biểu, người có am hiểu sâu sắc về các thủ đoạn tham nhũng, tiêu cực, am hiểu về các bút pháp trào phúng đến chia sẻ thông tin, gợi ý đề tài, trao đổi kinh nghiệm để làm đầu vào cho các họa sĩ.

Lượng tranh thu được sau các Hội thảo sáng tác, cộng với các tác phẩm xuất sắc từ Cuộc thi tranh biếm VACI 2013 được tuyển chọn để in ấn bộ sách về đề tài công khai, minh bạch. Tuyển tập tranh biếm này sẽ được quảng bá bằng nhiều hình thức như: Giới thiệu trong chương trình giao lưu báo chí – họa sĩ; giới thiệu đến các trường cao đẳng, đại học, học viện trong lĩnh vực báo chí, mỹ thuật, pháp luật, kinh tế tại các tỉnh thành lớn (như Học viện Báo chí và tuyên truyền, Học viện Cảnh sát nhân dân, Học viện Tư pháp, Đại học Luật, Đại học Mỹ thuật Công nghiệp, các trường Đại học kinh tế,...).

c) Đề án “Tăng thông tin, nâng trách nhiệm, tạo minh bạch cho học sinh”

- Chủ trì: Sở Giáo dục và Đào tạo Vĩnh Long (Đề án nhân rộng từ đề án P06 – VACI năm 2011).

Nội dung Đề án tập trung vào xây dựng góc thông tin “Minh bạch” và Câu lạc bộ “Minh bạch” trong học sinh. Theo đó, mỗi Trường sẽ xây dựng một góc thông tin dưới tán cây, có bóng mát, có bàn ghế để ngồi hay xây bậc ngồi chung quanh gốc cây, có tủ sách pháp luật và bảng thông tin trưng bày tóm tắt những quy định của pháp luật liên quan đến học sinh như: Luật giao thông đường bộ, đường thủy; Luật bảo vệ, chăm sóc trẻ em; Công ước quyền trẻ em; Luật phòng, chống tham nhũng; Luật Giáo dục,... cùng những nội quy do CLB Minh bạch quy định. Đây là nơi sinh hoạt, trò chuyện của CLB Minh bạch và chuẩn bị ý tưởng cho các tiểu phẩm, cuộc thi vẽ tranh biếm họa hay những câu đố vui về câu chuyện pháp luật mà nhà trường gợi ý. Việc xây dựng góc thông tin minh bạch và CLB Minh

bạch tạo cơ hội cho học sinh thể hiện quan điểm của mình trước các tệ nạn của xã hội mà các em cảm nhận trong cuộc sống.

Bên cạnh đó, Đề án còn tập trung xây dựng bảng thông tin “Điều tôi muốn nói”, bảng trưng bày sản phẩm VACI (tranh biếm hoạ hay thông điệp về tính trách nhiệm, minh bạch và phòng, chống tham nhũng) và hộp thư “Em mong muốn điều gì?”. Theo đó, mỗi Trường có 1 bảng lớn dùng dán thông tin “Điều tôi muốn nói” và sản phẩm: sử dụng 2 mặt - 1 mặt để trưng bày những ý kiến mong muốn của học sinh, 1 mặt dùng để học sinh trưng bày các bức vẽ tranh biếm hoạ hay các thông điệp về tính trách nhiệm, minh bạch được đặt ở hành lang hoặc ở sân trường. Hình thức này nhằm giúp học sinh có thể tham gia ý kiến đóng góp vào các hoạt động, sinh hoạt của trường, các em có thể viết hoặc vẽ. Đây cũng là hình thức sinh hoạt dân chủ, công khai và bày tỏ tinh thần trách nhiệm của mình. Điểm mới của hoạt động này so với trước là có thêm bảng trưng bày sản phẩm VACI để học sinh trưng bày tranh biếm hoạ hay thông điệp do các em tự làm.

Hình thành 1 hộp thư “Em mong muốn điều gì?”. Đây là hộp thư có khóa, được giao cho người có trách nhiệm quản lý (Hiệu trưởng hoặc cán bộ Đoàn, Tổng phụ trách Đội được Hiệu trưởng phân công và cả các thành viên CLB Minh bạch). Những ý kiến trong hộp thư này thường là những điều khó nói, khó trình bày tại bảng Điều tôi muốn nói. Theo đó, Hiệu trưởng sẽ trả lời ý kiến học sinh tại buổi chào cờ đầu tuần; Giáo viên chủ nhiệm trả lời ý kiến học sinh tại buổi sinh hoạt lớp; Ban tư vấn hoặc Đoàn thanh niên gặp riêng học sinh để trả lời, tư vấn.

Trên cơ sở thu thập toàn bộ ý kiến của học sinh thông qua 2 phương thức nêu trên, Hiệu trưởng sắp xếp, phân loại ý kiến và chuyển ý kiến hoặc trực tiếp trả lời trong buổi chào cờ đầu tuần, trực tiếp với học sinh hay gia đình học sinh. Nếu thuộc phạm vi lớp học thì giao cho giáo viên chủ nhiệm lớp hoặc các hoạt động thì là Đoàn thanh niên hoặc Tổng phụ trách giải quyết. Tất cả thông tin, ý kiến của học sinh đều được ghi lại đầy đủ, hướng trả lời và thông tin phản hồi sau khi giải quyết. Đây cũng là cách giúp giáo viên, học sinh tiếp cận thông tin và hình thành tính minh bạch, tính trách nhiệm. Điểm mới

của Đề án này so với trước đó là ngoài việc Hiệu trưởng, Tổng phụ trách, giáo viên trả lời công khai ý kiến học sinh còn có thêm sự tham gia của học sinh vào khâu tập hợp ý kiến học sinh và trả lời cho các bạn.

Tổ chức Ngày hội minh bạch trong trường học (hoạt động ngoài trời giúp học sinh bày tỏ thái độ và thể hiện hành vi phù hợp từng cấp học theo chủ đề “Tăng cường minh bạch, liêm chính và trách nhiệm giải trình”). Các em tham gia nhiều hoạt động theo từng nhóm qua trình bày tiểu phẩm, qua vẽ tranh biếm họa, qua viết thông điệp, qua làm báo tường. Ngày hội này được tổ chức một lần/năm học do học sinh tự đứng ra tổ chức dưới sự hướng dẫn của Đoàn Thanh niên, Liên đội Thiếu niên TP. HCM, Hội Liên hiệp Thanh niên Việt Nam và CLB Minh bạch. Đây là nơi giúp học sinh xác lập hành vi chuẩn mực của giáo dục liêm chính và cũng là nơi tuyên truyền giúp nâng cao nhận thức về việc áp dụng đúng luật pháp, bày tỏ thái độ đúng, sai rõ rệt nhất. Những đề tài sẽ được CLB Minh bạch gợi ý để phù hợp với tình hình thực tế của lớp học, của trường học, của siêu thị hay cộng đồng chung quanh trường. Hoạt động khuyến khích sự tham gia của tất cả học sinh hay tạo cơ hội cho nhiều học sinh tham gia cũng là mục tiêu hướng tới của Đề án.

d) Đề án “Thanh niên học liêm chính, làm trách nhiệm và sống trung thực”

- Chủ trì thực hiện: Nhóm Thanh niên liêm chính – Khoa Kinh tế và Phát triển nông thôn – Trường Đại học Nông nghiệp Hà Nội (VACI 2014 - “Tăng cường minh bạch, liêm chính và trách nhiệm giải trình”).

Đề án dự kiến thành lập CLB Hạt mầm sạch với nòng cốt là nhóm thực hiện dự án, CLB này làm hạt nhân cho mọi hoạt động tuyên truyền về đạo đức liêm chính, phòng, chống tham nhũng và lối sống đẹp của sinh viên trong học đường. Câu lạc bộ sẽ là đơn vị trực tiếp điều hành, tổ chức các hoạt động của dự án. Câu lạc bộ sau khi ổn định tổ chức sẽ tiến hành tuyển thêm 100 thanh niên, sinh viên có mong muốn được học liêm chính và sống trung thực, trách nhiệm tham gia vào câu lạc bộ với tư cách là thành viên trực thuộc CLB.

Bên cạnh việc tổ chức, điều hành và duy trì các hoạt động của dự án, sau khi kết thúc dự án, CLB sẽ chủ động xây dựng các chủ đề cụ thể dựa trên nhu cầu thực tế của các thành viên tham gia và duy trì một số hoạt động của dự án lâu dài như: Tổ chức các hội thảo, buổi trò chuyện, giao lưu, tổ chức thi hùng biện, diễn văn nghệ, các cuộc thi viết... về chủ đề học liêm chính và sống trung thực trong sinh viên. Tiến hành phối hợp với các đội tình nguyện tại chỗ, đội thanh niên xung kích, thanh niên thường trực của Trường nhằm tuyên truyền, nâng cao đạo đức ngành nghề, giảm thiểu gian lận trong học tập và công tác của thanh niên trong trường. Ngoài ra, CLB sẽ thực hiện các hoạt động như: bán quà lưu niệm, làm đồ handmade do các thành viên CLB tự thiết kế nhằm tạo quỹ hoạt động.

Với nội dung nêu trên, Đề án dự kiến tổ chức các hoạt động:

- Tổ chức thành lập CLB trong đó chủ chốt là 10 thành viên thuộc nhóm thực hiện Đề án - Nhóm thanh niên liêm chính. Thành viên thường trực là 30 thanh niên đã được tập huấn và 100 sinh viên (là thành viên trực thuộc CLB) tự nguyện, hứng thú với hoạt động của CLB. Sau khi tham gia CLB, các thành viên sẽ được đánh giá nhận thức chung về đạo đức liêm chính. Khi kết thúc dự án, nhóm thanh niên này sẽ được đánh giá sự thay đổi thông qua viết bài thu hoạch: "Tôi học liêm chính". Bài viết chính là các trải nghiệm của các thành viên sau khi được tham gia Dự án. Các bài viết sẽ được biên tập thành cuốn sách: Tuyển tập các bài viết "Tôi học liêm chính" và xuất bản gửi tặng các đơn vị liên kết, các bài viết ý nghĩa sẽ được phát thanh trong trường. Các thành viên trực thuộc CLB gương mẫu, tiêu biểu sẽ được CLB khen thưởng. Sau khi kết thúc dự án, CLB sẽ chuyển đổi thành cuộc thi viết "Tôi học liêm chính" do CLB tổ chức hàng năm.

- Xây dựng và tổ chức chơi bộ trò chơi "Đánh tham nhũng". Bộ trò chơi là tập hợp các trò chơi dân gian được chuyển hóa với ý nghĩa thúc đẩy liêm chính, đẩy lùi tham nhũng như: Đập niêu đập tiêu tham nhũng; Vật tay thổi bay tham nhũng, Ai là tham nhũng (trò trốn tìm).... "Bộ trò chơi đánh tham nhũng" là hoạt động chủ đạo của CLB

được tổ chức thường kỳ trong các buổi sinh hoạt giúp các thành viên hào hứng tham gia. Bộ trò chơi sẽ được biên tập lại để gửi tặng các Câu lạc bộ trong và ngoài trường, gửi lên Thư viện trường, chia sẻ trên Internet, gửi tặng một số trường Đại học, THPT, các đơn vị tham gia dự án VACI - 2014... Sau khi chơi trò chơi, người chơi sẽ được phỏng vấn phát biểu cảm nghĩ về trò chơi và vấn đề liên chính.

Mặt khác, Dự án sẽ thực hiện các hoạt động thúc đẩy liên chính, trách nhiệm và sống trung thực cho thanh niên, góp phần phòng chống tham nhũng trong trường học và cộng đồng. Theo đó, dự kiến tổ chức các hội thi, tại hội thi sẽ có các câu hỏi về liên chính, câu truyện có liên quan đến đạo đức liên chính, đạo đức nghề nghiệp, kiến thức pháp luật trong nông nghiệp, lâm nghiệp, kiến thức về phòng, chống tham nhũng... Các trò chơi giành cho khán giả sẽ được lấy từ bộ trò chơi Đánh tham nhũng. Tại hội thi sẽ lồng ghép các tiết mục văn nghệ có tính chất tuyên truyền theo chủ đề của Dự án.

Song song với các hoạt động nêu trên, Dự án dự kiến tổ chức ngày hội “Thanh niên học liên chính” với mục đích tuyên truyền sâu rộng trong thanh niên những kiến thức về học làm người liên chính, trung thực, tạo môi trường phát huy sự sáng tạo, chia sẻ kinh nghiệm, suy nghĩ của giới trẻ trong công tác học liên chính, chống tham nhũng cho đối tượng là thanh niên trong trường và thanh niên tại các đơn vị liên kết thực hiện. Các bạn thanh niên tham gia ngày hội sẽ được tặng quà lưu niệm có in logo hoặc các thông điệp về liên chính như móc chìa khóa, bút viết; Tổ chức hoạt động chủ đạo trong ngày hội tại đơn vị Trường Đại học Nông nghiệp là cuộc thi vẽ tranh biếm họa và bình tranh: “Tham nhũng – góc nhìn trẻ”, kết hợp tổ chức các trò chơi về đánh tham nhũng, trưng bày các gian hàng là sản phẩm của các đề án VACI.

Nội dung các bức tranh là những vấn đề nổi cộm về đạo đức liên chính, trung thực trong cuộc sống xung quanh các thanh niên. Cuộc thi “Thanh niên học liên chính” sẽ lồng ghép các kiến thức về pháp luật phòng, chống tham nhũng cùng với các các hiện tượng lãng phí,

sống xa rời thực tế, sống thực dụng của nhiều đối tượng thanh niên hiện nay. Thông qua các hoạt động này, giúp thanh niên có nhận thức đúng đắn về tham nhũng, về liêm chính, sống có trách nhiệm hơn với gia đình và xã hội.

e) Một số kinh nghiệm qua sơ kết 02 năm thực hiện Chỉ thị số 10/CT-TTg về đưa nội dung phòng, chống tham nhũng vào giảng dạy tại các cơ sở giáo dục

Kế thừa nội dung và kết quả thực hiện Đề án 137, nhằm đưa việc giảng dạy nội dung PCTN trở thành thường xuyên và thống nhất trên phạm vi cả nước, ngày 12/06/2013, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Chỉ thị số 10/CT-TTg về việc đưa nội dung PCTN vào giảng dạy tại các cơ sở GDĐT từ năm học 2013-2014. Năm 2016, Thanh tra Chính phủ đã tổ chức Hội nghị sơ kết 02 năm thực hiện Chỉ thị số 10/CT-TTg. Qua 2 năm triển khai thực hiện Chỉ thị số 10/CT-TTg, nổi bật nhất là việc triển khai đồng bộ, có chất lượng tại khối THPT và các Sở Giáo dục Đào tạo; nhiều địa phương, cơ sở giáo dục đào tạo đã có sự linh hoạt, sáng tạo với những mô hình, cách làm hiệu quả đã góp phần trang bị cho người học kiến thức cơ bản về phòng, chống tham nhũng; nâng cao ý thức của người học trong việc thực hiện nghĩa vụ công dân và trách nhiệm đối với cộng đồng; hình thành và phát triển giá trị đạo đức liêm chính, năng lực tự bảo vệ của người học trước thực trạng tham nhũng và thái độ lên án, đấu tranh với tham nhũng.

Kinh nghiệm qua triển khai Chỉ thị 10/CT-TTg cho thấy, một số Trường THPT đã kết hợp đưa nội dung PCTN với việc thực hiện Đề án "Nâng cao chất lượng công tác phổ biến, giáo dục pháp luật trong nhà trường" (Đề án 1928) hoặc báo cáo chuyên đề, tuần lễ sinh hoạt đầu khóa, phát thanh tuyên truyền phổ biến pháp luật về PCTN... Tại tỉnh Thừa Thiên Huế, nhiều giáo viên có sự tìm tòi, nghiên cứu nhiều nguồn tài liệu, ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học, có nhiều phương pháp sinh động, hấp dẫn, có tính giáo dục cao. Một số nhà trường còn có sự tham gia của Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh phối hợp với giáo viên tổ chức các hình thức ngoại khóa để

chuyên tải những nội dung liên quan đến tham nhũng như: Xem video clip xét xử ác vụ án tham nhũng; sân khấu hóa một số đoạn trích hay tác phẩm văn học, sử học do học sinh đóng vai; tổ chức dưới dạng Câu lạc bộ “Đồ vui để học” về kiến thức liên quan đến phòng, chống tham nhũng, tổ chức cuộc thi tìm hiểu về *Luật Phòng, chống tham nhũng*... Những hình thức tổ chức phong phú, đa dạng đã góp phần rèn luyện kỹ năng trải nghiệm sáng tạo, chủ động chiếm lĩnh kiến thức một cách sinh động, hấp dẫn, dễ thuộc, dễ nhớ, từ đó nâng cao hiệu quả giảng dạy nội dung PCTN.

Tại tỉnh Vĩnh Long, trên cơ sở Chương trình VACI do Ngân hàng thế giới và Thanh tra Chính phủ tổ chức, với đề tài “Hình thành tính trách nhiệm và minh bạch cho học sinh tiểu học” đã tổ chức nhân rộng Đề án trong các trường THPT, nhiều trường THPT đã tổ chức thực hiện bằng hình thức bố trí các thùng thư góp ý “Những điều em muốn nói”; bố trí bảng “Những điều em muốn biết”. Trong buổi sinh hoạt đầu tuần, Hiệu trưởng nhà trường trả lời công khai những vấn đề “học sinh muốn biết”; Ban tư vấn học đường tư vấn cho học sinh “những điều em muốn nói”. Đây cũng có thể xem là hình thức lồng ghép, tích hợp trong việc xây dựng và hình thành ý thức cho học sinh trong công tác phòng, chống tham nhũng.

2. Kinh nghiệm quốc tế

2.1. Kinh nghiệm của Tổ chức minh bạch quốc tế (TI)

Kinh nghiệm quốc tế cho thấy, để xây dựng một quốc gia minh bạch, có trách nhiệm giải trình, và công khai đối với mọi người không thể thiếu cam kết mạnh mẽ của công dân đối với cuộc đấu tranh chống tham nhũng. Thanh niên với tư cách là những công dân của ngày hôm nay sẽ là lực lượng có tiềm năng không chỉ làm thay đổi thực tại tham nhũng hiện nay bằng việc tạo dựng một thế giới không có tham nhũng mà còn có tác động lâu dài với tư cách là những nhà lãnh đạo tương lai. Giáo dục cho thế hệ mới suy nghĩ về các giá trị của sự liêm chính, dân chủ và minh bạch là trao cho họ những công cụ đặc lực nhất nhằm bảo đảm một tương lai trong đó các hành vi tham nhũng bị coi là một

phần không bình thường của cuộc sống. Cả hai hình thức giáo dục chính quy và phi chính quy đều có thể góp phần to lớn vào việc đạt được mục đích này.

Trong tài liệu mang tên “Thanh niên và Tham nhũng”, Tổ chức Minh bạch Quốc tế đã nhấn mạnh tầm quan trọng của giới thanh niên và những phương thức tham gia của thanh niên trong việc phòng chống tham nhũng. Tại mỗi nước, mức độ tham gia của thanh niên trong việc phòng, chống tham nhũng sẽ phụ thuộc vào bối cảnh cụ thể về văn hóa, xã hội, chính trị và kinh tế. Những sự khác biệt này cũng sẽ quyết định cách thức và những lĩnh vực xã hội mà thanh niên có vị thế tốt nhất để giải quyết các vấn đề và đưa ra các giải pháp cho việc tăng cường tính liêm chính, minh bạch, trách nhiệm giải trình và sự tham gia. Các hội đồng và tổ chức của thanh niên cũng như mỗi thanh niên sẽ ủng hộ một cách có tổ chức cho việc thực hiện công việc này và đóng góp cho các nỗ lực phòng chống tham nhũng theo các cách thức khác nhau - một cách chính thức hoặc không chính thức, ở cấp quốc gia cũng như địa phương.

Có nhiều mô hình và các lý thuyết khác nhau về việc làm thế nào để huy động và lôi cuốn thanh niên vào cuộc đấu tranh chống tham nhũng một cách tốt nhất. Dựa trên kinh nghiệm quốc tế, Tổ chức Minh Bạch quốc tế nhấn mạnh năm lĩnh vực tham gia của thanh niên như sau¹³:

- Phương pháp tiếp cận dịch vụ thanh niên: Lập chương trình tập trung vào việc xử lý và phòng ngừa tham nhũng trong các lĩnh vực then chốt có ảnh hưởng tới thanh niên (giáo dục, việc làm, y tế, cảnh sát, v.v...). Các hoạt động nhằm vào việc phát triển một khuôn khổ đạo đức đối với thanh niên. Một số ví dụ là:

+ Phát động một cuộc vận động nâng cao nhận thức giúp làm tăng hiểu biết về những tác động và chi phí mà tham nhũng gây nên.

¹³Sở tay tham khảo “Hỗ trợ giáo dục ngoại khóa về phòng, chống tham nhũng cho sinh viên Đại học: Từng bước phát huy tính liêm chính trong thanh niên”, Hà Nội, tháng 11 năm 2011.

+ Xây dựng các diễn đàn để lôi cuốn thanh niên tham gia vào hoạt động phòng, chống tham nhũng.

+ Tiến hành một cuộc khảo sát ban đầu để tạo hiểu biết về vấn đề, sau đó sử dụng kết quả thu được cho nhiều sáng kiến sâu hơn ở các giai đoạn sau (tức là “phát triển thanh niên”).

- Phát triển thanh niên: Hoạt động nhằm hỗ trợ cho sự phát triển cá nhân của thanh niên trong các lĩnh vực đạo đức, liêm chính và minh bạch thông qua các quan hệ đối tác thanh niên - người lớn và giáo dục phi chính quy bên trong các tổ chức thanh niên. Phát triển thanh niên gồm các hoạt động:

+ Tạo cho thanh niên cơ hội tham gia thông qua việc đẩy mạnh các sáng kiến đào tạo chính quy và phi chính quy đối với những thành phần khác nhau trong dân cư.

+ Tăng cường quyền năng cho học sinh, sinh viên để chịu trách nhiệm khi liên quan đến việc tôn trọng quy định của pháp luật, các cơ hội bình đẳng, đạo đức, công lý, các quyền con người và môi trường.

- Thanh niên đóng vai trò lãnh đạo: Có sáng kiến nhằm xây dựng và phát triển các kỹ năng ra quyết định như thông qua các khóa học tập giáo dục đạo đức là một phần bắt buộc của chương trình học tại nhà trường và của giáo dục phi chính quy. Các hoạt động gồm:

+ Các thành tố của một “phương pháp tiếp cận phát triển thanh niên” nhưng được thiết kế nhằm tăng cường quyền năng cho các công dân trẻ tuổi để họ có thể hoạt động như những nhà lãnh đạo trong phong trào phòng chống tham nhũng thông qua việc xây dựng kiến thức và các kỹ năng.

+ Rà soát và đánh giá lại vấn đề: liệu các học phần về phòng chống tham nhũng có được sử dụng đầy đủ trong các chương trình học tập về giáo dục lãnh đạo thanh niên hay không? Trong trường hợp không có các chương trình quốc gia phù hợp và đầy đủ, thì cần phải tiếp nối bằng các sáng kiến đào tạo phòng chống tham nhũng tại các trường học và cộng đồng.

- Tham gia trong lĩnh vực công: Tạo điều kiện cho những người trẻ tuổi tham gia vận động và nâng cao nhận thức để tạo một bản sắc tập thể trong thanh niên như những tác nhân của sự thay đổi xã hội; các hoạt động bao gồm: giám sát cung ứng dịch vụ, giám sát độc lập bầu cử và tham gia vào các ban giám hiệu nhà trường phổ thông.

+ Xây dựng sự phối kết hợp giữa các tổ chức phòng, chống tham nhũng và các tổ chức của thanh niên.

+ Các diễn đàn thanh niên có thể giúp kết nối các tổ chức thành viên với các sáng kiến phòng, chống tham nhũng ở cấp quốc gia và khu vực.

- Tổ chức thanh niên: Tạo điều kiện cho thanh niên tham gia vào các nỗ lực huy động và trực tiếp hoạt động thông qua việc thành lập nhóm công dân tự nguyện để tố cáo tham nhũng trong cộng đồng cũng như tổ chức vận động chống tham nhũng. Các hoạt động gồm:

+ Xây dựng các mối quan hệ đối tác và liên minh với các bên hoạt động ở các cấp độ khác nhau và trong các lĩnh vực khác nhau, bao gồm chính quyền, khu vực tư nhân, xã hội dân sự và các tổ chức quốc tế.

+ Xây dựng các nhóm tình nguyện viên thanh niên.

Song song với việc khẳng định vai trò quan trọng của thanh niên trong phòng, chống tham nhũng; kinh nghiệm quốc tế cho thấy, việc xây dựng kế hoạch hành động cá nhân có vai trò trong việc nâng cao nhận thức, ý thức trách nhiệm của mỗi cá nhân trong phòng, chống tham nhũng. Kế hoạch cá nhân tập trung vào một số lĩnh vực tham nhũng mà thanh niên quan tâm và vạch ra kế hoạch chống tham nhũng của cá nhân. Bạn có thể trao đổi với bạn bè để thăm dò mối quan tâm của họ và có thể cùng nhau xây dựng kế hoạch hành động phù hợp.

Tổ chức Hướng tới minh bạch (TT) có giới thiệu cách xây dựng kế hoạch cá nhân phòng ngừa tham nhũng như sau¹⁴:

¹⁴Sở tay tham khảo "Hỗ trợ giáo dục ngoại khoá về phòng, chống tham nhũng cho sinh viên Đại học: Từng bước phát huy tính liêm chính trong thanh niên", Hà Nội, tháng 11 năm 2011.

Câu hỏi	Nội dung trả lời
1. Bạn đã xác định vấn đề chưa? Hãy trả lời những câu hỏi này: Vấn đề gì? Ai tham gia? Khi nào? Ở đâu? Tại sao? Hình thức nào/như thế nào?	
2. Bạn đã xác định mức độ nghiêm trọng (tác hại) của vấn đề chưa?	
3. Cần có những cách giải quyết vấn đề như thế nào? Ai tham gia? Tại sao? Khung thời gian như thế nào?	
4. Bản thân bạn có thể làm những gì để giải quyết vấn đề?	
5. Bạn có thể làm gì để giám sát và đánh giá tính hiệu quả của giải pháp?	

2.2. Kinh nghiệm của Singapore

Một trong những chương trình đạo tạo được áp dụng rộng rãi tại Singapore là Chương trình giáo dục đạo đức công dân. Trọng tâm của chương trình là phát triển nhân cách tốt, có trách nhiệm với bản thân, gia đình và cộng đồng. Giá trị cốt lõi của chương trình này tập trung vào các vấn đề: trách nhiệm, quá trình tự phấn đấu, sự liêm chính, sự quan tâm, sự hài hoà và sự thúc đẩy. Thông qua việc sử dụng các câu chuyện, các tình huống cụ thể, chương trình trung vào dạy học sinh những giá trị cơ bản của cuộc sống và hướng dẫn họ đặt các giá trị này vào thực tiễn trong các hoạt động của bản thân, gia đình và cộng đồng.

Việc dạy và học chương trình được thực hiện như sau:

- Giáo dục đạo đức công dân là môn học bắt buộc trong các trường tiểu học và trung học với thời lượng học 2 tiết/tuần, đối với các cấp học khác (Cao đẳng, Đại học) có thể lựa chọn những vấn đề cần thiết để đưa vào chương trình giảng dạy. Pháp luật Singapore không quy định các trường bắt buộc phải đào tạo vấn đề liêm chính trong nhà trường. Trong trường hợp muốn đưa nội dung phòng, chống tham nhũng vào chương trình đào tạo thì các trường phối hợp với Cơ quan điều tra tham nhũng (CPIB) tổ chức các buổi nói chuyện, tham quan trụ sở CPIB để nghe giới thiệu về chủ trương, thông điệp của Chính phủ về chống tham nhũng.

- Những giá trị cốt lõi của chương trình được xây dựng trên cơ sở tham vấn ý kiến của các phụ huynh học sinh để biết họ muốn phát triển những giá trị nào cho con em của họ; tham vấn ý kiến của giáo viên và các bộ, ngành có liên quan đến nội dung chương trình.

- Hiệu quả chương trình được đánh giá theo từng kỳ học với phương pháp: khảo sát, qua các kỳ thi, phản hồi của phụ huynh nhằm đánh giá học sinh có cải thiện kỹ năng cư xử của mình hay không, có hành động đúng không, trên cơ sở đó có các điều chỉnh chương trình cho phù hợp.

Hệ thống giáo dục của Singapore không có chương trình giảng trực tiếp, chính thức về phòng, chống tham nhũng trong chương trình học. Một số nội dung liên quan đến tham nhũng và phòng, chống tham nhũng chủ yếu được giảng dạy dưới dạng trách nhiệm công dân và đạo đức xã hội. Chương trình của Bộ Giáo dục không trực tiếp đào tạo về tham nhũng mà tập trung vào các vấn đề: liêm chính, giá trị đạo đức, nhân cách con người. Việc đào tạo không bắt buộc đối với tất cả các cấp học, các trường học lựa chọn nội dung chương trình phù hợp với lứa tuổi, ngành học.

~~Phương pháp dạy học được các Trường xây dựng phong phú, lồng ghép vào các buổi ngoại khoá, hội thảo, nghe thuyết trình. Học sinh học các chương trình này phải thi và có chấm điểm, tuy nhiên điểm môn học không ảnh hưởng đến kết quả học tập lên cấp cao hơn (không tính vào việc xếp loại tốt nghiệp). Việc đánh giá hiệu quả của Chương trình không do nhà trường đánh giá mà được thực hiện bởi cha mẹ học sinh.~~

2.3. Kinh nghiệm của Nhật Bản

Nhật Bản giáo dục đạo đức thông qua các hoạt động nhóm, các hoạt động ngoại khoá nhằm đẩy mạnh sự phát triển hài hòa thể chất, trí tuệ, sự hoà đồng của học sinh, cách thức làm việc theo nhóm... Việc giáo dục đạo đức thông qua hoạt động hàng ngày. Tất cả các trường từ cấp Tiểu học đến THPT đều bắt buộc học sinh phải làm vệ sinh lớp học và những nơi công cộng trong trường. Mục đích của phương pháp này nhằm tạo ra môi trường và bầu không khí đoàn kết, giúp các em hiểu được giá trị lao động, kỹ năng lao động, tinh thần hợp tác, đoàn kết trong lao động, tinh thần trách nhiệm, tính kỷ luật và sự trợ giúp lẫn nhau của học sinh.

Cách thức giáo dục của Nhật Bản về đạo đức hướng đến ý thức của học sinh đối với môi trường xung quanh thông qua các công việc hàng ngày nhưng rất có ý nghĩa như: Học sinh được nuôi dưỡng, chăm sóc vật nuôi, cây trồng, làm quen với thiên nhiên, sinh vật quanh môi trường sống, giúp các em dần hình thành lòng yêu sinh vật, yêu thiên nhiên, yêu quý cuộc sống, qua đó nuôi dưỡng những ước mơ cao đẹp hơn. Qua phương pháp giáo dục đạo đức của Nhật Bản có thể thấy họ không giáo dục trực diện về đạo đức liêm chính, không có những giờ lên lớp để dạy lý thuyết mà hướng học sinh vào những công việc hàng ngày, gắn với môi trường, với thiên nhiên, qua đó giúp học sinh có tình yêu với thiên nhiên, đất nước, con người.

KẾT LUẬN

Có thể khẳng định, tham nhũng hiện đang là trở lực lớn đối với quá trình đổi mới đất nước và làm xói mòn lòng tin của nhân dân đối với Đảng, Nhà nước, đối với sự nghiệp xây dựng đất nước, tiến lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta hiện nay. Chính vì vậy, mọi công dân đều có trách nhiệm tham gia tích cực để ngăn chặn, đẩy lùi, tiến tới xóa bỏ các điều kiện tham nhũng ra khỏi đời sống xã hội. Nếu như đấu tranh chống tham nhũng trước hết là trách nhiệm của các cơ quan nhà nước, trực tiếp là các cơ quan có chức năng chống tham nhũng, thì việc tham gia tích cực vào cuộc đấu tranh đó vừa là quyền, vừa là trách nhiệm của các cơ quan, tổ chức, đơn vị và từng thành viên trong xã hội, trong đó có trách nhiệm của học sinh trung học phổ thông đang ngồi trên ghế nhà trường.

Trước vấn nạn tham nhũng hiện nay, thế hệ trẻ nói chung và học sinh nói riêng cần được trang bị những kiến thức cơ bản về tham nhũng, để từ đó có nhận thức đúng đắn và hành động phù hợp trước các biểu hiện và hành vi tham nhũng diễn ra trong xã hội và nhà trường. Lực lượng thanh niên được coi là trụ cột của đất nước, tương lai của dân tộc và là hạnh phúc của mỗi gia đình. Bác Hồ từng viết: “Người ta thường nói: Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà. Thật vậy, nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh, một phần lớn là do các thanh niên. Thanh niên muốn làm người chủ tương lai cho xứng đáng thì ngay hiện tại phải rèn luyện tinh thần và lực lượng của mình, phải làm việc để chuẩn bị cho cái tương lai đó”¹⁵. Sau này, trước lúc đi xa, trong di chúc để lại Người còn căn dặn: Đảng cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên để đào tạo thanh niên trở thành những người kế thừa xứng đáng sự nghiệp cách mạng

¹⁵Trích “Thư gửi các bạn thanh niên” – Hồ Chí Minh toàn tập, Tập 5, NXB CTQG Hà Nội 2002, Tr 185.

xây dựng xã hội chủ nghĩa. Chính vì vậy, trang bị những kiến thức, kỹ năng cần thiết cho học sinh, sinh viên về đạo đức liên chính để góp phần xây dựng nhân cách, nâng cao ý thức trách nhiệm công dân để các em có hành vi ứng xử phù hợp với chuẩn mực đạo đức trong nhà trường và xã hội vừa là mục tiêu, vừa là nhiệm vụ của các ngành, các cấp trong thời gian tới.

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	3
Phần I. MỘT SỐ VẤN ĐỀ CHUNG VỀ GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC LIÊM CHÍNH	5
I. Quan niệm về đạo đức liêm chính và giáo dục đạo đức liêm chính	5
1. <i>Quan niệm về đạo đức liêm chính</i>	5
2. <i>Quan niệm về giáo dục đạo đức liêm chính</i>	8
II. Mục tiêu và vai trò, ý nghĩa của giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh trung học phổ thông	10
1. <i>Mục tiêu giáo dục đạo đức liêm chính</i>	10
2. <i>Vai trò của giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh trung học phổ thông</i>	10
III. Nội dung giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh trung học phổ thông	21
IV. Các hình thức giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh trung học phổ thông	30
V. Nguyên tắc và các yêu cầu trong việc giáo dục đạo đức liêm chính cho học sinh trung học phổ thông	32
1. <i>Nguyên tắc giáo dục đạo đức liêm chính</i>	32
2. <i>Các yêu cầu trong việc giáo dục đạo đức liêm chính</i>	34
Phần II. GIỚI THIỆU MỘT SỐ TÂM GƯƠNG ĐẠO ĐỨC LIÊM CHÍNH	37
Phần III. PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC LIÊM CHÍNH	60

I. Giáo dục đạo đức liên chính trong giờ lên lớp.....	60
1. Phương pháp thảo luận nhóm.....	60
2. Phương pháp đàm thoại gợi mở.....	64
3. Phương pháp tranh luận.....	67
4. Phương pháp đóng vai.....	69
II. Giáo dục đạo đức liên chính trong hoạt động ngoại khóa.....	71
1. Tổ chức tham quan Trụ sở các cơ quan có chức năng chống tham nhũng.....	71
2. Tổ chức các buổi đối thoại giữa học sinh với người đứng đầu các cơ quan có chức năng chống tham nhũng.....	73
3. Phát động các cuộc thi để lắng nghe những sáng kiến phòng, chống tham nhũng của học sinh.....	76
4. Thảo luận, chia sẻ về những trải nghiệm của học sinh về tham nhũng.....	81
5. Tổ chức các hoạt động tình nguyện hướng về cộng đồng.....	83
III. Một số kinh nghiệm tốt về giáo dục đạo đức liên chính.....	85
1. Kinh nghiệm trong nước.....	85
2. Kinh nghiệm quốc tế.....	94
KẾT LUẬN.....	101